

Nr 8

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1956/57 under åttonde huvudtiteln, avseende anslagen inom ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner m. m.

(2:a avd.)

Ecklesiastikdepartementet

1:o) **Ecklesiastikdepartementet: Avlöningar.** I enlighet med Kungl. Maj:ts i propositionen nr 1 under åttonde huvudtiteln framställda förslag (punkt 1, s. 1 och 2 av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 4 januari 1956), vilket avser bland annat utbyte av en tjänst som kanslisekreterare i Ca 25 mot en tjänst som förste kanslisekreterare i Ca 29 och av en tjänst i reglerad befordringsgång för amanuenspersonal mot en tjänst som förste kanslisekreterare i Ce 29 samt i fråga om medelsanvisning innebär en anslagshöjning med 134 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1956/57, vidtaga de ändringar i personalförteckningen för ecklesiastikdepartementet, som föranledes av vad departementschefen anfört;

b) godkänna följande avlöningsstat för ecklesiastikdepartementet, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1956/57:

A v l ö n i n g s s t a t

1. Avlöning till departementschefen	37 700
2. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, förslagsvis	580 300
3. Arvode, bestämt av Kungl. Maj:t	1 000
4. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal	348 600
5. Rörligt tillägg, förslagsvis	221 400

Summa kronor 1 189 000

c) till *Ecklesiastikdepartementet*: *Avlöningar* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 1 189 000 kronor.

2:o) **Ecklesiastikdepartementet: Omkostnader.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 2, s. 2 och 3), vilket innebär anvisande av samma anslagsbelopp som för innevarande budgetår, hemställer utskottet, att riksdagen må till *Ecklesiastikdepartementet*: *Omkostnader* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 104 500 kronor.

Arkiv, bibliotek och museer

3:o) **Riksarkivet: Avlöningar.** Kungl. Maj:t har (punkt 3, s. 4—12) föreslagit riksdagen att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1956/57, vidtaga av departementschefen angiven ändring i personalförteckningen för riksarkivet, dels godkänna av departementschefen angiven avlöningsstat för riksarkivet, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1956/57, dels ock till Riksarkivet: Avlöningar för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 913 500 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft en inom andra kammaren av herr Rimås väckt motion (II: 392), vari hemställts, såvitt här är i fråga, att riksdagen måtte besluta att hos Kungl. Maj:t anhålla om vidtagande av åtgärder snarast möjligt, så att förslag redan vid 1957 års riksdag kan framläggas om den nuvarande heraldiska organisationens ersättande med ett väsentligt mindre kostnadskrävande och omfattande organ för en ur heraldisk synpunkt tillfredsställande handläggning av nu ifrågavarande ärenden samt att för budgetåret 1956/57 minska anslaget till arvoden med lämpligt belopp.

Beträffande motiveringen för dessa yrkanden får utskottet hänvisa till motionen.

Kungl. Maj:ts under förevarande punkt framställda förslag, vilket sammanlagt innebär en anslagshöjning med 71 300 kronor, avser — förutom vissa automatiska utgiftsökningar — inrättande av en personlig arkivarie-tjänst i lönegraden Ce 27 för filosofie doktorn Arnold Soom, utbyte av en tjänst som konserveringsbiträde i lönegraden Ce 11 mot en tjänst som arkivassistent i lönegraden Ce 17 samt medelsanvisning för fortsatt tillfällig anställning av en bokbindare med arvode motsvarande lönen i 12 löneklassen.

Ett av riksarkivet ånyo framfört förslag om inrättande vid arkivet av en särskild gallringsavdelning har icke biträtts av *departementschefen*, som i denna fråga anfört följande.

I insikt om de problem, som de ständigt växande arkivmassorna vållar, har riksarkivet ånyo framlagt förslag om inrättande av en särskild gallringsavdelning. Genom verksamheten vid denna avdelning skulle förutsättningar skapas för en rimlig och rationell arkivbildning hos såväl myndigheter som andra arkivbildande organ. Jag är väl medveten om den stora betydelsen av den fråga riksarkivet här tagit upp och delar den uppfattning, varåt icke blott riksarkivet utan även riksdagsrevisorerna och riksdagens statsutskott i skilda sammanhang givit uttryck, nämligen att det är av största vikt, att man snarast får ett grepp om de aktuella arkivbildningsproblemen. Ekonomiskt rör det sig på lång sikt om betydande värden, och för forskning och förvaltning är det av väsentlig vikt, att arkivbildningen sker efter principer, som bygger på noggranna, administrativt och vetenskapligt kvalificerade undersökningar. Jag hyser väl icke heller i och för sig någon tvekan om att icke en gallringsavdelning av den typ, riksarkivet tänkt sig och som även 1940 års arkivsakkunniga en gång föreslog, skulle kunna uträtta ett mycket värdefullt arbete. Enligt min mening är det dock önskvärt, att ytterligare erfarenheter vinnes, innan ställning toges till frågan om inrättande av ett permanent gallringsorgan. Jag anser mig därför icke böra tillstyrka riksarkivets nu ifrågavarande förslag. I stället är det min avsikt att i annat sammanhang för Kungl. Maj:t framlägga förslag till åtgärder i gallringsfrågan.

Riksarkivet har lämnat en redogörelse för verksamheten vid arkivets heraldiska sektion, av vilken inhämtas bland annat följande.

Jämlikt beslut av 1953 års riksdag har *s t a t e n s h e r a l d i s k a v e r k s a m h e t* omorganiserats från och med budgetåret 1953/54. Den heraldiska myndigheten har i enlighet härmed organiserats som en särskild sektion inom riksarkivet under ledning av en förste arkivarie och statsheraldiker. För tjänstgöring i första hand inom nämnda sektion har därjämte riksarkivets personal förstärkts med en amanuens och ett kontorsbiträde i reglerad befordringsgång, båda med halvtidstjänstgöring. För underställning av komplicerade och principiellt viktiga heraldiska ärenden har vidare inrättats en statens heraldiska nämnd. Vid förra årets riksdag framfördes i motion i andra kammaren (nr 406) ett yrkande om avskaffande av den nya statliga organisationen för den heraldiska verksamheten och dess ersättande med en heraldisk sakkunnig i justitiedepartementet. Det förut-sattes i motionen, att den heraldiska sektionens personal i stället skulle utnyttjas för gallringsuppgifter. Statsutskottet avstyrkte bifall till yrkandet i motionen men uttalade i sitt, av riksdagen sedermera godkända utlåtande nr 47, att det förutsatte, att Kungl. Maj:t, lämpligen i samband med anslagsäskanden för riksarkivet för budgetåret 1956/57, lämnade riksdagen en redogörelse för de vunna erfarenheterna av den heraldiska organisationen, bland annat med avseende å det ekonomiska utfallet av verksamheten, den sannolika framtida omfattningen av de statliga heraldiska arbetsuppgifterna samt i vilken utsträckning den heraldiska sektionens personal kunde anlitas för fullgörande av jämväl andra uppgifter inom riksarkivet.

I skrivelse den 8 oktober 1955 har riksarkivet avgivit den av statsutskottet angivna redogörelsen, till vilken fogats en tablå, utvisande den heraldiska sektionens utgifter och inkomster för tiden 1 juli 1953—31 augusti 1955.

Härvid framhålles, att man för ett rätt bedömande av den hittillsvarande verksamheten har att taga hänsyn till att fråga varit om en inledande

period, under vilken av olika skäl rått olika särskilda omständigheter. Icke minst gäller detta den ekonomiska sidan av verksamheten. Avsaknaden av taxa under en tid av ej mindre än inemot två år har självfallet utlöst tveksamhet vid förfrågningar. Beställningar har ofta fått bero, då upplysning ej kunnat lämnas om taxan.

I fråga om de ekonomiska betingelserna för sektionens verksamhet anför riksarkivet vidare följande.

Principen är att sektionens verksamhet skall vara självbärande. Taxebestämmelserna är emellertid så konstruerade, att primära och omfattande arbeten icke avgiftsbelägges. Sålunda är utlåtanden och granskningar för statliga myndigheter helt avgiftsfria — endast ritningskostnader skall i förekommande fall betalas. Detta förhållande har haft till följd, att myndigheterna visar större benägenhet än tidigare att anlita det heraldiskt sakkunniga organet. Den heraldiska sektionens arbetsprestationer i anledning av statliga uppdrag avspeglar sig emellertid icke på inkomstsidan. Ej heller utredningar i anledning av Kungl. Maj:ts remisser ger några inkomster, och detsamma gäller det stöd åt forskningen, som sektionen genom upplysningar lämnar till museer, bibliotek och andra lärda institutioner.

Trots taxebestämmelsernas innehåll och oaktat sektionens verksamhet under inledningsskedet i hög grad tagits i anspråk för rent organisatoriska uppgifter och påkallade utredningar, utgör dock det belopp, som debiterats intill den 31 augusti 1955, en summa av 30 567 kronor. En överslagsberäkning har gett till resultat, att mot detta inkomstbelopp svarar ett utgiftsbelopp av 79 352 kronor. Om man tar i betraktande även de icke avgiftsbelagda ärendena, finner man att — ehuru självbärandets princip ej under rådande förhållanden kunnat förverkligas — det ekonomiska resultatet kan betraktas som tillfredsställande. Det är nämligen uppenbart, att även den del av verksamheten, som icke medför ökade inkomster, representerar ett värde, som måste beaktas vid bedömandet av det ekonomiska utfallet. Detta är helt naturligt, då avgifterna för de kommunala och enskilda uppdragen i princip beräknats endast skola täcka de verkliga arbetsprestationerna men däremot icke är avsedda att kompensera de statliga uppdrag, som utföres kostnadsfritt.

Vad angår omfattningen av de statliga heraldiska uppgifterna gör riksarkivet följande sammanfattande uttalande.

Den heraldiska sektionen har en omfattande arbetsbörda med mångskiftande uppgifter och uppdrag från statliga och kommunala myndigheter samt enskilda sammanslutningar och personer. Sektionen avlastar andra myndigheter från uppgifter, som där på grund av bristande översikt och rutin skulle bli oenhetligt handlagda och taga oproportionerligt lång tid i anspråk. Tidigare gjorda erfarenheter av fördelen med att ha en central heraldisk myndighet, som samordnar hithörande ärenden och svarar för enhetlig praxis, har bekräftats. Enligt riksarkivets mening har sektionen sin bestämda uppgift att fylla bland de statliga kulturinstitutionerna.

Beträffande frågan i vilken utsträckning sektionens personal kan anlitas för uppgifter inom riksarkivet må anföras, att statsheraldikern använts även för uppgifter, som faller utanför heraldiska sektionens verksamhetsområde. Som exempel må nämnas, att han är riksarkivets förbindelseman med civilförsvarsstyrelsen, varmed sammanhänger hans uppdrag att under nära en månad 1954 vara svensk delegat vid en Unescokonferens i Haag angående skydd för kulturföremål under krig. Riksarkivet kommer alltid

att ha möjlighet att utnyttja hans arbetskraft i mån av tid. Den på halvtid anställda personalen vid heraldiska sektionen kan på grund av arbetsbördan icke frigöras för andra uppgifter under den knappt tillmätta arbetstiden vid sektionen.

I riksarkivets redogörelse behandlas här efter s t a t e n s h e r a l d i s k a n ä m n d. Härvid anför riksarkivet i huvudsak följande.

Nämnden är enligt sin instruktion avsedd att vara ett forum för heraldiska frågor av invecklad beskaffenhet eller av principiell betydelse. Tillgången till en dylik instans har visat sig värdefull, särskilt för behandling av remisser från Kungl. Maj:t — framför allt i frågor, där remiss skett jämväl till annan myndighet än den heraldiska.

I nämnden är statsheraldikern föredragande. För honom föreskrives dels en akademisk kompetens, som torde vara högre än på något annat håll, när det gäller en motsvarande befattning, dels ock att han skall ha ådagalagt kunskaper i heraldik, visade genom examenskurser, utgivna skrifter eller på annat sätt. Det torde därför över huvud taget icke vara möjligt att instruktionsmässigt nå längre, när det gäller att skapa garantier för statsheraldikerns kvalifikationer och därmed tillgång till heraldisk kompetens inom nämnden.

Bland nämndens ledamöter finnes representanter för de huvudgrenar av vetenskap och konst, till vilka heraldiken har anknytning. I nämnden finnes därjämte en ledamot med juridisk-administrativ erfarenhet.

Det har i visst sammanhang gjorts gällande, att något slags jävsförhållande skulle föreligga såtillvida, att nämnden och heraldiska sektionen skulle stå i så nära beroende av varandra, att nämnden icke borde få till Kungl. Maj:t avge utlåtanden över vapenförslag, upprättade av heraldiska sektionen. I utlåtande till justitiekanslern över en i frågan gjord anmälan har nämnden framhållit, att, då den heraldiska myndigheten endast är ett utredande och rådgivande organ, *ej* ett *beslutande* dylikt, ur nämnda synpunkt intet hinder förelegat att utforma dess befogenheter på sätt som skett i Kungl. Maj:ts instruktion, ävensom påpekat, att motsvarigheter icke läser saknas inom andra områden av statsförvaltningen. Justitiekanslersämbetet har även i sin resolution den 18 oktober 1954 förklarat den gjorda anmälan icke föranleda någon åtgärd.

Nämnden är mycket litet kostnadskrävande — för de två första budgetåren har kostnaderna uppgått till 835 kronor.

Utskottet biträder Kungl. Maj:ts förslag.

Departementschefen har icke tagit ställning till frågan om inrättande av ett permanent organ inom riksarkivet för gallring av arkivalier utan i stället förklarat sig i annat sammanhang vilja framlägga förslag till åtgärder i gallringsfrågan. Utskottet får, i anslutning till vad utskottet senast vid 1955 års riksdag i sitt utlåtande nr 47 (punkt 1) uttalat, understryka den synnerliga angelägenheten av att arkivgallringsfrågan snarast bringas till en lösning, så att en på en gång effektiv och väl avvägd ordning på området åstadkommes.

Med anledning av motionen II: 392 har utskottet under hand inhämtat vissa kompletterande uppgifter om utfallet av den heraldiska sektionens verksamhet i ekonomiskt hänseende. De totala kostnaderna för budget-

året 1955/56 ha — med beaktande av att vissa utgiftsposter endast uppskattningsvis kunnat angivas — härvid beräknats komma att uppgå till 57 500 kronor. För budgetåret 1956/57 kunna utgifterna, med hänsyn närmast till de höjda rörliga tilläggsförmånerna för statstjänstemän, beräknas komma att uppgå till 60 000 kronor.

Gentemot dessa kostnader torde böra ställas de ersättningar, som inflyta för utförda uppdrag. Under första hälften av innevarande budgetår har till riksarkivet inbetalats ett sammanlagt belopp av omkring 28 000 kronor i ersättningar. Övervägande delen av detta belopp synes dock avse uppdrag, som slutförts före den 1 juli 1955. För under tiden den 1 juli—den 31 december 1955 slutligt avgjorda ärenden ha emellertid debiterats sammanlagt cirka 15 400 kronor. Med utgångspunkt härifrån kunna de totala inkomsterna under budgetåret 1955/56 uppskattas till $(2 \times 15\,400 =)$ 30 800 kronor.

Enligt utfärdade taxebestämmelser skall avgift icke uttagas för åt statliga myndigheter utförda uppdrag. Däremot skola myndigheterna i princip ersätta uppkommande utgifter för ritningar m. m., som utförts på myndighets begäran. En genomgång av den heraldiska sektionens diarium utvisar, att under tiden den 1 juli—den 31 december 1955 drygt $\frac{1}{3}$ av ärendena utgöres av statliga uppdrag. Härtill komma de uppgifter i övrigt, som den heraldiska sektionen och den heraldiska nämnden ha att utföra utan att avgifter inflyta. Uppgifter av skilda slag, som icke kunna avgiftsbeläggas, framstå alltså som relativt omfattande.

Departementschefen har icke funnit anledning ifrågasätta, att förslag skulle framläggas för riksdagen om ändring av formerna för statens heraldiska verksamhet.

Utskottet vill för sin del framhålla, att utskottet alltså betraktar den år 1953 beslutade organisationen av den heraldiska verksamheten som ett provisorium, vars definitiva utformning får bli beroende av framdeles vunna närmare erfarenheter på området. Det torde ännu ha förflutit för kort tid och saknas tillräckligt underlag bland annat för att avgöra om den nya organisationen är i huvudsak ekonomiskt självbärande. Enligt de ovan angivna, av utskottet inhämtade uppgifterna, synes framgå, att en avsevärd del av de uppdrag, som åvila den heraldiska sektionen, icke är avgiftsbelagd. Detta gäller utlåtanden och granskningar för statliga myndigheter — endast ritningskostnader skola i förekommande fall betalas — utredningar i anledning av Kungl. Maj:ts remisser samt de upplysningar sektionen lämnar till museer, bibliotek m. fl. institutioner. För ett säkrare ställningstagande framdeles till utfallet i ekonomiskt hänseende finner utskottet det angeläget, att sektionen genom en intern kostnadsbokföring söker värdesätta de åt statliga myndigheter verkställda uppdragen enligt den fastställda taxan. Det förefaller utskottet jämväl vara av värde, att sektionen uppskattningsvis även redovisar den tid, som åtgår för göromål i övrigt, för vilka ersättningar icke inflyta.

På grund av vad utskottet anfört och i anslutning till departementschefens uttalande avstyrker utskottet bifall till motionen II: 392 såvitt den berör förevarande anslag.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionen II: 392, såvitt här är i fråga,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1956/57, vidtaga den ändring i personalförteckningen för riksarkivet, som föranledes av vad departementschefen anfört;

b) godkänna följande avlöningsstat för riksarkivet, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1956/57:

A v l ö n i n g s s t a t

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	394 800
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	1 500
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal ..	336 200
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	181 000
Summa kronor	913 500

c) till *Riksarkivet*: *Avlöningar* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 913 500 kronor.

4:o) **Riksarkivet: Omkostnader.** Kungl. Maj:t har (punkt 4, s. 12 och 13) föreslagit riksdagen att till detta ändamål för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 65 300 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft den under närmast föregående punkt angivna *motionen II: 392*, i vilken hemställts, såvitt här är i fråga, att riksdagen måtte besluta att för budgetåret 1956/57 minska anslaget till övriga expenser med 1 000 kronor samt anslagen till heraldiska ritningar med lämpligt belopp, samt avslå framställningen om höjning av reseanslaget för statsheraldikerns resor.

Anslaget är nu uppfört med 56 800 kronor. Kungl. Maj:ts förslag innebär en anslagshöjning med 8 500 kronor.

Utskottet biträder Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag och får, med hänvisning till sitt ställningstagande under nästföregående punkt, avstyrka bifall till motionen II: 392, i vad den avser förevarande anslag.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionen II: 392, såvitt här är i fråga, till *Riksarkivet: Omkostnader* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 65 300 kronor.

Allmänna läroverken m. m.

5:o) **Allmänna läroverken: Avlöningar.** Kungl. Maj:t har (punkt 205, s. 478—510) föreslagit riksdagen att

dels besluta, att samrealskolorna i Alingsås, Kungälv, Piteå, Sandviken och Trollhättan från och med budgetåret 1956/57 eller den senare tidpunkt, Kungl. Maj:t bestämmer, skall ombildas till högre allmänna läroverk med den linjeorganisation, Kungl. Maj:t bestämmer, skolembildningen tillgå sålunda, att första ringen vid ombildningen omedelbart upprättas och sedan ytterligare en ring per år, till dess gymnasiet är i sin helhet färdigbildat; allt under villkor att vederbörande kommuner åtager sig att tillhandahålla för respektive högre allmänna läroverk erforderliga undervisningslokaler jämte inredning och möbelutrustning, bostad åt rektor eller motsvarande kontant ersättning samt bostad åt erforderlig vaktmästarpersonal eller, efter Kungl. Maj:ts medgivande i varje särskilt fall, motsvarande kontant ersättning,

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1956/57, vidtaga de ändringar i personalförteckningen för de allmänna läroverken, vilka föranledes av vad departementschefen förordet,

dels godkänna av departementschefen angiven avlöningsstat för de allmänna läroverken, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1956/57,

dels ock till Allmänna läroverken: Avlöningar för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 136 000 000 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehått

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Axel Svensson* och *Huss* (I: 100) och den andra inom andra kammaren av herr *Adamsson m. fl.* (II: 92), i vilka hemställts, att riksdagen måtte besluta om sådan ändring av försöksgymnasiernas förläggning, att det för sydvästra Skåne avsedda förlägges till Malmö;

dels en inom andra kammaren av herr *Håstad m. fl.* väckt motion (II: 524), i vilken, såvitt nu är i fråga, hemställts, att riksdagen måtte besluta en utökning av lärarkursorganisationen i enlighet med av skolöverstyrelsen framlagt förslag, med biträdande därvid av Kungl. Maj:ts förslag om biträdeshjälp vid lärarutbildningsanstalterna och om rektors undervisningsskyldighet vid läroverk med egentlig lärarkurs;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Huss* (I: 102) och den andra inom andra kammaren av fröken *Liljedahl* och herr *Rimmerfors* (II: 91), i vilka hemställts, att riksdagen måtte besluta om inrättande i enlighet med förslag av skolöverstyrelsen av ytterligare sju skolskötersketjänster vid de allmänna läroverken, varvid vederbörliga anslagsbelopp borde justeras;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Arrhén* (I: 251) och den andra inom andra kammaren av herrar *Nestrup* och *Nihlfors* (II: 405), i vilka hemställts, att riksdagen i stället för att lämna ett av Kungl. Maj:t begärt bemyndigande måtte besluta sådan ändring i avlöningsstaten för de allmänna läroverken, att 379 nya adjunktstjänster i lönegraden Ca 29 inrättas för budgetåret 1956/57;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Arrhén* (I: 252) och den andra inom andra kammaren av herr *Nestrup* och fröken *Löwenhielm* (II: 412), i vilka hemställs, att riksdagen måtte besluta, att, i avvaktan på beslut angående treårig realskola, ytterligare folkskollärartjänster i lönegrad Ce 23 icke inrättas vid allmänna läroverk, högre kommunala skolor, statsunderstödda privatläroverk och i folkskolan inbyggda realskollinjer;

dels ock en inom andra kammaren av fru *Andrén* och fröken *Löwenhielm* väckt motion (II: 427), i vilken, såvitt nu är i fråga, hemställts, att riksdagen måtte anvisa medel för att vid allmänna läroverk nedbringa undervisningsavdelningarnas storlek i ämnesgrenen hemkunskap i nivå med gällande bestämmelser för undervisning i hushållsgöromål.

Beträffande den närmare motiveringen till de motionsvis gjorda yrkandena hänvisas, i den mån densamma icke framgår av det följande, till motionerna II: 92, II: 524, II: 91, I: 251, II: 412 och II: 427.

För huvudpunkterna i Kungl. Maj:ts förslag torde få lämnas följande redogörelse.

Förstatligande av kommunala gymnasier. Vid 1952 års riksdag beslöts förstatligande av sex kommunala gymnasier, varpå år 1953 följde en andra grupp bestående av ytterligare sex gymnasier, år 1954 en tredje grupp bestående av fem gymnasier och 1955 en fjärde grupp bestående av sex gymnasier. För nästa budgetår föreslår Kungl. Maj:t förstatligande av fem med statliga realskolor förenade kommunala gymnasier, nämligen gymnasierna i Alingsås, Kungälv, Piteå, Sandviken och Trollhättan.

Försöksgymnasier. Enligt beslut av 1953 års riksdag skall från och med nästa budgetår eller den senare tidpunkt, Kungl. Maj:t bestämmer, ett treårigt försöksgymnasium upprättas i Lund. Medel beräknas nu för påbörjande av verksamheten vid detta gymnasium nästa läsår ävensom för fortsatt uppbyggnad av redan inrättade försöksgymnasier.

Till stöd för det i *motionerna I: 100* och *II: 92* framförda yrkandet om förläggning till Malmö av det försöksgymnasium, som enligt 1953 års riksdagsbeslut skall upprättas i Lund, har anförts, att flera nya försöksdistrikt tillkommit inom det aktuella området sedan 1953 och att Malmö ur kommunikationssynpunkt är lämpligast som förläggningsort för gymnasiet både under eventuella provisorieår och därefter.

U t ö k n i n g a v a n t a l e t u t b i l d n i n g s p l a t s e r f ö r l ä r a r k a n d i d a t e r. Kungl. Maj:ts förslag i denna del innebär dels utökning av antalet utbildningsplatser vid de läroanstalter, där praktisk lärarkurs för närvarande är anordnad, dels anordnande av dylik kurs vid ytterligare två läroanstalter. Genom dessa åtgärder beräknas antalet platser öka från 135 per termin under förra läsåret till omkring 190, vilket motsvarar en årlig utbildningskapacitet av omkring 380 lärarkandidater. Bakgrunden till detta förslag är en av skolöverstyrelsen verkställd utredning, enligt vilken antalet icke-ordinarie lärare med erforderlig teoretisk utbildning men utan praktisk lärarkurs i april 1955 uppgick till 1363. För att möjliggöra den föreslagna utökningen av antalet deltagare i varje lärarkurs föreslår Kungl. Maj:t, att de särskilda belopp, som utgår till ersättning åt biträdeshjälp på rektorsexpeditionerna vid lärarutbildningsanstalterna, skall höjas med 700 kronor för varje läroanstalt. Därjämte förutsättes, att möjlighet bör öppnas till nedsättning till tre veckotimmar av undervisningsskyldigheten för rektor vid allmänt läroverk med egentlig lärarkurs.

Till stöd för det i *motionen II:524* framförda yrkandet, att riksdagen måtte besluta en utökning av lärarkursorganisationen i enlighet med skolöverstyrelsens förslag — vilket innebär anordnande av egentlig lärarkurs vid ytterligare sex läroanstalter i stället för av Kungl. Maj:t föreslagna två — har framhållits, att överstyrelsens förslag endast ger en möjlighet att på lång sikt åstadkomma en förbättring med nuvarande utgångsläge, medan de närmaste åren kommer att medföra en ökad utexamination av filosofie magistrar med därav följande ökade krav på lärarkursinstitutionen.

L ä r a r t j ä n s t e r. Kungl. Maj:ts förslag avser — förutom automatiska utgiftsförändringar — huvudsakligen följande:

1) uppflyttning i högre lönegrad av rektorstjänsterna vid de fem samrealskolor, som föreslås ombildade till högre allmänna läroverk,

2) inrättande av följande antal nya ordinarie tjänster, nämligen 63 lektorstjänster och 84 övningslärartjänster,

3) viss ändring i gällande föreskrifter angående de extra ordinarie tjänster (s. k. utbytestjänster), som under vissa förutsättningar må inrättas i stället för ordinarie tjänster,

4) ökning från 15 till 20 av antalet lektorstjänster i Ce 31 (utbytestjänster),

5) ökat timantal för undervisning i manlig slöjd samt hemkunskap och hushållsgöromål på grund av att det anstånd med anordnande av undervisning i dessa ämnen, som hittills meddelats vissa skolor, icke anses längre böra komma i fråga,

6) ökat timantal för undervisning i frivillig teckning samt frivillig kvinnlig slöjd.

Vidare förordas, att det skall få ankomma på Kungl. Maj:t att bestäm-

ma antalet av de å personalförteckningen upptagna adjunkts- och ämneslärarinnetjänsterna, bortsett från de s. k. bristjtjänsterna, beträffande vilka någon ändring av antalet icke ifrågasättes. Det har därvid förutsatts, att Kungl. Maj:ts beslut i fråga om adjunkts- och ämneslärarinnetjänsterna skall liksom förra året föregås av överväganden i kontakt med vederbörande organisationer. Motsvarande tillvägagångssätt har förutsatts beträffande bestämmandet av antalet folkskollärartjänster i lönegraden Ce 23.

Bland förslag av skolöverstyrelsen, som departementschefen icke tillstyrkt, må nämnas en framställning, att klassavdelning i viss utsträckning skall få delas vid undervisningen i hemkunskap. Ett bifall till detta förslag beräknas medföra ett ökat behov av lärarkraft motsvarande 200 veckotimmars undervisning.

Det i *motionerna I: 251* och *II: 405* framförda yrkandet innebär, att riksdagen i stället för att lämna Kungl. Maj:t ovan nämnda bemyndigande att fastställa antalet av de å personalförteckningen uppförda adjunkts- och ämneslärarinnetjänsterna (med undantag av bristjtjänsterna) skall fastställa antalet nya adjunktstjänster i Ca 29 till 379, d. v. s. till det antal, som föreslagits av skolöverstyrelsen. I *motionerna* erinras om att beräkningen av antalet adjunktstjänster i Ca 29 skall ske enligt den av 1952 års riksdag godkända s. k. läraröverenskommelsen, att riksdagen för innevarande budgetår lämnat Kungl. Maj:t ett bemyndigande motsvarande det nu begärda och att detta lett till att Kungl. Maj:t fastställt ett mindre antal tjänster än vad skolöverstyrelsen föreslagit. Vidare uttalas, att Kungl. Maj:ts beslut av den avtalsslutande organisationen fattats som ett avsteg från överenskommelsen och att stöd för organisationens uppfattning finnes i skolöverstyrelsens förslag.

Till stöd för det i *motionerna I: 252* och *II: 412* framförda yrkandet, att, i avvaktan på beslut om treårig realskola, ytterligare folkskollärartjänster i lönegraden Ce 23 icke skall inrättas vid allmänna läroverk, högre kommunala skolor, statsunderstödda privatläroverk och i folkskolan inbyggda realskollinjer anföres i huvudsak följande.

Vid de allmänna läroverken, högre kommunala skolorna och statsunderstödda privatläroverken skall enligt beslut av 1954 års riksdag finnas inrättade extra ordinarie folkskollärartjänster i lönegrad Ce 23. Tjänsterna anknöts till lärarbehovet i klasserna 1⁵, 2⁵ och 1⁴. Antalet tjänster bestäms för varje budgetår av Kungl. Maj:t.

För budgetåret 1955/56 har Kungl. Maj:t fastställt antalet Ce 23-tjänster till högst 555 vid ovannämnda skolor. En undersökning höstterminen 1955 visar, att 210 (38 procent) av de tilldelade tjänsterna vid denna tidpunkt var besatta med Ce 23-lärare (mestadels dispenserade sådana), medan återstoden — cirka 340 tjänster (62 procent) — uppehölls av icke-ordinarie adjunkter m. fl. lärare.

Om treårig realskola genomföres, d. v. s. undervisningen i klasserna 1⁵, 2⁵ och 1⁴ överföres till folkskolan, bortfaller den organisatoriska och pedagogiska grundvalen för Ce 23-tjänsterna i de högre skolorna. I en treårig

realskola skall nya Ce 23-tjänster ej inrättas och de som redan inrättats på grundval av en femårig respektive fyraårig skolorganisation avvecklas, såsom också framgår av realskoleutredningen. I dessa dagar är en övergång till treårig realskola högaktuell, sedan den ovan nämnda parlamentariska utredningen lagt fram förslag härom.

Ju flera folkskollärartjänster i lönegrad Ce 23 som inrättas vid läroverken och jämförliga skolor och ju flera av dessa som tillsättes med Ce 23-lärare, desto större blir svårigheterna vid en eventuell övergång till treårig realskola. I detta läge synes det riktigast, att ytterligare Ce 23-tjänster ej inrättas vid de högre skolorna i avvaktan på det beslut, som kan komma att fattas beträffande treårig realskola. Ej heller vid de i folkskolan inbyggda realskolelinjerna bör i nuvarande situation ytterligare Ce 23-tjänster inrättas.

I *motionen II:427* anföres följande till stöd för förslaget om införande av rätt till delning av klassavdelning vid undervisning i hemkunskap.

Enligt timplanerna för de allmänna läroverken och de kommunala flickskolorna kan årsklass eller avdelning av årsklass, efter skolöverstyrelsens medgivande, uppdelas på avdelning vid bland annat undervisning i hushållsgöromål, då antalet lärjungar som deltar i undervisningen överstiger 16. Några motsvarande delningsbestämmelser för ämnet hemkunskap har däremot inte givits, utan undervisningen i detta ämne måste i många fall äga rum med ett elefantal av 35 elever. Skolöverstyrelsen har tidigare med hänvisning till ämnets delvis laboratoriebetonade karaktär hemställt, att klassavdelning i viss utsträckning skall få delas även vid undervisning i hemkunskap. Såsom exempel på i vilka delar i ämnet praktiska tillämpningsövningar i mindre avdelningar är nödvändiga nämner överstyrelsen klädvård, utprovning av redskap samt tekniska och andra hjälpmedel för olika arbeten i hemmet, lämpliga arbetsställningar i hushållsarbetet samt användning av hel- och halvfabrikat vid tid- och kostnadskalkyler.

För att möjliggöra en ändamålsenlig undervisning i ifrågavarande ämne finner vi det naturligt, att delningsbestämmelser genomföres även för hemkunskapen i likhet med vad som gäller för undervisning i hushållsgöromål. Skäl för en ändring synes också betingad av den omständigheten, att de bestämmelser om gruppindelning, som i folkskolan gäller för ämnet hushållsgöromål, är godtagna såväl för ämnesgrenen hushållsgöromål som för ämnesgrenen hemkunskap.

V a k t m ä s t a r t j ä n s t e r. Beträffande dessa tjänster innebär Kungl. Maj:ts förslag dels ordinariesättning i lönegraden Ca 10 av fyra extra ordinarie tjänster i motsvarande lönegrad, dels inrättande av fem nya tjänster i lönegraden Ce 10, dels uppflyttning från lönegraden Ca 10 till Ca 11 av tre tjänster och från Ca 11 till Ca 12 av två tjänster.

Skolsköterskor. Vid de allmänna läroverken finnes nu 11 tjänster som skolsköterska, alla placerade i lönegraden Ca 14. I propositionen redovisas ett av skolöverstyrelsen framfört förslag om en utökning av detta antal med 7. Till stöd för detta förslag har överstyrelsen framhållit, att det under senare år visat sig allt svårare att erhålla kompetenta sköterskor för tjänstgöring på deltid, medan befattningar på heltid visat sig vara mycket eftersökta även av högt kvalificerade sköterskor. Departementschefen har förklarat sig icke kunna tillstyrka överstyrelsens förslag om nya skolskötersketjänster.

I *motionerna I: 102* och *II: 91* har i detta hänseende anförts följande.

Skolöverstyrelsens förslag är föranlett av att kompetenta skolsköterskor ej står att erhålla till de tjänster, som för närvarande är inrättade som deltidstjänster. I de skolor, där ej för ändamålet specialutbildad skolsköterska står att erhålla, har periodvis tjänstgjort sjuksköterskor, som dels ej har utbildning i hälsovård, dels ej tidigare tjänstgjort inom hälsovården och dels under en längre tid icke varit yrkesverksamma.

Enligt sakkunskapen, d. v. s. skolöverstyrelsens läkarexpertis, är det nödvändigt med en välkvalificerad skolsköterska för skolhälsovården, om denna skall kunna fungera. Den korta tid, som en skolläkare har möjlighet att ägna varje elev, skulle alls ej vara till fyllest, om ej en skolsköterskas arbete hade förberett läkarens och därmed även fått hans knappa tid att bättre räkna till, där den bäst är av behovet påkallad.

Skolöverstyrelsen har nu sedan flera år funnit behovet av heltidstjänster för välkvalificerade skolsköterskor synnerligen trängande. I den moderna skolan kan ej denna befattningshavare saknas.

Undertecknade anser, att det såväl för skolungdom vid allmänna läroverk som för studerande vid folk- och småskoleseminarier är av största vikt, att hälsovårdens ordnas på samma effektiva sätt som vid övriga skolor i riket. Utan kvalificerade skolsköterskor är detta ej möjligt.

Arvoden. Kungl. Maj:ts förslag beträffande arvodesposten innebär — förutom att medel beräknas för vissa automatiska utgiftsökningar delvis sammanhängande med det i det föregående redovisade förslaget om en utökning av antalet utbildningsplatser vid de praktiska lärarkurserna — dels att arvodesnivån för skolläkarna skall enligt närmare bestämmande av Kungl. Maj:t höjas med omkring 25 procent, dels att medel beräknats till särskilda arvoden vid högre allmänna läroverket å Kungsholmen i Stockholm med hänsyn till att detta i annat sammanhang föreslagits få ställning som med lärarhögskolan i Stockholm samverkande läroverk.

Skolkuratorer. Kungl. Maj:ts förslag innebär, att det liksom hittills skall få ankomma på Kungl. Maj:t att från fall till fall bedöma frågor om anslag till skolkuratorer och kuratorspraktikanter. För ändamålet beräknas ett belopp av omkring 65 000 komma att vara till fyllest.

Anslagsbeloppet. Den av Kungl. Maj:t för nästa budgetår föreslagna anslagshöjningen uppgår till 14 200 000 kronor. I det väsentliga är höjningen en följd av automatiskt verkande omständigheter, av vilka främst nämnes den starka stegringen i elevantalet i läroverken och den förra året beslutade höjningen av statstjänstemännens löner.

Utskottet biträder vad Kungl. Maj:t under förevarande punkt föreslagit.

Kungl. Maj:ts förslag beträffande försöksgymnasierna innebär bland annat påbörjande från och med nästa budgetår av verksamheten vid det försöksgymnasium, som enligt riksdagens år 1953 fattade beslut skall förläggas till Lund. I motionerna I: 100 och II: 92 har yrkats, att detta gymnasium i stället skall förläggas till Malmö. Utskottet får i anledning härav framhålla, att det för uppnående av goda arbetsresultat vid försöksgymnasierna givetvis är av stor betydelse, att man redan vid valet av förläggningssorter tillser, att de orter som utväljas erbjuda så goda betingelser i skilda hänseenden som möjligt. Till betingelser, som äro av värde för ett försöksgymnasium, räknar utskottet jämväl förekomsten inom orten av en väl ordnad försöksverksamhet med nioårig enhetsskola. Utskottet, som övervägt de olika synpunkter, som kunna anläggas på den nu aktuella förläggningsfrågan, finner icke vad i motionerna I: 100 och II: 92 anförts utgöra skäl att frågå 1953 års beslut om förläggning av ett försöksgymnasium till Lund. Utskottet avstyrker därför bifall till dessa motioner.

Det förslag Kungl. Maj:t framlagt i fråga om lärarutbildningsanstalterna innebär, såvitt gäller förevarande anslag, dels en utökning av antalet utbildningsplatser vid nuvarande lärarkurser — d. v. s. ett effektivare utnyttjande av den befintliga organisationen — dels ock en utökning av denna organisation genom anordnande av lärarkurser vid ytterligare två läroanstalter. Med hänsyn till storleken av det antal icke-ordinarie lärare med erforderlig teoretisk utbildning, som ännu icke genomgått praktisk lärarkurs, finner utskottet det vara synnerligen önskvärt, att den praktiska lärarutbildningens kapacitet utökas och icke minst att detta sker genom ett intensivare utnyttjande av redan befintliga resurser. Det i motionen II: 524 framförda förslaget innebär en ytterligare utökning av utbildningskapaciteten utöver vad Kungl. Maj:t föreslagit samt i övrigt, såvitt nu är i fråga, bifall till Kungl. Maj:ts förslag. Utskottet anser sig icke böra förorda, att beslut nu fattas om en dylik ytterligare utökning. Utskottet avstyrker därför bifall till motionen II: 524, såvitt denna nu är i fråga och i vad den innebär avsteg från Kungl. Maj:ts förslag. Med anledning av vad departementschefen anfört och föreslagit om olika åtgärder, som erfordras för att möjliggöra en utökning av antalet lärarkandidater vid varje lärarkursanstalt, får utskottet i likhet med departementschefen framhålla vikten av att läroverkens rektorer — icke minst de som tjänstgöra vid lärarkursanstalterna — bibehålla egen direkt kontakt med undervisningsarbetet.

Såsom framgår av den lämnade redogörelsen innebär Kungl. Maj:ts förslag vidare, bland annat, att det skall få ankomma på Kungl. Maj:t att efter förnyade överväganden i kontakt med vederbörande personalorganisationer bestämma antalet av de å personalförteckningen upptagna adjunkts- och ämneslärarinnetjänsterna (bortsett från de s. k. bristtjänsterna). Utskottet vill understryka angelägenheten av att dessa överväganden snarast komma till stånd i syfte att för framtiden skapa klarhet om de grunder, efter vilka antalet ifrågavarande tjänster böra beräknas. Där emot anser sig utskottet icke böra tillstyrka bifall till det i motionerna I: 251 och II: 405 framförda yrkandet om inrättande från och med nästa budgetår av 379 nya adjunktstjänster i lönegraden Ca 29.

Vad angår det i motionerna I: 252 och II: 412 framförda yrkandet, att, i avvaktan på beslut om treåriga realskolor, ytterligare folkskollärartjänster i lönegraden Ce 23 icke skola inrättas vid de allmänna läroverken och vissa andra skolor, får utskottet erinra om att — såsom också framhållits i motionerna — behovet av dylika tjänster i realskolan enligt beslut av 1954 års riksdag skall beräknas med utgångspunkt huvudsakligen i klasserna 1⁵, 2⁵ och 1⁴ och att det skall ankomma på Kungl. Maj:t att för varje år fastställa det antal tjänster, som skola nyinrättas under det påföljande budgetåret. Vid nu angivna förhållanden och då det kan förutsättas, att Kungl. Maj:t vid bestämmandet av antalet 23-gradstjänster beaktar jämväl huruvida och i vad mån eventuella organisationsändringar kunna komma att inverka på behovet av dylika tjänster, anser sig utskottet icke böra tillstyrka bifall till motionerna I: 252 och II: 412.

I motionen II: 427 har föreslagits införande av viss rätt till uppdelning av klassavdelning vid undervisningen i hemkunskap. Enligt utskottets mening tala otvivelaktigt goda pedagogiska skäl för en dylik uppdelning, men efter en bedömning av frågan även ur andra synpunkter har utskottet dock ansett sig icke böra tillstyrka bifall till motionen, såvitt den berör nu förevarande anslag.

Det i motionerna I: 102 och II: 91 framförda förslaget om inrättande av ytterligare skolskötersketjänster anser sig utskottet icke böra tillstyrka.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

I. att riksdagen må besluta, att samrealskolorna i Alingsås, Kungälv, Piteå, Sandviken och Trollhättan från och med budgetåret 1956/57 eller den senare tidpunkt, Kungl. Maj:t bestämmer, skall ombildas till högre allmänna läroverk med den linjeorganisation, Kungl. Maj:t bestämmer, skolande ombildningen tillgå sålunda, att första ringen vid ombildningen omedelbart upprättas och sedan ytterligare en ring per år, till dess gymnasiet är i sin helhet färdigbildat; allt under villkor att vederbörande kommuner åta sig att tillhandahålla för respektive högre allmänna läroverk er-

forderliga undervisningslokaler jämte inredning och möbel-
utrustning, bostad åt rektor eller motsvarande kontant
ersättning samt bostad åt erforderlig vaktmästarpersonal
eller, efter Kungl. Maj:ts medgivande i varje särskilt fall,
motsvarande kontant ersättning;

II. att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts för-
slag ävensom med avslag å motionerna I: 100 och II: 92,
II: 524 — såvitt nu är i fråga och i vad motionen innebär
avsteg från Kungl. Maj:ts förslag — I: 251 och II: 405,
I: 252 och II: 412, II: 427, såvitt nu är i fråga, samt I: 102
och II: 91,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att, med tillämpning tills
vidare från och med budgetåret 1956/57, vidtaga de änd-
ringar i personalförteckningen för de allmänna läroverken,
vilka föranledes av vad departementschefen förordat;

b) godkänna följande avlöningsstat för de allmänna
läroverken, att tillämpas tills vidare från och med budget-
året 1956/57:

A v l ö n i n g s s t a t

Utgifter

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, för- slagsvis	86 695 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, be- stämda av Kungl. Maj:t:	
a) Arvoden åt skolläkare m. m., förslagsvis	822 000
b) Arvoden åt bibliotekarier, förslagsvis	276 000
c) Särskilda arvoden vid läro- verk med lärarkurs, för- slagsvis	1 730 000
d) Särskilda arvoden vid sta- tens aftonskola, förslagsvis	20 800
e) Arvode åt biträdande före- ståndarinna	1 200
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie per- sonal, förslagsvis	20 435 000
4. Rörligt tillägg, förslagsvis	26 500 000
Summa kronor	136 480 000

Särskilda uppbördsmedel

1. Bidrag från Stockholms stad..	15 000	
2. Av kommuner och lärare erlagda hyror	274 000	
3. Avkastning av donationer från kronan m. m.	37 600	
4. Av vaktmästare erlagda hyror samt ersättning för bränsle och lyse	153 400	480 000
Nettoutgift kronor		136 000 000

c) till *Allmänna läroverken: Avlöningar* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 136 000 000 kronor.

6:o) **Allmänna läroverken: Omkostnader.** Kungl. Maj:t har (punkt 206, s. 510 och 511) föreslagit riksdagen att till detta ändamål för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 676 500 kronor, vilket innebär en anslagshöjning med 70 000 kronor.

I detta sammanhang har utskottet till behandling förehått jämväl den under närmast föregående punkt angivna *motionen II: 524*, i vilken, såvitt nu är i fråga, hemställts, att riksdagen måtte anvisa dels 150 000 kronor till teknisk utrustning vid lärarkursanstalterna, dels 3 500 kronor till en konferens mellan lärarhögskolans rektor och samtliga lärarkursföreståndare.

I fråga om den närmare motiveringen för detta yrkande torde få hänvisas till motionen.

Skolöverstyrelsen har äskat anvisande av 230 000 kronor till teknisk utrustning vid lärarkursanstalterna, medan Kungl. Maj:t föreslagit endast 50 000 kronor. Det i motionen framlagda yrkandet om anvisande av 3 500 kronor till en konferens sammanfaller med ett av överstyrelsen framfört förslag, som icke tillstyrkts av departementschefen.

Utskottet, som får hänvisa till den ståndpunkt utskottet under närmast föregående punkt intagit till frågan om en utökning av antalet utbildningsplatser vid lärarkursanstalterna, anser sig icke böra ifrågasätta någon ändring av det belopp å 50 000 kronor, som Kungl. Maj:t under förevarande anslag beräknat till teknisk utrustning vid nämnda läroanstalter. Vad angår frågan om anvisande av medel till en konferens mellan lärarhögskolans rektor och lärarkursföreståndarna, får utskottet understryka betydelsen av att en dylik konferens kommer till stånd. Utskottet förutsätter dock, att kostnaderna skola kunna bestridas av de medel, som under förevarande anslag beräknats till övriga utgifter. Utskottet, som alltså avstyrker bifall till motionen II: 524, såvitt den berör förevarande anslag, tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag och hemställer,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionen II: 524, såvitt nu är i fråga, till *Allmänna läroverken: Omkostnader* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 676 500 kronor.

7:o) **Allmänna läroverken: Bokinköp och bokbindning.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 207, s. 511 och 512), vilket innebär en anslagshöjning med 35 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Allmänna läroverken: Bokinköp och bokbindning* för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 570 000 kronor.

8:o) **Allmänna läroverken: Bidrag till ljus- och vedkassorna.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 208, s. 512—515), vilket innebär en anslagsminskning med 90 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Allmänna läroverken: Bidrag till ljus- och vedkassorna* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 2 500 000 kronor.

9:o) **Allmänna läroverken: Ersättning för djäknepenningar m. m.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 209, s. 515), vilket innebär anvisande av samma anslagsbelopp som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Allmänna läroverken: Ersättning för djäknepenningar m. m.* för budgetåret 1956/57 anvisa ett anslag av 8 500 kronor.

10:o) **Avlöning åt deltagare i praktiska lärarkurser m. m.** Kungl. Maj:t har (punkt 210, s. 516) föreslagit riksdagen att till detta ändamål för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 2 600 000 kronor, vilket innebär en anslagshöjning med 460 000 kronor, föranledd bland annat av det förslag om utökning av antalet deltagare i praktiska lärarkurser, för vilket redogjorts under punkten 5:o) i det föregående.

I detta sammanhang har utskottet till behandling förehått jämväl en inom andra kammaren av herr *Håstad m. fl.* väckt motion (II: 525), i vilken hemställts, att riksdagen vid behandlingen av förevarande anslag måtte beakta de synpunkter, som samma motionärer anfört i motionen II: 524. Sistnämnda motion, som behandlats i det föregående (punkten 5:o)) innehåller bland annat förslag om en utökning av antalet deltagare i praktiska lärarkurser utöver vad Kungl. Maj:t föreslagit. Ett bifall till detta förslag skulle medföra en kostnadsökning även under förevarande anslag.

Utskottet. Med hänvisning till vad utskottet under punkten 5:o) anför i anledning av motionen II: 524 avstyrker utskottet bifall till motionen II: 525. Utskottet biträder Kungl. Maj:ts förslag och hemställer alltså,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionen II: 525, till *Avlöning åt deltagare i praktiska lärarkurser m. m.* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 2 600 000 kronor.

11:o) **Kompletteringsgymnasier.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 211, s. 516 och 517), vilket innebär en anslagshöjning med 85 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Kompletteringsgymnasier* för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 200 000 kronor.

12:o) **Direktionen över Stockholms stads undervisningsverk: Avlöningar.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 212, s. 518), vilket innebär en anslagshöjning med 2 600 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må

a) fastställa följande avlöningsstat för direktionen över Stockholms stads undervisningsverk, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1956/57:

A v l ö n i n g s s t a t

Utgifter

1. Arvoden, bestämda av Kungl. Maj:t	8 500
2. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal ..	32 600
3. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	6 300
Summa kronor	47 400

Särskilda uppbördsmedel

Räntemedel från Allmänna undervisningsverkens

fond .....

6 700

Nettoutgift kronor 40 700

b) till *Direktionen över Stockholms stads undervisningsverk: Avlöningar* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 40 700 kronor.

13:o) **Direktionen över Stockholms stads undervisningsverk: Omkostnader.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 213, s. 518 och 519), vilket innebär anvisande av samma anslagsbelopp som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Direktionen över Stockholms stads undervisningsverk: Omkostnader* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 9 200 kronor.

14:o) **Kommunala läroverk: Understöd åt vissa kommunala gymnasier m. m.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 214, s. 519—521), vilket innebär en anslagsminskning med 180 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Kommunala läroverk: Understöd åt vissa kommunala gymnasier m. m.* för budgetåret 1956/57 anvisa ett anslag av 505 000 kronor.

15:o) **Kommunala läroverk: Bidrag till högre kommunala skolor.** Kungl. Maj:t har (punkt 215, s. 521—524) föreslagit riksdagen att till detta ändamål för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 35 500 000 kronor. Detta innebär sammanförande under en anslagsrubrik av fyra äldre anslag samt en ökning av medelsanvisningen med 4 830 000 kronor.

I detta sammanhang har utskottet till behandling förehaft jämväl den under punkten 5:o) i det föregående angivna *motionen II: 427*, i vilken, såvitt nu är i fråga, hemställts, att riksdagen måtte anvisa medel för att vid kommunala flickskolor nedbringa undervisningsavdelningarnas storlek i ämnesgrenen hemkunskap i nivå med gällande bestämmelser för undervisning i hushållsgöromål. Beträffande motiveringen för det i motionen gjorda yrkandet — vilket överensstämmer med ett av skolöverstyrelsen framlagt förslag, som icke tillstyrkts av departementschefen — hänvisas till vad därom anförts under punkten 5:o).

Utskottet. Med hänvisning till vad utskottet i det föregående under punkten 5:o) anfört avstyrker utskottet bifall till motionen II: 427, såvitt här är i fråga. Utskottet biträder Kungl. Maj:ts förslag och hemställer alltså,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionen II: 427, såvitt här är i fråga, till *Kommunala läroverk: Bidrag till högre kommunala skolor* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 35 500 000 kronor.

16:o) **Kommunala läroverk: Bidrag till hälsovården vid vissa högre kommunala skolor.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 216, s. 524 och 525), vilket innebär en anslagshöjning med 35 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Kommunala läroverk: Bidrag till hälsovården vid vissa högre kommunala skolor* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 165 000 kronor.

17:o) **Privatläroverk: Bidrag till vissa privatläroverk.** Kungl. Maj:t har (punkt 217, s. 525 och 526) föreslagit riksdagen att till detta ändamål för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 8 820 000 kronor.

I detta sammanhang har riksdagen till behandling förehått

dels en inom andra kammaren av herr *Andersson* i *Dunker m. fl.* väckt motion (II: 549), i vilken hemställts, att riksdagen måtte besluta, att förevarande anslag för budgetåret 1956/57 må omfatta även Solbacka läroverk samt höjas med 344 000 kronor till 9 164 000 kronor;

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av fru *Hamrin-Thorell* (I: 254) och den andra inom andra kammaren av fröken *Vinge m. fl.* (II: 417), i vilka hemställts, att riksdagen beträffande Viggbyholmsskolan måtte besluta, att bidrag till lärarlönerna vid gymnasiet skall utgå med 78 procent av kostnaderna i stället för som Kungl. Maj:t föreslagit med två kronor per elev och dag av läsåret.

Kungl. Maj:ts förslag innebär att medel beräknas för en — huvudsakligen automatisk — kostnadsökning. Ett av *skolöverstyrelsen* framfört förslag, att Solbacka läroverk, som från och med innevarande budgetår erhåller bidrag ur anslaget till Bidrag till vissa internatläroverk, och Sigtunaskolan, som hittills icke åtnjutit något statsbidrag, skola inordnas under förevarande anslag, har departementschefen icke ansett sig kunna tillstyrka.

Till stöd för det i *motionen II: 549* framförda yrkandet, vilket sammanfaller med skolöverstyrelsens förslag i vad gäller Solbacka läroverk, har anförts bland annat, att överstyrelsen framhållit, att nämnda läroverk åstadkommit goda resultat i sin undervisning och fostran av eleverna och att det fyller en viktig uppgift bland annat för barn från orter, som sakna högre läroanstalter, och för barn från hem med speciella familjeförhållanden samt även för barn till utlandssvenskar. Det påpekas vidare, att läroverket till följd av löneförhöjningar och kostnadsstegringar i övrigt under senare år befinner sig i ett ekonomiskt bekymmersamt läge. Ett bifall till motionen skulle medföra en minskad belastning på anslaget till bidrag till vissa internatläroverk.

I *motionerna I: 254* och *II: 417* beträffande Viggbyholmsskolan har vitsordats denna skolas betydelse inom skolorganisationen och redovisats dess ekonomiska svårigheter, varvid även framhållits, dels att en höjning av de redan höga elevavgifterna synes orimlig, dels ock att det svåra ekonomiska läget tvingar skolan att i viss utsträckning anlita lärare utan formell kompetens och därför med lägre löneställning. Under hänvisning till att skolans gymnasium sedan länge står under skolöverstyrelsens inseende och har examensrätt uttalas i motionen, att gymnasiet torde kunna betraktas

som en med andra privatläroverk jämförlig anstalt. Det i motionen framställda yrkandet om statsbidrag till lärarlönerna med 78 procent av kostnaderna torde avse inordnande av Viggbyholmsskolans gymnasium under förevarande anslag.

Utskottet anser sig icke böra biträda de i motionerna II: 549 samt I: 254 och II: 417 framställda yrkandena. Utskottet tillstyrker bifall till Kungl. Maj:ts förslag och hemställer förty,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna II: 549 samt I: 254 och II: 417, till *Privatläroverk: Bidrag till vissa privatläroverk* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 8 820 000 kronor.

18:o) **Privatläroverk: Bidrag till hälsovården vid vissa privatläroverk.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 218, s. 527—529), vilket innebär godkännande av vissa av departementschefen angivna grunder för statsbidrag till hälsovården vid de privatläroverk, för vilka gäller stadgan för de statsunderstödda privatläroverken, samt anvisande för ändamålet av ett nytt förslagsanslag av 29 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må

a) godkänna av departementschefen angivna grunder för statsbidrag till hälsovården vid de privatläroverk, för vilka gäller stadgan för de statsunderstödda privatläroverken;

b) till *Privatläroverk: Bidrag till hälsovården vid vissa privatläroverk* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 29 000 kronor.

19:o) **Privatläroverk: Bidrag till vissa internatläroverk.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 219, s. 529—531), vilket innebär, dels att statsbidrag skall få utgå till ytterligare en skola, nämligen Sigtuna-skolan, dels en höjning av utgående bidragsbelopp från en krona 50 öre till två kronor per elev och dag av läsåret, dels ock en anslagshöjning med 214 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Privatläroverk: Bidrag till vissa internatläroverk* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 425 000 kronor.

20:o) **Läroboksnämnden.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 220, s. 532), vilket innebär en anslagshöjning med 1 400 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Läroboksnämnden* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 47 000 kronor.

21:o) **Centralnämnden för skolungdomsutbytet med utlandet.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 221, s. 532), vilket innebär anvisande av samma anslagsbelopp som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Centralnämnden för skolungdomsutbytet med utlandet* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 15 000 kronor.

22:o) **Intagningsnämnder vid vissa allmänna läroverk m. fl. läroanstalter.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 222, s. 532 och 533), vilket innebär en anslagshöjning med 1 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Intagningsnämnder vid vissa allmänna läroverk m. fl. läroanstalter* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 18 000 kronor.

23:o) **Kurser för lärare vid de allmänna läroverken m. fl. läroanstalter.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 223, s. 533 och 534), vilket innebär en anslagshöjning med 5 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Kurser för lärare vid de allmänna läroverken m. fl. läroanstalter* för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 90 000 kronor.

24:o) **Fortbildningskurser i hygien för lärare, skolläkare och skolsköterskor.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 224, s. 534), vilket innebär anvisande av samma anslagsbelopp som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Fortbildningskurser i hygien för lärare, skolläkare och skolsköterskor* för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 63 000 kronor.

25:o) **Språkassistentverksamhet vid högre läroanstalter.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 225, s. 534 och 535), vilket innebär anvisande av samma anslagsbelopp som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Språkassistentverksamhet vid högre läroanstalter* för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 84 800 kronor.

26:o) **Resestipendier åt lärare vid de allmänna läroverken m. fl. läroanstalter.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 226, s. 535 och 536), vilket innebär anvisande av samma anslagsbelopp som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Resestipendier åt lärare vid de allmänna läroverken m. fl. läroanstalter* för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 80 000 kronor.

27:o) **Vissa kostnader för student- och realexamina.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag, (punkt 231, s. 538—540), vilket innebär anvisande av samma anslagsbelopp som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Vissa kostnader för student- och realexamina* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 722 000 kronor.

28:o) **Studiebidrag och stipendier åt lärjungar vid allmänna läroverk m. fl. läroanstalter.** Kungl. Maj:t har (punkt 232, s. 541—546) föreslagit riksdagen att dels godkänna av departementschefen angivna ändrade grunder för studiebidrag åt elever vid vissa läroanstalter, dels till Studiebidrag och stipendier åt lärjungar vid allmänna läroverk m. fl. läroanstalter för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 20 200 000 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Wolgast* (I: 256) och den andra inom andra kammaren av herr *Larsson* i Luttra m. fl. (II: 418), i vilka hemställts, att riksdagen måtte besluta att höja maximigränsen för resebidrag till dagligen resande elever till femtio kronor samt i skrivelse till Kungl. Maj:t begära, dels att Kungl. Maj:t ville låta utreda frågan om vilken förändring av stipendier och studiebidrag, som bör vidtagas för att bringa dessas värde i bättre överensstämmelse med det aktuella kostnadsläget, dels ock att Kungl. Maj:t ville förelägga 1957 års riksdag förslag i frågan;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Lindblom* m. fl. (I: 421) och den andra inom andra kammaren av herr *Ohlin* m. fl. (II: 513), i vilka, såvitt här är i fråga, hemställts, att riksdagen måtte besluta att i enlighet med studiehjälpsnämndens förslag studiehjälp från och med budgetåret 1956/57 må utgå jämväl till icke svenska medborgare, samt att riksdagen med instämmande i vad i motionerna anförts måtte till Studiebidrag och stipendier åt lärjungar vid allmänna läroverk m. fl. läroanstalter anvisa ett med 800 000 höjt förslagsanslag av 21 000 000 kronor.

Ur förevarande anslag utgår studiebidrag och stipendier enligt 4 kap. kungörelsen 1953: 530 angående statlig studiehjälp åt elever vid vissa läroanstalter. Studiebidragen utgår utan behovsprövning och avser att utjämna skillnaden i utbildningskostnader för å ena sidan elev, som är bosatt på skolorten, och å andra sidan elev, som icke är bosatt på skol-

orten. Bestämmelserna om studiebidrag innebär bland annat, att dylikt bidrag utgår *dels* för inackordering med högst 60 kronor för månad, *dels* för dagliga resor, om kostnaderna uppgår till minst 9 kronor för månad, med det belopp, varmed kostnaderna överstiger 7 kronor för månad, dock med högst 25 kronor för månad, *dels ock* för frukostmål med 12 kronor för månad och i vissa fall för ytterligare ett mål med 6 kronor för månad. Stipendium utgår efter behovsprövning med i regel högst 75 kronor för månad och avser att underlätta för obemedlade och mindre bemedlade elever att genomgå den högre läroanstalt i eller utanför bostadsorten, som eleven önskar bevista för sin utbildning.

Studiehjälpnämnden har för nästa budgetår föreslagit en anslagshöjning med 1 500 000 kronor. Till sin huvuddel är denna höjning betingad av en beräknad automatisk ökning av antalet studiehjälpssökande. En mindre del av höjningen — 300 000 kronor — är föranledd av att nämnden föreslagit, att studiehjälp, som bestrides ur anslaget, skall få lämnas jämväl elever, som icke är svenska medborgare. Vid bifall till detta förslag räknar nämnden med en motsvarande kostnadsökning på 50 000 kronor under anslaget till stipendier åt elever vid tekniska fackskolor och andra fackutbildningsanstalter och med en merkostnad för studielån på 200 000 kronor.

Nämnden har vidare föreslagit vissa ändringar i ovan angivna bestämmelser angående studiebidrag till elever, som dagligen reser mellan bostadsort och skolort. Ändringarna innebär bland annat höjningar såväl av den undre som den övre gränsen för bidrag till dagliga resor samt höjning av bidraget till frukostmål. Den övre gränsen för resebidrag föreslås till 46 kronor för elev, som åtnjuter enbart frukostbidrag, och 40 kronor för elev, som åtnjuter både frukostbidrag och bidrag till ytterligare en måltid. Ett genomförande av nämndens förslag om ändrade bidragsbestämmelser beräknas icke komma att i nämndvärd grad påverka anslagsbelastningen.

Departementschefen har uttalat, att nämndens utredning angående studiehjälp åt icke-svenska elever synes klart visa, att goda skäl kan anföras för en utvidgning av kretsen av studiehjälpberättigade. Ett bifall till nämndens förslag skulle emellertid för nästa budgetår medföra en avsevärd kostnadsökning, och departementschefen har därför ansett sig icke böra i år taga ställning till detta förslag.

Vad angår grunderna för bestämmande av studiebidrag åt dagligen resande elever har departementschefen förordat vissa ändringar i nämndens förslag. Departementschefen har bland annat föreslagit, att maximigränsen för resebidraget skall fastställas till 40 kronor per månad.

Till stöd för de i *motionerna I: 256* och *II: 418* framförda yrkandena har i huvudsak anförts följande.

Höjningen av maximigränsen för resebidragen utgör en viktig anpassning av dessa bidrag till de verkliga resekostnaderna för eleverna. Under-

sökningar har givit vid handen, att en stor del av eleverna med sådana bidrag haft betydligt högre kostnader än 32 kronor per månad och sålunda fått bidrag med betydligt mera än med de 7 kronor, som hittills varit de flesta elevers egna resekostnader. Detta har givetvis främst drabbat de elever, som haft längsta och besvärligaste resvägen, och i första hand elever bosatta i Norrland. Det nya förslaget har förbättrat dessa elevers situation, men vi vill dock förmena, att maximigränsen borde höjas till 50 kronor. Någon större belastning för statsverket skulle denna ökning troligen icke innebära, enär antalet elever med högre resekostnader än 40 kronor torde vara tämligen litet, men för de elever, som erhåller dessa bidrag, har ökningen stor betydelse.

Vi anser emellertid även, att det är nödvändigt att i övrigt anpassa både stipendier och studiebidrag till det aktuella kostnadsläget. De nuvarande maximigränserna både för inackorderingsbidrag och stipendier bestämdes av 1952 års riksdag. Sedan dess har inträffat förskjutningar uppåt av prisnivån, vilket gör att maximisummorna under nuvarande förhållanden måste betraktas som alltför låga, om studiehjälpen skall få från början asyftad verkan, varför en höjning både av stipendier och studiebidrag är befogad.

I *motionerna I: 421* och *II: 513* anföres i huvudsak följande till stöd för de i dessa motioner framställda, nu ifrågasvarande yrkandena.

Beslutet vid 1946 års riksdag om studiehjälp för elever i allmänna läroverk m. fl. läroanstalter var en åtgärd av största betydelse för att underlätta inte minst landsbygdsungdomens tillträde till högre studier. Trots vissa justeringar är emellertid i dag genom penningvärdets fall den utjämningsseffekt, som studiehjälpen avser att ge, avsevärt mindre än vid dess införande. Som exempel kan nämnas, att det maximibelopp på 60 kronor/månad, som utgår vid inackordering, i dag endast beräknas täcka en tredjedel av inackorderingskostnaderna. Denna utveckling har i särskilt hög grad drabbat landsbygdsungdomarna.

En kategori av landsbygdsungdomar, som genom förmånernas urholkning blivit särskilt missgynnade, är den dagligen resande skolungdomen. Genom maximeringen av resebidraget till 25 kronor/månad har de elever, som har den längsta vägen och därmed de största reskostnaderna, fått oproportionellt stora kostnader för sin skolutbildning. På denna punkt bör därför en snabb omprövning av utdelningsbestämmelserna ske. En av studiehjälpsnämnden publicerad undersökning visar, att det antal elever, som har högre egna resekostnader än 63 kronor per läsår, d. v. s. det belopp vid vilket högsta resebidraget utgår, är omkring 13 procent av det totala antalet resande elever. Då denna kategori redan på grund av resornas tröttande effekt är allvarligt handikappad, synes studiehjälpsnämndens förslag om att höja resebidragets maximigräns till 46 kronor/månad ytterst välmotiverat. Den av Kungl. Maj:ts föreslagna gränsen vid 40 kronor är under alla förhållanden för låg. Skulle en enhetlig gräns väljas borde den snarare ligga vid 50 kronor. Vi tillstyrker dock studiehjälpsnämndens förslag, men vill betona att en utvidgning av den samlade kostnadsramen vid ytterligare matkostnadsstegring kommer att bli ofrånkomlig, eftersom både nuvarande måltidsbidrag om 12 kronor/månad och studiehjälpsnämndens förslag om 14 kronor/månad endast täcker en liten del av de verkliga kostnaderna.

Vad studiehjälsnämnden anført beträffande vikten av att studiehjälp skall få lämnas jämväl elever, som icke är svenska medborgare, finner vi mycket beaktansvärt. Det svenska samhället kan i denna grupp av ofta studiebegåvade och energiska ungdomar få ett mycket värdefullt framtida tillskott av välutbildad arbetskraft. Rättviseskäl och humanitära skäl talar också starkt för att innehav av svenska medborgarskap ej ställes som kvalifikationsgrund gentemot ungdomar, som vid senare tidpunkt kan förmodas komma att söka sådant medborgarskap.

Utskottet. Departementschefen har med hänsyn till de ekonomiska konsekvenserna av ett bifall till studiehjälsnämndens förslag om studiehjälp till icke-svenska elever ansett sig icke böra i år taga ställning till detta förslag. Han har emellertid samtidigt uttalat, att goda skäl kunna anföras för en utvidgning av kretsen av studiehjälsberättigade. Utskottet vill för sin del kraftigt understryka detta uttalande. Enligt utskottets mening är det önskvärt med ett snart och positivt ställningstagande till nämndens förslag i denna del. Utskottet anser sig dock, med hänsyn till vad departementschefen anført, icke böra tillstyrka bifall till de i motionerna I: 421 och II: 513 gjorda yrkandena om införande redan från och med nästa budgetår av rätt för icke-svenska elever att erhålla studiehjälp samt om en härmed sammanhängande anslagshöjning.

Vad angår maximigränsen för resebidrag till dagligen resande elev, vilken av Kungl. Maj:t föreslagits höjd från 25 till 40 kronor per månad, har i motionerna I: 256 och II: 418 i stället föreslagits en höjning till 50 kronor, medan det i motionerna I: 421 och II: 513 framställda förslaget om en anslagshöjning innebär ett yrkande om bifall till studiehjälsnämndens förslag om en höjning till 46 kronor (respektive 40 kronor för elev, som förutom frukostbidrag åtnjuter bidrag till annan måltid).

Utskottet, som anser sig böra konstatera, att Kungl. Maj:ts förslag kommer att medföra en bestämd förbättring för därav berörda elever, får tillika framhålla, att det synes utskottet önskvärt, att man över huvud taget beaktar i vad mån förhållandet mellan elevernas studiekostnader å ena sidan och storleken av studiebidrag och stipendier å den andra påverkats av successivt ändrade ekonomiska förhållanden. Det torde enligt utskottets mening kunna förutsättas, att Kungl. Maj:t har sin uppmärksamhet riktad på den nu angivna frågan ävensom att Kungl. Maj:t vid den tidpunkt, som kan befinnas lämplig, framlägger erforderliga förslag för riksdagen.

Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag om ändrade grunder för studiebidrag åt dagligen resande elever och avstyrker förty bifall till de i motionerna I: 256 och II: 418 samt I: 421 och II: 513 framställda yrkandena om ändringar i dessa grunder ävensom till det i sistnämnda båda motioner framställda yrkandet om en av de föreslagna ändrade grunderna föranledd anslagshöjning. Med hänsyn till vad ovan anförts om förhållan-

det mellan studiekostnader och studiehjälp anser sig utskottet ej heller böra biträda det i motionerna I: 256 och II: 418 framställda förslaget om en särskild framställning till Kungl. Maj:t om utredning i fråga om storleken av stipendier och studiebidrag samt om förslag i ämnet till 1957 års riksdag.

Mot Kungl. Maj:ts förslag till den del det icke närmare berörts ovan har utskottet icke funnit anledning till erinran. Utskottet tillstyrker därför bifall till Kungl. Maj:ts under förevarande punkt framställda förslag i dess helhet och hemställer,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag å motionerna I: 256 och II: 418 samt I: 421 och II: 513 — sistnämnda båda motioner såvitt här är i fråga —

a) godkänna av departementschefen angivna ändrade grunderna för studiebidrag åt elever vid vissa läroanstalter,

b) till *Studiebidrag och stipendier åt lärjungar vid allmänna läroverk m. fl. läroanstalter* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 20 200 000 kronor.

29:o) Stipendier för studier genom korrespondens och vid enskilda realskolor med kombinerad undervisning. Kungl. Maj:t har (punkt 233, s. 547—549) föreslagit riksdagen att dels medgiva, att för budgetåret 1956/57 må till stipendier, som under denna punkt avses, utdelas högst 95 000 kronor, dels till Stipendier för studier genom korrespondens och vid enskilda realskolor med kombinerad undervisning för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 50 000 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehått

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Kristiansson m. fl.* (I: 253) och den andra inom andra kammaren av herr *Johansson i Västervik m. fl.* (II: 432), i vilka hemställts,

att riksdagen enligt studiehjälpsnämndens i statsverkspropositionen refererade förslag måtte besluta höjning av de ur förevarande anslag utgående stipendierna, innebärande

I. beträffande korrespondensstudierna

a) en höjning från högst 250 till högst 300 kronor av det årliga stipendiebeloppet,

b) ett fastställande av det antal stipendier, som må utgå till varje stipendiat, till fyra vid studier för realexamen och fem vid studier för studentexamen och

c) införande i stället för det förhöjda belopp av 450 kronor, som nu må utgå vid deltagande i preparandkurs under sista studieåret, av ett engångsstipendium (utöver årsstipendierna) av 600 kronor för deltagande i dylik kurs,

II. beträffande studierna vid enskilda realskolor med kombinerad undervisning en höjning från högst 350 till 450 kronor av det årliga stipendiebeloppet,

samt att riksdagen måtte medgiva, att för budgetåret 1956/57 må till stipendier, som under denna punkt avses, utdelas högst 125 000 kronor;

dels ock de två under närmast föregående punkt angivna, likalydande motionerna I: 421 och II: 513, i vilka, såvitt här är i fråga, hemställts, att riksdagen måtte med godtagande av studiehjälpnsnämndens förslag i fråga om anslagsbeloppets storlek *dels* medgiva, att för budgetåret 1956/57 må till stipendier som under denna punkt avses utdelas högst 125 000 kronor, *dels* till Stipendier för studier genom korrespondens och vid enskilda realskolor med kombinerad undervisning för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 80 000 kronor.

Enligt gällande bestämmelser (kungörelsen 1953: 530) må stipendium under de första åren av studierna utgå med högst 250 kronor för läsår åt elev, som bedriver enskilda studier genom korrespondens för realexamen eller studentexamen, och med högst 350 kronor åt elev vid enskild skola med förenad korrespondens- och muntlig undervisning. För sista studieåret må dock stipendium utgå med högst 450 kronor till elev, som deltagit eller deltagit i preparandkurs, anordnad vid korrespondensinstitut.

Studiehjälpnsnämnden har föreslagit vissa höjningar av stipendiebeloppen ävensom vissa ändringar i övrigt i stipendiebestämmelserna. Nämndens förslag i denna del torde icke närmare behöva angivas, då det helt överensstämmer med de i motionerna I: 253 och II: 432 framställda yrkandena om höjda stipendiebelopp m. m. Nämnden har vidare föreslagit anvisande för nästa budgetår av ett anslag av 150 000 kronor samt fastställande till 125 000 kronor av det belopp, som bör få utdelas under budgetåret.

Departementschefen har erinrat, att ifrågavarande stipendiebelopp höjdes så sent som 1953, men samtidigt uttalat, att det oaktat vissa skäl otvivelaktigt kan anföras för en ytterligare höjning. Med hänsyn till den återhållsamhet beträffande förslag till utgiftsökningar, som i nuvarande läge är nödvändig, har han emellertid ansett sig icke böra tillstyrka nämndens förslag om höjning av stipendiebeloppen och om införande av ett särskilt stipendium för deltagande i preparandkurs. Däremot har departementschefen biträtt förslaget om fastställande av det antal stipendier, som må utgå till varje stipendiat.

Till stöd för de i motionerna I: 253 och II: 432 framförda yrkandena om ändring av stipendiebestämmelserna uttalas, att starka sociala skäl talar för en höjning av stipendiebeloppen. De som läser per korrespondens bekostar sina studier med egna medel, vilket ofta innebär en väsentlig uppoffring för dem; de utför vanligen samtidigt produktivt arbete. Jämfört med elever i vanliga undervisningsanstalter är de klart missgynnade.

De i *motionerna I: 421 och II: 513* framställda yrkandena synes innebära, att motionärerna ansluter sig icke blott till studiehjälsnämndens förslag i fråga om storleken av det totala belopp, som bör få utdelas under nästkommande budgetår, utan även till nämndens förslag om ändringar i stipendiebestämmelserna. I fråga om medelsanvisningen för nästa budgetår innebär motionärernas yrkande däremot en sänkning med 70 000 kronor i förhållande till det belopp studiehjälsnämnden ansett erforderligt, men å andra sidan en höjning i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag med 30 000 kronor. I *motionerna* uttalas, att det är ett rättvisekrav, att bestående ekonomiska olikheter mellan olika studievägar avlägsnas samt att studiehjälsnämndens förslag om ändringar i stipendiebestämmelserna är ett minimiprogram.

Utskottet. De i *motionerna I: 253 och II: 432* samt *I: 421 och II: 513* framställda yrkandena innebära, såvitt gäller stipendiebestämmelserna, bifall till de av studiehjälsnämnden föreslagna ändringarna, av vilka departementschefen ansett sig böra förorda endast den, som avser fastställande av antalet stipendier för student- och realexamina. Enligt utskottets mening tala mycket starka skäl för en förbättring av studiehjälpen åt det elevklientel, som här är i fråga. Utskottet förutsätter, att Kungl. Maj:t efter närmare överväganden av vilka förbättringar, som kunna vara erforderliga och möjliga, för riksdagen framlägger förslag i ämnet. Utskottet anser sig sålunda icke böra tillstyrka bifall till de i förutnämnda motioner gjorda yrkandena, att ändring nu skall vidtagas i stipendiegrunderna. Vid sådant förhållande anser sig utskottet icke heller böra ifrågasätta någon ändring i enlighet med yrkandena i nämnda motioner varken av det av Kungl. Maj:t äskade anslagsbeloppet eller av det belopp, som enligt Kungl. Maj:ts förslag under nästa budgetår skall få utdelas som stipendier. Utskottet avstyrker alltså bifall till *motionerna I: 253 och II: 432* — såvitt de innebära avsteg från Kungl. Maj:ts förslag — ävensom till *motionerna I: 421 och II: 513*, såvitt här är i fråga. Utskottet hemställer förty,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag å *motionerna I: 253 och II: 432*, till den del de innebära avsteg från Kungl. Maj:ts förslag, samt *motionerna I: 421 och II: 513* — såvitt här är i fråga —

a) medgiva, att för budgetåret 1956/57 må till stipendier, som under denna punkt avses, utdelas högst 95 000 kronor;

b) till *Stipendier för studier genom korrespondens och vid enskilda realskolor med kombinerad undervisning* för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 50 000 kronor.

30:o) **Bidrag till inrättande av skolhem för lärjungar vid högre läroanstalter.** Kungl. Maj:t har (punkt 234, s. 549 och 550) föreslagit riksdagen att till Bidrag till inrättande av skolhem för lärjungar vid högre läroanstalter för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 1 200 000 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehåft *dels* en inom andra kammaren av herr *Holmberg* väckt motion (II: 380), i vilken hemställts, att riksdagen måtte besluta att till bidrag för inrättande av skolhem vid högre läroanstalter anvisa ett reservationsanslag på 3 000 000 kronor;

dels ock de två under närmast föregående båda punkter angivna, likalydande motionerna I: 421 och II: 513, i vilka, såvitt här är i fråga, hemställts, att riksdagen måtte med godtagande av i motionerna föreslagen ändring av anslagets benämning för budgetåret 1956/57 anvisa ett belopp av 3 000 000 kronor med bemyndigande för Kungl. Maj:t att medgiva bidrag inom en medelsram av 5 000 000 kronor, samt att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning beträffande behovet av elevhem på längre sikt.

Skolöverstyrelsen har för nästa budgetår föreslagit anvisande av ett anslag av 3 000 000 kronor med bemyndigande för Kungl. Maj:t att medgiva bidrag inom en medelsram av 5 000 000 kronor.

Departementschefen har förklarat sig medveten om att ett stort behov föreligger av skolhem för lärjungar vid högre läroanstalter men ansett sig icke kunna räkna med att förutsättningar nästa budgetår kommer att föreligga för en ökning av investeringarna på detta område. Med hänsyn härtill har han ansett sig endast kunna förorda anvisande av oförändrat anslagsbelopp, 1 200 000 kronor.

I *motionen II: 380* anföres i huvudsak följande.

De bristfälliga skolförhållandena på landsbygden medför, att ungdom i allt högre grad söker sig till städer och andra tätorter, som har gymnasier, yrkesskolor och högre utbildningsanstalter. I dessa strävanden att skaffa sig en bättre utbildning möter landsbygdens ungdom emellertid stora svårigheter jämfört med ungdom, som råkar ha sina föräldrahem i skolorterna. Det är inte nog med att studiekostnaderna och utgifter för resor m. m. blir mycket högre för landsbygdsungdomar, som måste vistas långt från hemmet under lång tid, utan därtill kommer att dessa ungdomar också får dras med odrägliga bostadsförhållanden. Ja, i många fall blir frågan om att få tag på en bostad i skolornten avgörande för vederbörande ungdomars möjlighet att över huvud taget kunna fortsätta sina studier. Bostadsbristen i flertalet tätorter har ju nämligen blivit värre år för år. Det finns därför mycket starka skäl för skolöverstyrelsens förslag om en ökning av anslaget till uppförande av skolhem.

Till stöd för de i *motionerna I: 421* och *II: 513* framförda, nu ifrågasättande yrkandena anföres bland annat följande.

Med anledning av elevhemmens betydelse för landsbygdseleverna anser vi, att anslaget till statsbidrag för detta ändamål bör höjas till 3 miljoner kronor men med bemyndigande för Kungl. Maj:t att medgiva bidrag inom en medelsram av 5 miljoner kronor. Med hänsyn till att i ärendet redovisade fakta ej är tillfyllest för att mäta *hela* landets behov av elevhem finner vi att det vore önskvärt, om man kunde få till stånd en noggrannare utredning av elevhemsfrågan. De elevhem, som för närvarande finns, är enbart avsedda för högre läroanstalter, men tydligt är, att en fullt utbyggd enhetsskola i gles- och skogsbygder kan tvinga fram inackordering även för enhetsskolans högstadieelever, vilket kommer att medföra ett avsevärt ökat behov av elevhem. Dessutom borde utredningen syfta till att klarlägga den resande skolungdomens mat- och bostadsförhållanden över huvud taget samt den lämpligaste utformningen av elevhem beträffande personal och huvudmannaskap. Slutligen vill vi framhålla, att med hänsyn till att inom socialdepartementets verksamhetsområde vissa anstalter av ungdomsvårdande art benämnts skolhem punkten H 234 under åttonde huvudtiteln i fortsättningen bör benämnas »Elevhem för lärjungar vid högre läroanstalter m. m.».

Utskottet, som ansluter sig till vad departementschefen i förevarande sammanhang anfört, tillstyrker bifall till Kungl. Maj:ts förslag och avstyrker alltså de i motionerna II: 380 samt I: 421 och II: 513 gjorda yrkandena om en höjning av anslaget. Ej heller anser sig utskottet böra biträda de i sistnämnda båda motioner framställda yrkandena om visst bemyndigande för Kungl. Maj:t samt om utredning av behovet av elevhem på längre sikt. Vad angår den i samma båda motioner ifrågasatta ändringen av anslagets rubrik förutsätter utskottet, att frågan härom överväges av Kungl. Maj:t vid det kommande budgetarbetet avseende anslagen för 1957/58. Utskottet hemställer,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna II: 380 samt I: 421 och II: 513 — sistnämnda båda motioner såvitt här är i fråga — till *Bidrag till inrättande av skolhem för lärjungar vid högre läroanstalter* för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 1 200 000 kronor.

31:o) **Bidrag till avlönande av föreståndare vid skolhem för lärjungar vid högre läroanstalter.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 235, s. 551), vilket innebär anvisande av samma anslagsbelopp som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Bidrag till avlönande av föreståndare vid skolhem för lärjungar vid högre läroanstalter* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 85 000 kronor.

Folkskoleväsendet m. m.

Folkskolinspektionen

32:o) **Folkskolinspektionen: Avlöningar.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 236, s. 552 och 553), vilket innebär en anslagshöjning med 149 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må

a) godkänna följande avlöningsstat för folkskolinspektionen, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1956/57:

A v l ö n i n g s s t a t

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, förslagsvis	1 106 400
2. Avlöningar till icke-ordinarie personal, förslagsvis	511 700
3. Rörligt tillägg, förslagsvis	305 900
<hr/>	
Summa kronor 1 924 000	

b) till *Folkskolinspektionen: Avlöningar* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 1 924 000 kronor.

33:o) **Folkskolinspektionen: Omkostnader.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 237, s. 553 och 554), vilket innebär en anslagshöjning med 5 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Folkskolinspektionen: Omkostnader* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 459 100 kronor.

Skolmåltider

34:o) **Bidrag till anordnande av skolmåltider.** Kungl. Maj:t har (punkt 238, s. 554—556) föreslagit riksdagen att till detta ändamål för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 25 000 000 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehått

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Sunne* och *Huss* (I: 12) och den andra inom andra kammaren av fröken *Löwenhielm m. fl.* (II: 25), i vilka yrkats att riksdagen ville besluta hemställa till Kungl. Maj:t, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga sådan ändring i gällande kungörelser, att statsbidraget till skolmåltider till barn från främmande kommuner måtte utgå med fulla kostnaden för den anordnande kommunen, dock med högst 1 krona 30 öre per måltid;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Lindblom m. fl.* (I: 421) och den andra inom andra kammaren av herr *Ohlin m. fl.* (II: 513), i vilka hemställts, såvitt här är i fråga, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om förslag till 1957 års riksdag rörande förbättrade statsbidrag till skolmåltidsverksamheten;

dels ock en inom andra kammaren av herr *Holmberg m. fl.* väckt motion (II: 381), vari hemställts, såvitt här är i fråga, att riksdagen måtte besluta, att statsbidrag till anordnande av skolmåltider skall beräknas på ett bidragsunderlag som utgör kronor 1:05 för varje utspisad måltid; vid bespisningsenheter med högst två läraravdelningar skall bidragsunderlaget dock utgöra kronor 1:35 per måltid, och för elev från annat skoldistrikt kronor 1:25 per måltid, samt för s. k. oslofrukost och måltid bestående av gröt eller välling 50 respektive 30 öre per måltid.

Beträffande motiveringen för de motionsvis gjorda yrkandena får utskottet — i den mån redogörelse härför icke lämnas i det följande — hänvisa till motionerna II: 25, II: 381 och II: 513.

Kungl. Maj:ts förslag innebär en automatisk anslagshöjning med 1 000 000 kronor. Av det äskade beloppet avses liksom för innevarande budgetår högst 100 000 kronor skola få disponeras för bestridande av kostnader för arbetsstudier beträffande skolmåltidsverksamheten. *Skolöverstyrelsen* har föreslagit en höjning av anslaget med 4 500 000 kronor. *Departementschefen* har anfört följande.

Den verkliga belastningen på detta förslagsanslag har under de senast förflutna budgetåren ganska väsentligt understigit de anvisade anslagsbeloppen. Sålunda anvisades för budgetåret 1954/55 34 miljoner kronor under det att nettoutgiften uppgick till i runt tal endast 24 miljoner kronor. Den höjning av statsbidragsbeloppen, som skulle ha följt av det årligen ökande antalet deltagare i skolmåltiderna, synes i stort ha eliminerats av de förbättrade kommunala skatteunderlagen. För innevarande budgetår har i avvaktan på ytterligare erfarenheter i fråga om anslagsbelastningen anvisats 24 miljoner kronor. En viss höjning av detta belopp torde böra ske till följd av beräknad ökning av deltagarantalet. På grund av skatteunderlagets stegring och med hänsyn till anslagsbelastningen under budgetåret 1954/55 synes emellertid höjningen i enlighet med vad statskontoret förordnat kunna begränsas till 1 miljon kronor och anslaget sålunda uppföras med 25 miljoner kronor. Inom ramen för detta anslagsbelopp torde överstyrelsen i enlighet med beslut vid 1955 års riksdag (se prop. 1955:1, VIII p. 234) böra få disponera ytterligare högst 100 000 kronor för fortsatta arbetsstudier rörande skolmåltidsverksamheten.

Till stöd för det i *motionerna I:12* och *II:25* framställda yrkandet har anförts i huvudsak följande.

En av de mest betydelsefulla och mest uppskattade sociala förmåner som under senare år kommit barnfamiljerna till del är de fria skolmåltiderna. Med beklagande måste man konstatera, att statsbidragsbestämmelserna är så utformade, att kommunerna tycks bli alltmer obenägna att starta nya skolbarnsbespisningar.

Vid en jämförelse mellan antalet barn i folkskolorna och antalet barn i de högre skolorna, som har tillgång till fria skolmåltider, finner man, att i folkskolorna har 68 procent och i de högre skolorna ej fullt 35 procent denna förmån. Förhållandet är dessutom mycket olika i olika delar av landet. Så har t. ex. i folkskolorna inom Västernorrlands län barnbespising införts till 100 procent. I samma län finns fyra högre allmänna läroverk, och intet av dessa kan bjuda sina elever fria skolmåltider.

Ett av skälen varför kommunerna är ovilliga att anordna skolmåltider vid de högre allmänna läroverken torde vara, att kommunerna ej vill åtaga sig utgifter för barn från främmande kommuner. Dessa barn är antingen dagligen resande eller inackorderade. De är nu hänvisade till att äta matsäck eller att t. ex. äta på en bar. I det senare fallet händer, att de för att spara pengar ej åter tillräcklig och lämplig mat.

Statsbidraget till måltider för barn från främmande kommuner är nu högst 85 öre. Om detta höjes till förslagsvis högst 1 krona 30 öre, skulle de flesta kommuner som är villiga att ordna skolmåltider ej behöva riskera utgifter för barn från främmande kommuner.

I *motionerna I: 421* och *II: 513* har, såvitt här är i fråga, anförts bland annat följande.

Tack vare 1946 års riksdagsbeslut har skolmåltidsverksamheten, som tidigare hade ringa omfattning, alltmer kunnat utvidgas, så att den nu lär omfatta 695 000 elever, vilket motsvarar omkring 75 procent av alla barn i skolpliktig ålder, d. v. s. 7—14 år. Detta skulle emellertid också kunna uttryckas så, att omkring 25 procent av barnen i denna ålder fortfarande saknar tillgång till denna förmån, som allt fler önskar tillgodogöra sig. I själva verket är det emellertid mer än en fjärdedel av alla elever i våra skolor som står utanför, eftersom åtskilliga elever, i synnerhet i läroverk och yrkesskolor, är mer än 14 år.

Fördelningen är ojämn. Medan i vissa av de norrländska länen anslutningen för folkskolebarnens del är nära nog 100-procentig, har verksamheten i Skåne betydligt mindre omfattning. För läroverksungdomen och eleverna i yrkesskolorna har på alltför många orter skolmåltider ännu inte anordnats.

För de kommunala övervägandena spelar givetvis den fortlöpande relativa minskningen av statsbidragen en betydande roll. På grund av bidragens konstruktion minskas statens andel av de totala kostnaderna vid fallande penningvärde på två vägar. Dels motsvarar ett till visst öretal fixerat bidragsunderlag i allt mindre grad de verkliga kostnaderna, dels minskas den procentsats av bidragsunderlaget varmed statsbidrag utgår, efterhand som inflationen ökar antalet skattekrönor. Det är därför angeläget, att de sakkunniga för översyn av vissa statsbidrag på skolväsendets område snarast lägger fram sin utredning i fråga om statsbidragen till skolmåltiderna i så god tid, att proposition för ökade statsbidrag till skolmåltider kan föreläggas 1957 års riksdag.

I *motionen II: 381* har uttalats bland annat följande.

Statsbidragsbestämmelserna för skolmåltider är så konstruerade att kommunerna får bära en allt större andel av de sammanlagda kostnaderna ju mer priserna stiger. I avvaktan på det länge förberådade förslaget om en allmän översyn av statsbidragsbestämmelserna bör kommunerna nu omedelbart få åtminstone så mycket kompensation för prisstegringarna att bidragsunderlaget för skolmåltider ökas med ungefär 50 procent.

Utskottet. I sitt utlåtande 1955: 56 erinrade utskottet inledningsvis om att vid det nuvarande statsbidragets tillkomst år 1946 procentsatsen för statsbidraget avvägdes med utgångspunkt i att normalbidragsprocenten vid ett »normalskatteunderlag», som år 1946 beräknades till 10 skattekrönor per invånare, skulle utgöra 80 procent, medan kommunandelen skulle utgöra 20 procent. Till följd av de senaste årens förhöjning av de kommunala skatteunderlagen hade, framhöll utskottet vidare, den genomsnittliga procentsatsen för kommunernas andel i kostnaderna för skolmåltiderna kommit att väsentligt överstiga vad som avsågs med 1946 års beslut. Detta framginge tydligast av det av departementschefen påvisade förhållandet, att, medan antalet deltagare i skolmåltiderna under budgetåren 1951/54 ökat med omkring 60 000 årligen, statsbidragsbeloppen under samma period hållit sig i stort sett konstanta. Kostnadsökningen på grund av det höjda deltagarantalet hade alltså praktiskt taget helt belastat kommunerna. Mot bakgrunden härav vore det enligt utskottets mening angeläget att den pågående omprövningen av ifrågavarande statsbidragsgrunder slutfördes snarast möjligt samt att Kungl. Maj:t i anslutning därtill för riksdagen framlade de förslag, som med hänsyn till det statsfinansiella läget prövades möjliga i syfte att förbättra statsbidraget i riktning mot ett återställande av den ursprungligen avsedda relationen mellan statens och kommunernas andelar i kostnaderna för skolmåltidsverksamheten.

Med beklagande konstaterar utskottet, att omprövningen av ifrågavarande statsbidragsgrunder ännu ej slutförts. I anslutning till vad utskottet uttalade förra året, vill utskottet ytterligare understryka angelägenheten av att statsbidraget till skolmåltidsverksamheten förbättras. I frågans nuvarande läge synes det dock utskottet icke lämpligt att förordta vidtagande av åtgärder på förevarande område, ägnade att föregripa det utredningsuppdrag, som åvilar särskilda sakkunniga för översyn av vissa statsbidrag på skolväsendets område. På grund härav avstyrker utskottet bifall till motionerna I: 12 och II: 25 samt II: 381, sistnämnda motion såvitt här är i fråga. I detta sammanhang vill utskottet emellertid med anledning av de motionsvis framställda yrkandena om höjning av bidraget för måltid, utspisad till lärjunge, som tillhör annat skoldistrikt, särskilt framhålla önskvärldheten av att detta bidrag snarast höjes. Enligt utskottets mening föreligger eljest risk för att skolmåltidsverksamheten icke kommer att utbyggas i önskvärd utsträckning. Utskottet förordar, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte giva till känna vad utskottet sålunda rörande statsbidraget till skolmåltidsverksamheten anfört och att vad i motionerna I: 421 och II: 513, såvitt här är i fråga, påyrkats icke må föranleda annan riksdagens åtgärd än nyssnämnda i skrivelsen angivna tillkännagivande.

Utskottet tillstyrker, att ifrågavarande anslag för nästa budgetår i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag uppföres med 25 000 000 kronor.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,
att riksdagen må

a) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 12 och II: 25 samt II: 381, sistnämnda motion såvitt här är i fråga, till *Bidrag till anordnande av skolmåltider* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 25 000 000 kronor;

b) i anledning av motionerna I: 421 och II: 513, såvitt här är i fråga, samt av vad utskottet uttalat under förevärande punkt i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört.

35:o) **Bidrag till anskaffande av inventarier för skolmåltider.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 239, s. 556 och 557), vilket innebär en anslagsminskning med 50 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Bidrag till anskaffande av inventarier för skolmåltider* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 750 000 kronor.

Folkskoleväsendet

36:o) **Folkskolor m. m.: Bidrag till avlöning åt lärare vid folkskolor.** Kungl. Maj:t har (punkt 240, s. 557—562) föreslagit riksdagen att till detta ändamål för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 500 000 000 kronor.

Kungl. Maj:ts förslag innebär en anslagshöjning med 52 800 000 kronor. Höjningen beror huvudsakligen på faktorer av automatisk karaktär, främst den från och med den 1 januari 1955 genomförda lönehöjningen, ökat antal folk- och småskollärartjänster, ökat antal lärartjänster i kunskaps- och yrkesämnen inom försöksdistrikten samt ökat antal avdelningar i slöjd och hushållsgöromål. Till statsbidrag åt svenska skolor i utlandet beräknas en anslagshöjning med 10 000 kronor, avseende bidrag till en svensk korrespondensrealskola i Paris.

Utskottet tillstyrker, att förevarande anslag i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag för nästa budgetår uppföres med 500 000 000 kronor.

I detta sammanhang får utskottet fästa Kungl. Maj:ts uppmärksamhet på att skoldistriktet nu icke torde kunna erhålla statsbidrag till bestridande av kostnaderna för de bidrag till den allmänna sjukförsäkringen, som skoldistriktet i egenskap av arbetsgivare ha att utgiva. Allmänna statsbidragsutredningen har i sitt den 27 januari 1956 avgivna betänkande om primärkommunala driftbidrag (SOU 1956: 8) föreslagit, att till ett enhetligt statsbidrag till folkskoleväsendet i allmänhet skola sammanföras vissa

nu utgående skilda lönebidrag m. m. och utskottet förutsätter, att Kungl. Maj:t vid behandlingen av detta förslag till prövning upptager frågan om statsbidrag till skoldistriktens kostnader för arbetsgivarbidrag till den allmänna sjukförsäkringen för ifrågavarande lärarpersonal.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må till *Folkskolor m. m.: Bidrag till avlöning åt lärare vid folkskolor* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 500 000 000 kronor.

37:o) **Folkskolor m. m.: Försökskostnadsbidrag.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 241, s. 562 och 563), vilket innebär en anslagshöjning med 75 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Folkskolor m. m.: Försökskostnadsbidrag* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 315 000 kronor.

38:o) **Folkskolor m. m.: Studiehjälp åt elever i försöksdistrikten.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 242, s. 563 och 564), vilket innebär en anslagshöjning med 500 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Folkskolor m. m.: Studiehjälp åt elever i försöksdistrikten* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 1 600 000 kronor.

39:o) **Folkskolor m. m.: Bidrag till hälsovården vid folk- och småskolor.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 243, s. 564 och 565), vilket innebär en anslagshöjning med 71 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Folkskolor m. m.: Bidrag till hälsovården vid folk- och småskolor* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 1 591 000 kronor.

40:o) **Folkskolor m. m.: Resekostnadsersättningar åt skolläkare vid folk- och småskolor.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 244, s. 565 och 566), vilket innebär en anslagsminskning med 10 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Folkskolor m. m.: Resekostnadsersättningar åt skolläkare vid folk- och småskolor* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 50 000 kronor.

41:o) **Folkskolor m. m.: Bidrag till avlöning åt lärarinnor i hushållsgöromål vid särskilda anstalter.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 245, s. 566), vilket innebär anvisande av samma anslagsbelopp som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Folkskolor m. m.: Bidrag till avlöning åt lärarinnor i hushållsgöromål vid särskilda anstalter* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 kronor.

42:o) **Folkskolor m. m.: Bidrag till avlöning åt lärare för vid statsunderstödda sjukvårdsanstalter och vid vissa barnhem intagna barn i skolåldern.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 246, s. 566 och 567), vilket innebär anvisande av samma anslagsbelopp som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Folkskolor m. m.: Bidrag till avlöning åt lärare för vid statsunderstödda sjukvårdsanstalter och vid vissa barnhem intagna barn i skolåldern* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 565 000 kronor.

43:o) **Folkskolor m. m.: Folkundervisningens främjande i rikets nordligaste gränssorter m. m.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 247, s. 567), vilket innebär anvisande av samma anslagsbelopp som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Folkskolor m. m.: Folkundervisningens främjande i rikets nordligaste gränssorter m. m.* för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 280 000 kronor.

44:o) **Folkskolor m. m.: Bidrag till avlöning åt föreståndarinnor och biträdande föreståndarinnor vid folkskolans skolhem.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 248, s. 567 och 568), vilket innebär en anslagshöjning med 130 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Folkskolor m. m.: Bidrag till avlöning åt föreståndarinnor och biträdande föreståndarinnor vid folkskolans skolhem* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 1 020 000 kronor.

45:o) **Folkskolor m. m.: Bidrag till inackordering av skolbarn i skolhem eller enskilda hem.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 249, s. 568 och 569), vilket i fråga om medelsanvisningen innebär en anslagsminskning med 200 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må

a) till *Folkskolor m. m.: Bidrag till inackordering av skolbarn i skolhem eller enskilda hem* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 2 000 000 kronor;

b) medgiva, att vid utgången av budgetåret 1955/56 förefintlig reservation å det senast för budgetåret 1947/48 anvisade reservationsanslaget till *Folkskolor m. m.: Bidrag till skolhemsbyggnader och deras inredning* må disponeras intill utgången av budgetåret 1956/57.

46:o) **Folkskolor m. m.: Bidrag till anordnande av skolskjutsar för skolpliktiga barn.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 250,

s. 569 och 570), vilket innebär en anslagshöjning med 3 000 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Folkskolor m. m.: Bidrag till anordnande av skolskjutsar* för skolpliktiga barn för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 30 000 000 kronor.

47:o) Folkskolor m. m.: Bidrag till kostnaderna för tillhandahållande av fria läroböcker m. m. Kungl. Maj:t har (punkt 251, s. 571) föreslagit riksdagen att till detta ändamål för nästa budgetår anvisa ett förslagsanslag av 9 900 000 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft en inom andra kammaren av herr *Holmberg m. fl.* väckt motion (II: 381), vari hemställts, såvitt här är i fråga, att riksdagen måtte besluta, att statsbidrag för tillhandahållande av fria läroböcker m. m. skall utgå med 25 kronor för varje vid slutet av föregående läsår inskriven lärjunge.

Beträffande motiveringen för detta yrkande får utskottet hänvisa till motionen.

Kungl. Maj:ts förslag innebär en av ökat antal lärjungar betingad anslagshöjning med 300 000 kronor.

Utskottet får erinra om att allmänna statsbidragsutredningen i sitt den 27 januari 1956 avgivna betänkande om primärkommunal driftbidrag (SOU 1956: 8) framlagt förslag avseende bland annat ifrågavarande statsbidrag. Detta förslag är för närvarande föremål för vederbörlig remissbehandling. Vid sådant förhållande avstyrker utskottet bifall till det motionsvis gjorda yrkandet.

Vad Kungl. Maj:t under förevarande punkt föreslagit har icke givit utskottet anledning till erinran.

Utskottet hemställer förty,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen II: 381, såvitt här är i fråga, till *Folkskolor m. m.: Bidrag till kostnaderna för tillhandahållande av fria läroböcker m. m.* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 9 900 000 kronor.

48:o) Folkskolor m. m.: Bidrag till vissa fullbordade byggnadsarbeten. I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 253, s. 573 och 574), vilket innebär anvisande av samma anslagsbelopp som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Folkskolor m. m.: Bidrag till vissa fullbordade byggnadsarbeten* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 3 000 000 kronor.

49:o) **Folkskolor m. m.: Byggnadsbidrag för vissa äldre undervisningslokaler.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 254, s. 574), vilket innebär en anslagsminskning med 30 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Folkskolor m. m.: Byggnadsbidrag för vissa äldre undervisningslokaler* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 330 000 kronor.

50:o) **Folkskolor m. m.: Hyresbidrag för undervisningslokaler m. m.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 255, s. 575), vilket innebär en anslagshöjning med 500 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Folkskolor m. m.: Hyresbidrag för undervisningslokaler m. m.* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 2 000 000 kronor.

51:o) **Folkskolor m. m.: Bidrag till undervisningsmateriel.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 256, s. 576), vilket innebär anvisande av samma anslagsbelopp som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Folkskolor m. m.: Bidrag till undervisningsmateriel* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 2 800 000 kronor.

52:o) **Folkskolor m. m.: Byggnadsbidrag till tjänstebostäder.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 257, s. 576—578), vilket innebär en anslagsminskning med 1 000 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Folkskolor m. m.: Byggnadsbidrag till tjänstebostäder* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 4 500 000 kronor.

53:o) **Folkskolor m. m.: Övergångsbidrag till tjänstebostäder.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 258, s. 578), vilket innebär en anslagsminskning med 20 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Folkskolor m. m.: Övergångsbidrag till tjänstebostäder* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 180 000 kronor.

54:o) **Folkskolor m. m.: Bidrag till Skytteanska skolan i Tärna.** Kungl. Maj:t har (punkt 259, s. 578—580) föreslagit riksdagen att till detta ändamål för nästa budgetår anvisa ett förslagsanslag av 47 000 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft

dels en inom andra kammaren av herr *Jacobson* i Vilhelmina väckt motion (II:116), vari hemställts, att riksdagen beträffande bidrag till Skytteanska skolan måtte besluta att för nyanskaffning av viss utrustning

vidtaga en höjning av anslaget med 6 700 kronor, motsvarande det av skolöverstyrelsen tillstyrkta beloppet för nyssnämnda ändamål;

dels ock en inom andra kammaren av herr *Jacobson* i Vilhelmina väckt motion (II: 117), vari hemställts, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning, huruvida den Skytteanska donationen av den 5 november 1643 fortfarande äger bestånd och i vad mån staten alltjämt bör ekonomiskt svara för Skytteanska skolans drift och underhåll och att i en blivande utredning minst en representant för Tärna kommun skall ingå.

Beträffande motiveringen för de motionsvis gjorda yrkandena får utskottet — i den mån redogörelse härför icke lämnas i det följande — hänvisa till motionerna.

Kungl. Maj:ts förslag innebär en automatisk anslagshöjning med 2 500 kronor. Ett av skolöverstyrelsen under åberopande av bland annat, att vid inspektion av skolhemmet påfordrats nyanskaffning av sängar med utrustning och vissa möbler m. m. framlagt förslag om en engångsanvisning av 6 700 kronor till nyanskaffning av viss utrustning har departementschefen icke biträtt.

Departementschefen har anfört bland annat följande.

Vid anmälan av förevarande anslag för budgetåret 1952/53 (prop. 1952: 1, VIII ht s. 345) fäste jag uppmärksamheten på den oklarhet, som råder rörande statens ekonomiska ansvar för Skytteanska skolan. Jag förutsatte, att skolöverstyrelsen, då framställning därnäst gjordes om medelsanvisning av icke-automatisk karaktär till skolan, till behandling upptog frågan, om och i vad mån staten alltjämt borde ekonomiskt ansvara för skolan. Med skrivelse, som inkommit till ecklesiastikdepartementet den 8 oktober 1955, har nu överstyrelsen avgivit utredning angående statens ekonomiska ansvar för Skytteanska skolan m. m. Ärendet, som bland annat inrymmer åtskilliga invecklade problem av rent juridisk art, är för närvarande under remissbehandling. I avvaktan på den slutliga beredningen av denna fråga är jag icke beredd att biträda överstyrelsens förslag om en engångsanvisning av 6 700 kronor till nyanskaffning av viss utrustning.

I *motionen II: 116* har anförts bland annat följande.

I årets statsverksproposition, bilaga 10, punkt 24, Folkskolor m. m.: Bidrag till Skytteanska skolan, har skolöverstyrelsen hemställt att för nyanskaffning av viss utrustning måtte anslås ett belopp för nästa budgetår av 6 700 kronor.

Under påpekande av att viss oklarhet råder rörande statens ekonomiska ansvar för Skytteanska skolan har departementschefen »i avvaktan på den slutliga beredningen av denna fråga» förklarat sig icke beredd att biträda överstyrelsens förslag om en engångsanvisning av 6 700 kronor till nyanskaffning av viss utrustning.

Enligt vad styrelsen för Skytteanska skolan uppger äro de nuvarande sängarna och dessas madrasser i ett sådant skick att de måste omedelbart utbytas mot nya.

Tf extra läkaren i Tärnaby, doktor Åge Dyrsing, uppger i ett intyg ut-

färdad den 16 januari i år att såväl sängarna som madrasserna befinna sig i ett mycket bristfälligt skick. Han anser det högst angeläget att skolbarnen, som befinna sig i en åldersperiod med snabb tillväxt, få tidsenliga sovmöjligheter och i första hand nya sängar och madrasser.

När byrådirektören I. Sundin i överstyrelsen under fjolåret besiktigade skolan, ålades styrelsen att begära anslag för inköp av sängar och madrasser.

Rörande styrelsens framställning om ett anslag av 700 kronor för inköp av en vedkap torde det vara ett slöseri med statens medel att icke ha tillgång till en egen vedkap.

Det av skolstyrelsen åskade anslaget för inköp av vissa möbler för en beräknad kostnad av 1 330 kronor är synnerligen behjärtansvärt.

I barnens sovrum finnas icke några möbler utöver sängarna. Icke en pall att sitta på eller ett bord för läxböckerna.

Utskottet. Såsom framgår av vad departementschefen anfört har skolöverstyrelsen framlagt utredning angående statens ekonomiska ansvar för Skytteanska skolan. Vid sådant förhållande saknas enligt utskottets mening anledning för riksdagen att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om den utredning, varom yrkande framställts i motionen II: 117. Utskottet, som erfarit att remissbehandlingen av den av skolöverstyrelsen avgivna utredningen ännu ej avslutats, förutsätter, att Tärna kommun beredes tillfälle att avgiva yttrande i ärendet innan frågan upptages till slutlig prövning och avgörande.

I motionen II: 116 har i enlighet med ett av skolöverstyrelsen framlagt, av departementschefen ej biträtt förslag yrkats, att ett belopp av 6 700 kronor måtte såsom engångsanslag anvisas för nyanskaffning av sängar med utrustning och vissa möbler samt av en vedkap.

Skolhemmets sängar och sängutrustning samt möbler äro uppenbarligen i så dåligt skick, att de föreslagna nyanskaffningarna snarast synas böra komma till stånd. Utskottet, som vill erinra om att dessa nyanskaffningar påfordrats vid inspektion av skolhemmet, finner det skäligt att bidrag av statsmedel utgår till ifrågavarande upprustning. Det synes även motiverat, att medel ställas till skolans förfogande för inköp av en vedkap. Utskottet finner sig alltså böra tillstyrka bifall till motionen II: 116, men vill särskilt betona, att utskottet härmed givetvis icke tagit ställning till frågan om statens ekonomiska ansvar för skolan.

Kungl. Maj:ts förslag i övrigt har icke givit utskottet anledning till erinran.

Under återopande av det anförda hemställer utskottet,

a) att riksdagen må i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionen II: 116 till *Folkskolor m. m.: Bidrag till Skytteanska skolan i Tärna* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 53 700 kronor;

b) att motionen II: 117 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

55:o) **Folkskolor m. m.: Anordnande av kombinerad korrespondens- och radioundervisning.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 260, s. 580 och 581), vilket innebär anvisande av samma anslagsbelopp som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Folkskolor m. m.: Anordnande av kombinerad korrespondens- och radioundervisning* för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 400 000 kronor.

56:o) **Kurser för lärare m. fl. vid läroanstalter tillhörande folkundervisningen.** Kungl. Maj:t har (punkt 261, s. 581—584) föreslagit riksdagen att till detta ändamål för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 566 000 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehått

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av fru *Sjöström-Bengtsson* och fru *Carlqvist* (I: 273) och den andra inom andra kammaren av fröken *Karlsson m. fl.* (II: 407), i vilka hemställts att riksdagen måtte besluta att till fortbildningskurser för lärare rörande röst- och talrubbingar anvisa ett anslag av 12 000 kronor;

dels ock en inom andra kammaren av fröken *Ager* och fru *Andrén* väckt motion (II: 422), vari hemställts, att skolöverstyrelsen ges möjlighet att till föreståndare vid skolmältidskurser om en månad respektive sex veckor utbetala ett arvode av 200 kronor per kurs.

Under förevarande anslagsrubrik har från och med innevarande budgetår sammanförts medelsanvisningen till anordnande av kurser för lärare m. fl. befattningshavare inom folkundervisningen. För ändamålet har för innevarande budgetår anvisats 552 200 kronor, nämligen 45 000 kronor till kurser för lärare vid folk- och småskoleseminarier, 117 600 kronor till kurser för utbildande av hjälpklasslärare och särskollärare, 175 000 kronor till fortbildningskurser för lärare vid egentliga folkskolor och småskolor m. fl. läroanstalter, 11 100 kronor till fortbildningskurs för föreståndarinnor och biträdande föreståndarinnor vid folkskolans skolhem, 30 000 kronor till utbildningskurser för lärare vid fortsättningsskolor, 30 500 kronor till kurser för lärare rörande läs- och skrivsvårigheter hos barn, 32 000 kronor till fortbildningskurser i yrkesvägledningsfrågor samt 111 000 kronor till kurser för utbildande av personal för skolmältider.

Kungl. Maj:ts förslag, som innebär en anslagshöjning med 13 800 kronor, avser minskning på grund av förefintlig reservation med 11 000 kronor av medelsanvisningen till kursverksamheten för föreståndarinnor och biträdande föreståndarinnor vid folkskolans skolhem samt ökning med 7 500 kronor respektive 2 300 kronor av medelsanvisningen till fortbildningskurser i yrkesvägledningsfrågor och till kurser för utbildande av personal för skolmältider ävensom anvisande av 15 000 kronor till kurs för utbildning

av lärare för hörselskadade barn, motsvarande det belopp som för innevarande budgetår under anslaget Bidrag till Hörselfrämjandet för kursverksamhet anvisats till detta ändamål. Av skolöverstyrelsen framställda förslag bland annat om viss höjning av arvoden åt föreståndare för skolmål-tidskurser samt om medelsanvisning till fortbildningskurs för lärare röran-de röst- och talrubbningar har departementschefen ej biträtt.

Det i *motionerna I: 273* och *II: 407* framställda yrkandet överensstämmer med överstyrelsens sistberörda förslag. I motionerna har anförts i huvudsak följande.

Vikten av att kunna meddela sig med sin omgivning är ju uppenbar, och det är i allra högsta grad utvecklingshämmande när ett barn på grund av en eller annan orsak ej har normal talförmåga. I de fall talsvårigheter kunna avhjälpas bör det ske så snart det är möjligt, och därvidlag har skolan givetvis också en stor uppgift.

Det går emellertid inte att inom klassens ram tillgodose barn som ha mera svårartade röst- och talrubbningar, inte minst beroende på att alla lärare inte ha den specialutbildning som erfordras härför. En försummad hjälp åt barn med röst- och talrubbningar kan förorsaka svåra psykiska lidanden, som verka hämmande på dessa ungdomar och göra det svårt för dem att bli fullgoda medlemmar i samhället.

Under det sista halvseket har man inom foniatrien kommit fram till effektivare hjälpmedel mot tal- och röstrubbningar, men alltjämt komma nya sådana. Det är av synnerlig vikt att lärare med specialutbildning inom detta område ha tillfälle att genom fortbildningskurser följa med och tillgodogöra sig resultaten av nya forskningar. Det synes oss vara av synnerligt stort värde att fortbildningskurser hållas i den utsträckning skolöverstyrelsen föreslagit.

Till stöd för det i *motionen II: 422* framställda yrkandet har anförts bland annat följande.

Under senare år har skolmål-tidsverksamheten växt ut i mycket snabb takt. Detta har medfört en ökad kursverksamhet vad gäller utbildning av föreståndarinnor för skolmål-tiderna.

För bestridande av kostnaderna för dessa kurser har anvisats medel från Bidraget till anordnande av skolmål-tider. Vad gäller arvoden till föreståndare vid skolmål-tidskurserna är dessa för närvarande orimligt låga. För kurser om en månad respektive sex veckor utgår för närvarande ett arvode av 125 respektive 150 kronor per kurs. Det är givet, att man med så blygsamma belopp inte kan påräkna att vinna intresserade föreståndare för kursverksamheten. Som föreståndare tjänstgör som regel överlärare, folkskollärare eller skolkökslärarinna, och då samtidigt kurserna förlagts till ferietid har självfallet svårigheterna ökat att vinna denna personal för ifrå-gavarande arbetsuppgift. Föreståndarna har ansvaret för kursernas ekonomi samt handlägger vissa organisatoriska frågor, såsom anskaffande av lokaler, anordnande av studieresor, inkvartering m. m. Vi anser det i hög grad skäligt, att överstyrelsen med hänsyn till föreståndarnas arbetsuppgifter får möjlighet att åtminstone ersätta kursföreståndarna med ett arvode av 200 kronor per kurs. Någon förhöjning av statsbidraget till anordnande av skolmål-tider behöver inte förekomma, utan synes anslagsökningen kunna rymmas inom anslagsposten.

Utskottet. I motionerna I: 273 och II: 407 har — liksom i skolöverstyrelsens anslagsäskanden — hemställts, att för nästa budgetår måtte anvisas 12 000 kronor till en fortbildningskurs för lärare rörande röst- och talrubbingar. Utskottet — som får erinra om att Kungl. Maj:t i annat sammanhang i syfte att skapa gynnsammare arbetsbetingelser för specialundervisningen i folkskolan framlagt förslag rörande bland annat specialundervisning för barn med röst- och talrubbingar — vill framhålla att en dylik fortbildningskurs synes vara av stor betydelse. Angelägenheten av att undervisningen av ifrågavarande barn omhänderhas av härför särskilt utbildade lärare är uppenbar och efterfrågan på för denna liksom för andra grenar av specialundervisningen väl kvalificerade lärare torde framdeles komma att öka. Även om utskottet icke är berett biträda det i motionerna I: 273 och II: 407 framställda yrkandet, förutsätter utskottet likväl, att Kungl. Maj:t så snart omständigheterna medger till förnyad prövning upptager spørsmålet om medelsanvisning till en fortbildningskurs för lärare rörande röst- och talrubbingar.

Utskottet är icke berett biträda det i motionen II: 422 framställda yrkandet om höjning av arvudet åt föreståndare vid skolmåltdiskurser.

Vad Kungl. Maj:t under förevarande punkt föreslagit har icke givit utskottet anledning till erinran.

Under återopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 273 och II: 407 ävensom motionen II: 422 till *Kurser för lärare m. fl. vid läroanstalter tillhörande folkundervisningen* för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 566 000 kronor.

57:o) **Resestipendier åt lärare vid vissa till folkundervisningen hörande läroanstalter.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 262, s. 584 och 585), vilket innebär anvisande av samma anslagsbelopp som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Resestipendier åt lärare vid vissa till folkundervisningen hörande läroanstalter* för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 50 000 kronor.

58:o) **Stipendier åt folkskollärare för vinnande av behörighet att undervisa i engelska.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 263, s. 585), vilket innebär en anslagshöjning med 45 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Stipendier åt folkskollärare för vinnande av behörighet att undervisa i engelska* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 240 000 kronor.

59:o) **Nomadskolor: Avlöningar.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 264, s. 586 och 587), vilket innebär en anslagshöjning med 84 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må
a) godkänna följande avlöningsstat för nomadskolorna,
att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1956/57:

A v l ö n i n g s s t a t

Utgifter

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	408 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	8 500
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	409 000
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	170 500
Summa kronor	996 000

Särskilda uppbördsmedel

Ersättning från byggnadsstyrelsens delfond av statens allmänna fastighetsfond	14 000
Nettoutgift kronor	982 000

b) till *Nomadskolor: Avlöningar* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 982 000 kronor.

60:o) **Nomadskolor: Omkostnader.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 265, s. 588 och 589), vilket innebär en anslagshöjning med 7 200 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Nomadskolor: Omkostnader* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 427 800 kronor.

61:o) **Nomadskolor: Fortsättningsskolundervisning för nomadbarn.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 266, s. 589 och 590), vilket innebär en anslagshöjning med 17 100 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Nomadskolor: Fortsättningsskolundervisning för nomadbarn* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 70 000 kronor.

62:o) **Fortsättningsskolor: Bidrag till avlöning åt lärare.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 267, s. 590), vilket innebär en anslagshöjning med 2 000 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Fortsättningsskolor: Bidrag till avlöning åt lärare* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 7 000 000 kronor.

63:o) **Fortsättningsskolor: Bidrag till centralisering av fortsättningsskolväsendet.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 268, s. 591), vilket innebär en anslagshöjning med 100 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Fortsättningsskolor: Bidrag till centralisering av fortsättningsskolväsendet* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 1 300 000 kronor.

Folkhögskolor

64:o) **Folkhögskolor: Understöd.** Kungl. Maj:t har (punkt 269, s. 591—594) föreslagit riksdagen att till detta ändamål för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 9 743 000 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehått

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Wolgast* och *Gustaf Elofsson* (I: 264) och den andra inom andra kammaren av herr *Svensson* i Stenkyrka m. fl. (II: 523), i vilka hemställts, att riksdagen måtte besluta, att från och med budgetåret 1956/57 skall utgå driftbidrag till folkhögskolor i enlighet med de bestämmelser, som gäller för den lägre lantbruksundervisningens skolor i detta avseende, och att riksdagen för budgetåret 1956/57 under riksstatens VIII. huvudtitel: Folkhögskolor måtte anvisa förslagsanslag av 12 643 000 kronor samt att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om förslag till 1957 års riksdag rörande investeringsbidrag till folkhögskolor;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Birger Andersson* m. fl. (I: 265) och den andra inom andra kammaren av herrar *Adamsson* och *Nilsson* i Östersund (II: 396), i vilka föreslagits, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t understryka angelägenheten av att Kungl. Maj:t, såsom framhölls i statsutskottets, av riksdagen godtagna utlåtande 1955:56 snarast möjligt för riksdagen framlägger de förslag till ökat ekonomiskt stöd åt folkhögskolorna, som av frågans angelägenhetsgrad befinnes påkallade;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Göran Karlsson* m. fl. (I: 266) och den andra inom andra kammaren av herrar *Almgren* och *Gustafsson* i Bogla (II: 400), i vilka föreslagits, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer att proposition om ökat statligt stöd åt folkhögskolorna måtte föreläggas 1957 års riksdag;

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Sundelin* m. fl. (I: 267) och den andra inom andra kammaren av herr *Ohlin* m. fl. (II: 388), i vilka hemställts, såvitt här är i fråga, att riksdagen måtte besluta, att förslagen i punkterna 1, 2, 3, 4, 5, 6, 12, 18, 19, 22 och 23 i skolkommissionens betänkande »Folkhögskolans ställning och uppgifter» (SOU 1953:24, kapitel 11, s. 182—184) genomföras samt att av kommissionen föreslagna författningsändringar rörande dessa punkter vidtagas.

Beträffande motiveringen för de motionsvis gjorda yrkandena får utskottet — i den mån redogörelse härför icke lämnas i det följande — hänvisa till motionerna I: 264, I: 265, II: 388 och II: 400.

Kungl. Maj:ts förslag innebär en anslagshöjning med 1 123 000 kronor. Härav hänför sig 887 000 kronor till automatiska utgiftsökningar. Av återstående belopp, 236 000 kronor, beräknas för statsbidrag under nästa arbetsår till ytterligare två folkhögskolor 200 000 kronor och till tredje årskurs vid ytterligare tre folkhögskolor 36 000 kronor.

Departementschefen har vid anmälan av anslaget inledningsvis erinrat om det av 1946 års skolkommision avgivna betänkandet med förslag angående »Folkhögskolans ställning och uppgifter» (SOU 1953:24) samt därvid anfört följande.

Skolkommisionens förslag åsyftar, såsom jag framhöll vid anmälan av förevarande anslag för budgetåret 1955/56 (prop. 1955:1, VIII, s. 539), ett kraftigt ökat ekonomiskt stöd åt folkhögskolorna från statens sida. Ett genomförande av förslagen i dessa delar kan, med utgångspunkt i den nuvarande folkhögskolororganisationen, beräknas medföra en årlig utgiftsökning för statsverket av sammanlagt närmare 5,4 miljoner kronor, varav omkring 2,9 miljoner kronor till driftbidrag och 2,5 miljoner kronor till anläggningsbidrag. Det har vid budgetavvägningen för nästa budgetår icke befunnits möjligt att inrymma kostnader för ett förhöjt statsbidrag till folkhögskolans verksamhet. Jag avser alltså icke att för Kungl. Maj:ts framlägga förslag om avlåtande av proposition i ämnet till 1956 års riksdag.

I *motionerna I: 264 och II: 523* har anförts bland annat följande.

För närvarande brottas folkhögskolan med två viktiga problemställningar, nämligen dels hur den — oberoende av 1950 års skolreform — skall få ekonomiska möjligheter att förbättra sin undervisning i olika avseenden, dels hur den i framtiden skall kunna anpassa undervisningen till det kunskapsläge, som blir rådande bland de blivande folkhögskoleeleverna, när dessa först genomgått enhetsskolan. Lösningen på det första problemet är främst beroende av huruvida staten kommer att medverka till ett förbättrande av folkhögskolornas ekonomiska ställning, lösningen på det senare bör visserligen vara folkhögskolans egen angelägenhet men den torde vara omöjlig att genomföra tillfredsställande förrän folkhögskolans ekonomiska situation blivit väsentligt gynnsammare än den är för ögonblicket.

De möjligheter, som står en huvudman till buds att erhålla medel till byggnadskostnader varierar kraftigt. Bland de i stort sett fyra grupper av huvudmän, som förekommer — landsting, riksorganisation (rörelseskola), lokal organisation med rörelseanknytning samt de rent lokala folkhögskoleföreningarna — är det landstingen, som har den största möjligheten att klara sina byggnadskostnader. Däremot lämnar icke landstingen under alla förhållanden byggnadsbidrag till övriga typer av skolor utan där har statsbidragen varit av största betydelse. Tyvärr är dessa senare bidrag i sin nuvarande utformning alltför otillräckliga för att garantera en tillfredsställande byggnadsstandard, varför många byggnadsföretag måst ställas på framtiden.

Det driftsekonomiska läget vid folkhögskolorna bjuder på liknande aspekter som det byggnadsekonomiska, och det är även här främst de icke landsingsägda skolorna, som har det svårast.

För vår del vill vi hålla före, att den för ögonblicket mest angelägna frågan för folkhögskolan är att dess driftsekonomiska svårigheter löses och att detta lämpligen bör kunna ske genom ett införande av driftbidrag i enlighet med de av skolkommisionen förordade principerna, d. v. s. enligt samma ordning som gäller driftsbidragen till lantmannaskolorna. Driftsbidragen kommer även att medverka till att folkhögskolan kan genomföra den anpassning till enhetsskolan, som enligt vår mening utgör ett livsvillkor för folkhögskolan.

Till stöd för det i *motionerna I: 265* och *II: 396* framställda yrkandet har bland annat framhållits att i det nya skolsystem som skapats genom enhetsskolans framväxande hade folkhögskolan sin givna plats. Den skulle icke som nu i stor utsträckning vore fallet vara en preparandkurs för inträde i yrkesutbildningskurser utan bli vad namnet utsade, en den vuxna, icke-akademiska ungdomens högskola för studier och överläggningar i ämnen som anginge envar vuxen samhällsmedborgare. Genom att enhetsskolan lagt den nödvändiga kunskapsgrunden kunde denna tanke förverkligas. Det vore angeläget att folkhögskolan finge tillfälle att i tid förbereda sig för att fylla sin betydelsefulla uppgift inom den nya skolans ram.

I *motionerna I: 266* och *II: 400* har anförts bland annat följande.

Folkhögskolorna arbetar för närvarande under mycket besvärliga ekonomiska förhållanden, och det blir svårare för dem för varje år som går att kunna finansiera sin verksamhet.

Redan nu trängs ungdomarna för att kunna komma in vid folkhögskolorna och med tanke på de stora årskullar som kommer under de närmaste åren är det av stor vikt att just folkhögskolorna med sin av alla omvittnade fostrande gärning får ökat ekonomiskt stöd, som kan möjliggöra fortsatt gagnande verksamhet.

Skolkommisionen har framhållit att ideella organisationer är efter år tvingas anslå medel för att kunna upprätthålla folkhögskolorna, en uppgift som borde åvila samhället.

I *motionerna I: 267* och *II: 388* har anförts bland annat följande.

I den snabba expansion, som ägt rum inom praktiskt taget samtliga grenar av den fria och frivilliga folkbildningsverksamheten i övrigt under det senaste decenniet, ha folkhögskolorna tagit aktiv del. De ha i stor utsträckning bidragit med såväl lokaler som lärarkrafter inom både föreläsning- och kursverksamhet och inom studiecirkelarbetet, och deras initiativ ha verkat befruktande inte minst på den intensiva pedagogiska debatt och experimentverksamhet, som karakteriserat de senaste årens folkbildningsrörelse. För folkhögskolorna själva har denna kontakt likaledes verkat stimulerande. Det är nu angeläget att för denna ömsesidigt gagnande samverkan mellan folkhögskolorna och det övriga fria folkbildningsarbetet öppnas vissa organisatoriska möjligheter, som hittills icke stått till buds, men som skulle kunna bli av synnerligen stor betydelse.

Flera skolors ekonomiska situation är sådan, att de måste lita till insamlingar och enskilda lotterier. Det kan sättas i fråga om det är välbetänkt

att på detta sätt låta en betydelsefull skola, som utan tvekan har stora uppgifter att fylla även i framtidens skolvärld, råka i misär. Skolkommisionen föreslår såväl driftbidrag som byggnadsbidrag.

Det råder ingen tvekan om att bidrag till skolbyggnaderna för många skolor är en ytterst angelägen sak. Därest man av statsfinansiella skäl tvingas välja, torde emellertid driftbidraget böra få prioritet.

Utskottet. I samtliga de i det föregående redovisade motionerna ha framställts yrkanden om ett förverkligande av 1946 års skolkommissions förslag om ett ökat statligt stöd åt folkhögskolorna. Utskottet har senast vid fjolårets riksdag med anledning av motionsvis gjorda framställningar yttrat sig rörande ifrågavarande problem. I sitt utlåtande 1955: 56 (punkten 46), underströk utskottet sålunda, att folkhögskolan, om den skulle kunna bibehålla sin särskilda ställning och pedagogiska egenart, icke finge lämnas utanför vid den pågående reformverksamheten på skolväsendets område samt förutsatte, att Kungl. Maj:t snarast möjligt för riksdagen framlade de förslag till ökat ekonomiskt stöd åt folkhögskolorna, som av frågans angelägenhetsgrad befunnas påkallade.

Utskottet måste med beklagande konstatera att förslag i ämnet icke framlagts för innevarande års riksdag. Enligt vad utskottet har sig bekant har chefen för ecklesiastikdepartementet i en den 11 januari 1956 dagtecknad skrivelse, med överlämnande av skolkommissionens betänkande angående folkhögskolans ställning och uppgifter samt däröver avgivna yttranden, anmodat skolöverstyrelsen att, med beaktande av vad i betänkandet föreslagits och i nämnda yttranden anförts, ånyo till Kungl. Maj:t avgiva utlåtande i ärendet och därvid framlägga de förslag, vartill överstyrelsen kunde finna anledning.

Utskottet förutsätter att nämnda bearbetning färdigställes i så god tid att Kungl. Maj:t kan för 1957 års riksdag framlägga förslag i ämnet. Utskottet förordar, att riksdagen med anledning av motionerna I: 265 och II: 396, I: 266 och II: 400, I: 267 och II: 388, såvitt här är i fråga, samt I: 264 och II: 523, i vad dessa motioner icke avse medelsanvisning, i skrivelse till Kungl. Maj:t giver till känna vad utskottet ovan anført.

På grund av den ståndpunkt utskottet sålunda intagit anser utskottet sig böra, med avstyrkande av bifall till motionerna I: 264 och II: 523, i vad de avse medelsanvisningen, tillstyrka, att förevarande anslag i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag för nästa budgetår uppföres med ett belopp av 9 743 000 kronor.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må

I. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 264 och II: 523, såvitt de avse medelsanvisning, till *Folkhögskolor: Understöd* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 9 743 000 kronor;

II. med anledning av motionerna I: 264 och II: 523, dessa motioner såvitt de icke avse medelsanvisning, I: 265 och II: 396, I: 266 och II: 400 samt I: 267 och II: 388, sistnämnda två motioner såvitt här är i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört.

65:o) **Folkhögskolor: Bidrag till arvoden åt skolläkare.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 270, s. 595 och 596), vilket innebär en anslagshöjning med 7 500 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Folkhögskolor: Bidrag till arvoden åt skolläkare* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 35 000 kronor.

66:o) **Folkhögskolor: Förberedande samhällsvetenskapliga kurser.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 271, s. 596), vilket innebär anvisande av samma anslagsbelopp som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Folkhögskolor: Förberedande samhällsvetenskapliga kurser* för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 46 500 kronor.

67:o) **Folkhögskolor: Studiebidrag och stipendier åt elever.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 272, s. 596 och 597), vilket innebär en anslagsminskning med 280 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Folkhögskolor: Studiebidrag och stipendier åt elever* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 4 340 000 kronor.

68:o) **Folkhögskolor: Understöd för utbildning av lärare.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 273, s. 597), vilket innebär anvisande av samma anslagsbelopp som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Folkhögskolor: Understöd för utbildning av lärare* för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 14 500 kronor.

Abnormundervisningen

69:o) **Läroanstalter för blinda: Avlöningar.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 274, s. 597—602), vilket innebär en anslagshöjning med 103 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1956/57, vidtaga den änd-

ring i personalförteckningen för läroanstalterna för blinda, som föranledes av vad departementschefen anför, t

b) godkänna följande avlöningsstat för läroanstalterna för blinda, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1956/57:

A v l ö n i n g s s t a t

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, förslagsvis	448 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, förslagsvis	15 500
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, förslagsvis	469 500
4. Rörligt tillägg, förslagsvis	207 000
Summa kronor	
1 140 000	

c) till *Läroanstalter för blinda: Avlöningar* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 1 140 000 kronor.

70:o) **Läroanstalter för blinda: Omkostnader.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 275, s. 602—606), vilket innebär en anslagshöjning med 1 200 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Läroanstalter för blinda: Omkostnader* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 355 800 kronor.

71:o) **Vårdanstalten i Lund för blinda med komplicerat lyte: Avlöningar.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 276, s. 606 och 607), vilket innebär en anslagshöjning med 99 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1956/57, vidtaga den ändring i personalförteckningen för vårdanstalten i Lund för blinda med komplicerat lyte, som föranledes av vad departementschefen anför,

b) godkänna följande avlöningsstat för vårdanstalten i Lund för blinda med komplicerat lyte, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1956/57:

A v l ö n i n g s s t a t

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	175 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	9 500
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal...	416 000
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	134 500
Summa kronor	735 000

c) till *Vårdanstalten i Lund för blindas med komplicerat lyte*: Avlöningar för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 735 000 kronor.

72:o) **Vårdanstalten i Lund för blindas med komplicerat lyte: Omkostnader.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 277, s. 607 och 608), vilket innebär en anslagshöjning med 8 600 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Vårdanstalten i Lund för blindas med komplicerat lyte: Omkostnader* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 223 900 kronor.

73:o) **Skrivmaskiner åt avgående blindskolelever.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 278, s. 608), vilket innebär en anslagshöjning med 2 500 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Skrivmaskiner åt avgående blindskolelever* för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 23 100 kronor.

74:o) **Resor för blindskolelever jämte åtföljande vårdare.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 279, s. 608), vilket innebär en anslagshöjning med 6 500 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Resor för blindskolelever jämte åtföljande vårdare* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 48 000 kronor.

75:o) **Arvoden åt blivande blindlärare.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 280, s. 609), vilket innebär en anslagshöjning med 7 300 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Arvoden åt blivande blindlärare* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 11 800 kronor.

76:o) **Tryckning av blindskrifter.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 281, s. 609 och 610), vilket innebär anvisande av samma anslagsbelopp som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Tryckning av blindskrifter* för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 20 000 kronor.

77:o) **Bidrag till anskaffande av böcker åt blinda.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 282, s. 610), vilket innebär en anslagshöjning med 10 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Bidrag till anskaffande av böcker åt blinda* för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 20 000 kronor.

78:o) **Skolor för döva: Avlöningar.** Kungl. Maj:t har (punkt 283, s. 611—613) föreslagit riksdagen att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1956/57, vidtaga den ändring i personalförteckningen för skolorna för döva, som föranledes av vad departementschefen anfört, dels godkänna av departementschefen angiven avlöningsstat för skolorna för döva, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1956/57, dels ock till Skolor för döva: Avlöningar för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 4 060 000 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehått två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Lindgren* (I: 271) och den andra inom andra kammaren av herr *Lundqvist m. fl.* (II: 395), i vilka hemställts, att riksdagen måtte besluta om inrättandet av en yrkeslärartjänst i målning vid skolan för döva i Vänersborg samt verkställa däremot svarande uppräknig av anslaget till avlöningar vid skolorna för döva.

Kungl. Maj:ts under förevarande punkt framställda förslag — innebärande en anslagshöjning med 528 000 kronor — avser, förutom vissa automatiska utgiftsändringar, ordinariesättning av en yrkeslärartjänst i Ce 20 vid Växjöskolan, ändring av en kansliskrivartjänst i Ce 15 vid Vänersborgsskolan till kontorsskrivartjänst i Ce 19, inrättande av en biträdande lärartjänst i Ce 17 vid Härnösandsskolan samt medelsanvisning till bland annat en vaktmästartjänst i Cg 10 vid förskolan i Boden, 1 000 kronor för anställande av extra arbetskraft vid skolan i Broby och likaledes 1 000 kronor för anlitande av jordbruksteknisk expertis vid hemmet å Mogård. Ett av skolöverstyrelsen framlagt förslag om inrättande av en yrkeslärartjänst i Cg 17 vid skolan för döva i Vänersborg har icke biträttts av departementschefen.

Det i *motionerna I: 271* och *II: 395* framställda yrkandet överensstämmer med skolöverstyrelsens ovanberörda förslag. I motionerna har anförts bland annat följande.

Inte minst betydelsefullt är att de döva barnen kan få en yrkesutbild-

ning, som inte står den allmänna yrkesundervisningen efter. Det gäller här inte bara utbildningens kvalitet utan i lika hög grad, att de döva ungdomarna får möjlighet att välja yrke i möjligaste mån; tyvärr måste deras fysiska handikap alltid medföra att dessa valmöjligheter under alla omständigheter blir avsevärt mera begränsade än för andra ungdomar.

Vänersborgsskolans styrelse har begärt att vid skolan en målerilinje skulle inrättas och en arbetslärare i måleriyrket anställas. Detta har motiverats med att alltflera av ifrågavarande ungdomar önskar utbildning i måleriyrket. Då lokaler finnes disponibla, skulle inte någon annan kostnad än lärarlön ifrågakomma.

Utskottet har icke funnit sig berett att biträda det i motionerna I: 271 och II: 395 gjorda yrkandet, men vill med anledning av motionerna framhålla, att utskottet förutsätter att Kungl. Maj:t har sin uppmärksamhet riktad på önskvärdheten av att de dövas yrkesutbildning blir mer differentierad än vad nu är förhållandet.

Då Kungl. Maj:ts förslag under förevarande punkt icke givit utskottet anledning till erinran hemställer utskottet,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 271 och II: 395,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1956/57, vidtaga den ändring i personalförteckningen för skolorna för döva, som föranledes av vad departementschefen anfört,

b) godkänna följande avlöningsstat för skolorna för döva, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1956/57:

A v l ö n i n g s s t a t

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	1 550 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	78 800
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	1 664 200
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	767 000
<hr/>	
Summa kronor	4 060 000

c) till *Skolor för döva: Avlöningar* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 4 060 000 kronor.

79:o) **Skolor för döva: Omkostnader.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 284, s. 614—616), vilket innebär en anslagsminskning med 17 900 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Skolor för döva: Omkostnader* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 1 459 400 kronor.

80:o) **Skolor för döva: Resor för elever jämte åtföljande vårdare.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 285, s. 616), vilket innebär anvisande av samma anslagsbelopp som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Skolor för döva: Resor för elever jämte åtföljande vårdare* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 90 000 kronor.

81:o) **Skolor för döva: Stipendier åt vissa fortsättningsskolpliktiga döva m. fl.** Kungl. Maj:t har (punkt 286, s. 617) föreslagit riksdagen att till detta ändamål för nästa budgetår anvisa ett anslag av 8 000 kronor.

Kungl. Maj:ts förslag innebär anvisande av samma anslagsbelopp som för innevarande budgetår. En av skolöverstyrelsen gjord hemställan, att ur anslaget, i den mån det icke helt erfordras för de fortsättningsskolpliktiga döva, måtte få utgå stipendier även till äldre döva, i första hand sådana, som efter avslutad yrkesutbildning erhållit arbetsanställning och har behov av att vidareutbilda sig, har departementschefen ansett sig icke kunna tillstyrka.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft en inom andra kammaren av herr *Lindström* väckt motion (II: 97), vari, såvitt nu är i fråga, hemställts, att riksdagen ville bifalla skolöverstyrelsens förslag om utvidgad användning av anslaget till vissa fortsättningsskolpliktiga döva.

Beträffande motiveringen för yrkandet hänvisas till motionen.

Utskottet, som icke funnit sig böra biträda det i motionen II: 97, såvitt här är i fråga, gjorda yrkandet, tillstyrker bifall till Kungl. Maj:ts förslag och hemställer förty,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionen II: 97, såvitt här är i fråga, till *Skolor för döva: Stipendier åt vissa fortsättningsskolpliktiga döva m. fl.* för budgetåret 1956/57 anvisa ett anslag av 8 000 kronor.

82:o) **Skolor för döva: Arvoden åt blivande lärare för döva.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 287, s. 617 och 618), vilket innebär en anslagsminskning med 35 400 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Skolor för döva: Arvoden åt blivande lärare för döva* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 127 900 kronor.

83:o) **Skolor för döva: Utbildningskurs för vårdarinnor.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 288, s. 618 och 619), vilket innebär anvisande av samma anslagsbelopp som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Skolor för döva: Utbildningskurs för vårdarinnor* för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 12 000 kronor.

84:o) **Skolor för döva: Engångsanskaffning av utrustning m. m. Bidrag till förskolor och skolhem för döva barn.** Kungl. Maj:t har (punkt 289, s. 619—635) föreslagit riksdagen dels att till *Skolor för döva: Engångsanskaffning av utrustning m. m.* för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 38 000 kronor, dels ock att godkänna av departementschefen förordade ändrade grunder för statsbidrag till förskolor och skolhem för döva barn, att tillämpas från och med redovisningsåret 1956/57, samt att till *Bidrag till förskolor och skolhem för döva barn* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 275 000 kronor.

Kungl. Maj:ts förslag innebär en minskning av det förstnämnda anslaget med 10 000 kronor samt en automatisk höjning av det sistnämnda anslaget med 25 000 kronor.

I detta sammanhang har departementschefen anmält nedannämnda betänkande. Av departementschefens redogörelse inhämtas huvudsakligen följande.

Den 28 september 1951 bemyndigade Kungl. Maj:t chefen för ecklesiastikdepartementet att tillkalla en sakkunnig för att verkställa utredning av frågan om utnyttjande av de nya vetenskapliga rönen på audiologiens och audiometriens område i vården av döva barn.

Med stöd av detta bemyndigande tillkallades den 1 oktober 1951 undervisningsrådet *Hildur Nygren* såsom sakkunnig.

Den sakkunnige — som arbetat under namnet *utredningen rörande de nya vetenskapliga rönen på audiologiens och audiometriens område i vården av döva barn* — har i maj 1955 avgivit betänkandet »Det döva barnets språk- och talutveckling» (SOU 1955: 20).

Över betänkandet har yttranden avgivits av skolöverstyrelsen, efter hörande av statens folkskolinspektörer och folkskolestyrelserna i de landstingsfria städerna, samt av socialstyrelsen, medicinalstyrelsen, statskontoret, svenska landstingsförbundet, svenska stadsförbundet, svenska otolaryngologförbundet, svenska dövstumläraresällskapet, riksförbundet döva barns målsmän och hörselfrämjandet.

Utredningen lämnar i betänkandet en ingående redogörelse för de nya rönen på audiologiens och audiometriens område rörande vården av döva barn och behandlar ett flertal för vården och undervisningen av dessa barn väsentliga frågor, varjämte erfarenheter och uppslag, samlade från olika håll, diskuteras. Inledningsvis betonas hörselns betydelse för den mänskliga tillvaron, varjämte viss statistik rörande utbredningen av hörselskador

bland barn redovisas. Vidare redogöres bland annat för metoder vid behandling av hörselskadade småbarn och hörselträningens betydelse för barnens språk- och talutveckling. Därjämte innehåller betänkandet ett flertal konkreta förslag. Således framlägges förslag rörande bland annat den föräldrarådgivande verksamheten, hörselprövning av förskolebarn, organisationen av förskolorna för döva barn, musikundervisning för döva, skolbarnsundersökningar, specialundervisning för folkskolornas hörselskadade elever m. m. I detta sammanhang kommer att behandlas de förslag, som berör åttonde huvudtitelns verksamhetsområde.

Föräldrarnas medverkan vid de döva småbarnens språktilläggnan m. m.

Utredningen framhåller angelägenheten av att föräldrar, skol- och distriktssköterskor, barnhemsföreståndarinnor m. fl. erhåller tillfredsställande information rörande det döva barnets speciella problem och de pedagogiska möjligheterna att hjälpa barnet. Vidare betonas bland annat vikten av att alla, som handhar barns vård, får uppmärksamheten fäst på att de vanliga förkylningssjukdomarna kan orsaka hörselskador.

I sådant syfte bör den redan av vissa landsting m. fl. anordnade rådgivningen och vägledningen för de döva barnens föräldrar med det snaraste organiseras att omfatta hela landet och i samband därmed intensifieras. Utredningen understryker, att landstingens hörcentraler och audiologiska laboratoriet vid karolinska sjukhuset kommer att få betydelsefulla uppgifter i detta sammanhang. Utredningen föreslår vidare utgivande av två folders.

1. Folder med råd rörande det döva barnets vård och fostran. I denna bör ingå en förteckning över samtliga skolor för döva barn samt anvisning på lämplig litteratur. Foldern bör finnas tillgänglig bl. a. på varje barnavårds- och hörcentral, hos provinsialläkare, barnläkare och distriktssköterskor, på barnhem och daghem.

2. Folder som påvisar vikten av att i tid uppmärksamma hörseln hos barnet och riktar uppmärksamheten på förkylningssjukdomarnas betydelse i sammanhanget. Foldern bör utdelas till samtliga mödrar genom barnavårdscentralernas försorg.

Förskolor

Utredningen föreslår,

att landstingen och de landstingsfria städerna ålägges dels att sörja för inrättande av förskolor för döva småbarn, dels ock att utarbeta och före utgången av 1956 till Kungl. Maj:t ingiva planer för undervisningen,

att förskolundervisningen göres obligatorisk för döva barn från och med det kalenderår, under vilket barnet fyller fem år, samt

att statsbidrag till förskolorna skall utgå till byggnads- och driftkostnader i så nära anslutning som möjligt till vad som gäller för särskolorna.

De barn, som i hemmet ej kan erhålla nödig handledning och hjälp med språket bör kunna tagas emot vid förskolorna redan vid tre års ålder och även tidigare. Härtill måste hänsyn tagas vid planeringen och utbygg-

naden av förskolorganisationen. Flera smärre skolenheter är att föredraga framför ett fåtal större, enär barnen ej bör vara placerade alltför långt från hemmet.

Övergång från förskola till barndomsskola

Förskolebarn med goda hörselrester har efter en tidig hörsel- och talträning ofta möjlighet att följa undervisningen vid specialskolan i Örebro för tal- och hörselskadade eller i vid vanliga folkskolor inrättade hörselklasser. Sådana barn bör uppenbarligen direkt placeras vid specialskolan eller i hörselklass och ej såsom nu sker beträffande alla döva barn, underkastas den prövning vid distriktsskola för döva, som avser att klargöra huruvida överflyttning till annan skola kan ske.

Utredningen föreslår, att en central nämnd anförtros uppdraget att uttaga barn från förskolorna till specialskolan i Örebro eller till lokala hörselklasser. I nämnden bör pedagogisk, audiologisk och psykologisk sakkunskap vara representerad.

I detta sammanhang föreslår utredningen, att den nuvarande arvodesbefattningen i skolöverstyrelsen som inspektör för dövundervisningen ersättes med en heltidstjänst som dövundervisningskonsulent i lönegrad Ce 27.

Skolbarnsundersökningar

Enligt utredningens mening bör snarast möjligt en kontinuerlig hörselprövning med screening-audiometer genomföras på samtliga skolbarn, varjämte obligatorisk audiometerprövning bör ske på varje barn, som anmäles till intagning i hjälpklass eller särskola. Undersökningarna bör som regel utföras i hörcentralernas regi i samråd med skolläkare och skolans ledning. Utredningen föreslår, att till landsting och kommuner, som anordnar skolbarnsundersökningar, skall utgå statsbidrag med 50 procent av kostnaderna. På grund av bristande resurser torde till en början ej finnas möjlighet att tillförsäkra varje barn mer än en rutinundersökning under skoltiden och rätten till statsbidrag bör därför för närvarande ej förbindas med villkor om vissa intervaller mellan undersökningarna.

Specialundervisning för folkskolornas hörselskadade elever

Utredningens framhåller, att det är många elever, som är i behov av placering i särskilda hörselklasser, men att endast ett ringa antal större orter har tillräckligt elevunderlag för inrättande av sådana klasser. Utredningen förordar därför, att flera skoldistrikt gemensamt inrättar hörselklasser. Dessa klasser bör ej inräknas i kvoten för specialklasser. Såväl inackorderingsbidrag som skolskjutsbidrag förutsättes komma att utgå enligt vanliga grunder.

För undervisningen i hörselklass bör anlitas utbildade dövlarare. Tills vidare bör emellertid till följd av bristen på dövlarare även sådana folkskollärare, som genomgått den å Manilla anordnade kortare kursen för lärare för hörselskadade barn, förklaras kompetenta att ombesörja undervisningen.

Tekniska hjälpmedel m. m.

Utredningen föreslår anvisande av *dels* 1 200 kronor för anskaffande av en xylofon till var och en av de fem barndomsskolorna och förskolan i Boden, *dels* 27 000 kronor för anskaffande av ljudfilmsapparater till samtliga nio dövsolor.

Utredningen pekar på de goda resultat, som i Holland nåtts genom musikundervisning för döva barn, och anser det angeläget, att även vid de svenska skolorna skapas förutsättningar för barnen att uppleva musik. I sådant syfte föreslås som en första åtgärd anskaffande av nämnda xylofoner.

Ljudfilmens betydelse för de döva barnens språk och talutveckling betonas. Slutligen framlägger utredningen ett förslag avseende utrustning av vissa föreläsningssalar med ljudförstärkare.

Enligt utredningen bör förstärkaranläggning installeras i föreläsningssalarna vid universitet och högskolor, så snart en studerande anmäler, att han måste använda hörapparat. Teleslinga bör installeras i varje föreläsningssal eller åtminstone i de mest använda salarna, under det att förstärkaren förutsättes kunna vid behov flyttas från en sal till en annan.

Beträffande de *remissyttranden*, som avgivits över sakkunnigbetänkandet, hänvisas till statsrådsprotokollet.

Skolöverstyrelsen föreslår i sina ordinarie anslagsäskanden för nästa budgetår, att reservationsanslaget till skolor för döva: Engångsanskaffning av utrustning m. m. uppföres med ett belopp av 25 000 kronor, avsett att disponeras på följande sätt.

1. Diverse undervisningsmateriel	10 000
2. Maskinell utrustning av skomakarverkstaden vid skolan i Härnösand	7 688
3. Inventarier till expeditionen vid skolorna i Vänersborg	2 000
4. Filmapparat till skolorna i Vänersborg	3 000
5. Oförutsedda kostnader	2 312
Summa kronor	25 000

Av överstyrelsens framställning inhämtas bland annat följande.

Beträffande skolornas förråd av undervisningsmateriel såsom filmband, planscher, kartor och dylikt har överstyrelsen vid upprepade tillfällen påtalat, att dessa förete stora brister. Då medel för övrig dyrbar utrustning ej i år behöver beräknas, anser överstyrelsen tiden vara inne att i viss utsträckning avhjälpa dessa brister. För ändamålet föreslår överstyrelsen ett belopp av 10 000 kronor.

Styrelsen för skolan i Härnösand begär medel till maskinell utrustning av skomakarverkstaden med 7 688 kronor samt styrelsen för skolorna i Vänersborg 2 000 kronor till nyanskaffning av inventarier å expeditionen och dessutom utan angivande av summan, medel till inköp av ny filmapparat. Inspektören anser det ofrånkomligt att nu anslå medel till maskinell utrustning av skomakarverkstaden. Överstyrelsen är av samma mening. Expeditionslokalerna vid vänersborgsskolorna har länge varit i behov av upprustning. Överstyrelsen anser det begärda beloppet skäligt och

förordar denna medelsanvisning. Då filmapparaten vid samma skolor är försliten, är det nödvändigt att anskaffa en ny. Överstyrelsen föreslår, att 3 000 kronor ställes till förfogande för inköp av en ljudfilmsapparat.

Departementschefen, som ansett lämpligt att på grundval av utredningen förelägga riksdagen förslag om ett ökat statligt stöd åt de döva barnen, såvitt avser ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde, har anfört bland annat följande.

Jag kan helt ansluta mig till vad utredningen anfört om en intensifierad föräldrarådgivande verksamhet och om vikten av att samtliga skol- och distriktssköterskor, sköterskor vid barnavårdscentraler, barnhems- och daghemsföreståndarinnor m. fl. erhåller kännedom om dövhetens problem och om de pedagogiska möjligheterna att hjälpa barnet. Landstingens hörcentraler bör kunna omhänderta en stor del av den lokalt och regionalt organiserade rådgivningsverksamheten.

Jag biträder också utredningens förslag om att av statsmedel bekostas utgivandet av två folders, avsedda den ena att vara tillgänglig bland annat på varje barnavårds- och hörcentral, hos provinsialläkare, barnläkare och distriktssköterskor och på barnhem och daghem samt den andra att delas ut till samtliga mödrar genom barnavårdscentralernas försorg. Den senare foldern bör utdelas jämväl till samtliga lärare. Utgivningen bör omhändertas av skolöverstyrelsen i samråd med medicinalstyrelsen och audiologiska laboratoriet vid karolinska sjukhuset.

Utredningen föreslår, att förskolundervisningen för döva barn göres obligatorisk från och med det år barnet fyller fem år.

För egen del vill jag framhålla, att jag är fullt övertygad om värdet av förskolundervisning för döva barn. Jag har emellertid icke blivit övertygad om att det är riktigt och lämpligt att införa förskolplikt för döva barn. Redan svårigheten att med hänsyn till graden av hörselnedsättning dra en gräns mellan förskolpliktiga och icke förskolpliktiga barn talar enligt min mening mot skolplikt. Men det finns också andra principiella skäl mot ett skoltvång. Utredningen har själv framhållit familjens betydelse för det döva barnets utveckling; familjen utgör den viktigaste faktorn i barnets tidiga omgivning. Familjen måste bära det största ansvaret för barnets utveckling, för dess vanor och dess framtida inställning till livet och omvärlden. Med hänsyn härtill och till vad socialstyrelsen anfört om faran av att samhället alltför mycket avlyfter ansvaret från föräldrarna gentemot deras handikappade barn samt med beaktande av de av målsmannaförbundet påpekade riskerna för barnets allmänna personlighetsutveckling bör enligt min mening förskolundervisningen för döva barn alltjämt grundas på frivillighet och samförstånd mellan föräldrarna och dem, som omhänderhar förskolundervisningen.

I likhet med utredningen finner jag emellertid en utbyggnad av förskolorganisationen önskvärd. För att utbyggnaden skall kunna bli rationell och väl avvägd synes det mig lämpligast, att förskolorganisationen, såsom på vissa håll redan skett, inlemmas som ett led i den av landstingen och de landstingsfria städerna bedrivna hörselvården. För denna har riktlinjer uppdragits i propositionen 1955: 96. Detta bör dock givetvis icke utesluta, att förskolor liksom hittills upprättas och drives av enskilda organisationer; i de flesta dylika fall torde vederbörande landsting återfinnas bland de

ekonomiska garanterna och har därmed möjligheter att verka för en rationell utformning av verksamheten. Jag vill i detta sammanhang understryka vikten av ett intimt samarbete mellan landstingen och de övriga organ, som kan stå som huvudmän för förskolorna. Samverkan är angelägen såväl med hänsyn till planeringen av förskolorganisationens omfattning och utformning som för att i övrigt nå ett framgångsrikt resultat i den gemensamma strävan att skapa gynnsammare betingelser för de döva och hörselskadade barnen.

Såsom utredningen framhållit bör förskolenheterna vara små, dock ej mindre än att två lärare kan anställas, varav den ene huvudsakligen bör bedriva individuell undervisning. Beträffande undervisningens organisation samt kompetenskrav för lärare m. m. har vissa erfarenheter vunnits vid den statliga förskolan i Boden, som lämpligen synes kunna tjäna som förebild eller måttstock i olika hänseenden. Sistnämnda skola har av organisatoriska skäl anordnats som internat. Jag vill emellertid här särskilt understryka vikten av att vid den utbyggnad av förskolorganisationen, som bör komma till stånd, nya skolor i möjligaste mån anordnas som externatskolor, där så kan ske helst med anknytning till barnträdgårdar för hörande barn. Detta synes angeläget såväl med hänsyn till föräldrarna och barnen som med beaktande av kostnaderna för undervisningen.

I statsbidragsfrågan har utredningen föreslagit införande av ett statsbidragssystem, som så nära som möjligt ansluter till vad som nu gäller för särskolorna. Detta innebär i huvudsak anläggningsbidrag med 12 000 kronor per internatplats och högst 9 000 kronor per externatplats, löne-kostnadsbidrag med 95 procent av avlöningskostnaderna samt bidrag till övriga driftkostnader med 1 200 kronor per internatplats och 200 kronor per externatplats. Statsverkets utgift för lönekostnadsbidrag och bidrag till övriga driftkostnader för den nuvarande förskolorganisationen enligt utredningsförslaget har av skolöverstyrelsen beräknats till sammanlagt 397 000 kronor. Till jämförelse kan nämnas, att motsvarande kostnader enligt nu gällande bidragssystem kan beräknas till ungefär 272 000 kronor.

Jag är ense med utredningen om att staten i större utsträckning än för närvarande bör ekonomiskt stödja förskolundervisningen. Jag kan emellertid icke tillstyrka den av utredningen förordade utformningen av statsbidragssystemet.

Jag har i det föregående uttalat mig för en utbyggnad med små skolenheter, helst av externatkaraktär. Från investeringssynpunkt är det angeläget, att detta sker med så enkla medel som möjligt. Det synes mig ej påkallat, att staten ekonomiskt direkt stimulerar till ökat särskilt byggande för ändamålet. Med hänsyn härtill anser jag mig icke böra tillstyrka införande av det ifrågasatta anläggningsbidraget.

Beträffande driftbidraget innebär utredningsförslaget en uppdelning på bidrag till lönekostnader och bidrag till övriga driftkostnader. En förutsättning för införande av ett särskilt lönekostnadsbidrag är, att föreståndar- och lärarpersonalens avlönings- och anställningsförhållanden regleras av staten. Jag är emellertid icke beredd att föreslå en statlig lönereglering för denna personal. Statsbidraget bör därför även i fortsättningen utgå som ett allmänt bidrag till driften av förskolorna. Detta bidrag bör skäligen avvägas så, att det ger i huvudsak samma ekonomiska effekt som det driftbidrag särskolorna nu åtnjuter. Jag förordar, att det nuvarande årliga

driftbidraget till förskolorna för döva höjes från 1 200 kronor till 2 000 kronor för varje barn, som åtnjuter externatundervisning, och från 2 400 kronor till 3 000 kronor för varje barn, som för undervisningen är intaget i skolhem eller genom förskolans försorg och på dess bekostnad åtnjuter vård och underhåll. För den nuvarande förskolorganisationen innebär detta en statsbidragshöjning med ungefär 40 procent, från i runt tal 275 000 kronor till 380 000 kronor. Bidragsförhöjningen bör gälla från och med redovisningsåret 1956/57. Då bidraget liksom hittills bör utbetalas i efter-skott, påverkas medelsbehovet under bidragsanslaget först från och med budgetåret 1957/58.

Uttagningen av barn från förskolorna till specialskolan i Örebro eller till lokala hörselklasser bör tills vidare kunna ombesörjas av skolöverstyrelsen med biträde av erforderlig sakkunskap. Jag räknar därför ej med inrättande av en särskild nämnd för detta ändamål.

Jag delar helt utredningens uppfattning om behovet av en befattningshavare, som till förskolorna kan förmedla nya rön på dövpedagogikens område och biträda föräldrar till döva barn med råd och upplysningar. Denne befattningshavare bör också i övrigt bistå huvudmännen för förskolorna i planeringsfrågor och dylikt. Det synes mig även lämpligt att utövändet av skolöverstyrelsens inseende över de statliga dövskolorna lägges mera på denna typ av verksamhet än vad den nuvarande deltidsbefattningen i överstyrelsen såsom inspektör för dövundervisningen möjliggör. Jag biträder därför utredningens förslag om förändring av inspektörsbefattningen till en befattning som dövundervisningskonsulent med heltidstjänstgöring. Jag har vid anmälan av skolöverstyrelsens avlöningsanslag beräknat medel för detta ändamål.

Skolbarnsundersökningar med screeningaudiometer synes lämpligen böra ske redan i samband med hälsokortets uppläggande. Med hänsyn till den i förhållande till antalet landsting och primärkommuner mycket begränsade kostnaden för undersökningarna anser jag mig kunna utgå från att dessa kommer till stånd utan att statsbidragssystemet för folkskolan nu ytterligare kompliceras genom ett nytt statsbidrag av förhållandevis ringa ekonomisk betydelse för landstingen och de olika skoldistrikten. Jag avstyrker alltså, att ett särskilt statsbidrag införes för detta ändamål.

Utredningen förordar beträffande specialundervisning för hörselskadade elever i folkskolan, att flera skoldistrikt gemensamt inrättar hörselklasser. Jag har i tidigare sammanhang (prop. 1954: 1, VIII s. 446) uttalat mig för interkommunalt samarbete i detta avseende och jag vill endast ånyo betona önskvärheten av att kommunerna samarbetar på detta område. Utredningen förutsätter, att inackorderingsbidrag och skolskjutsbidrag kommer att utgå enligt vanliga statsbidragsgrunder. Jag finner mig i anledning härav böra framhålla, att detta torde följa redan av nu gällande statsbidragsbestämmelser. Skulle någon mindre justering av dessa visa sig erforderlig för den av utredningen åsyftade anordningen, torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att besluta härom. Med hänsyn till att frågan om specialklasser och specialundervisning m. m. för närvarande är föremål för särskild utredning, anser jag mig icke nu böra taga ställning till frågorna om hörselklassernas inräknande i kvoten för specialklasser och om lärarkompetensen för undervisning i hörselklass.

I detta sammanhang vill jag av bland annat statsbidragstekniska skäl förorda att — därest riksdagen ej riktar någon erinran däremot — det

torde få ankomma på Kungl. Maj:t att efter särskild prövning och utan hinder av gällande statsbidragsgrunder besluta om statsbidrag till inackordering av barn, som på grund av hörselskada, röst- och talrubbning, synsvaghet eller dylikt måste såsom ett led i undervisningen för särskild vård tillfälligt vistas utanför skoldistrikt (vid hörcentral, ögonklinik eller dylikt). Statsbidraget bör liksom det vanliga inackorderingsbidraget utgå med 80 procent av skoldistriktets verkliga kostnader för inackordering. För varje ifrågakommande elev synes dock bidrag böra få utgå för högst två månader per läsår och med högst 250 kronor för läsår räknat.

I anslutning till utredningens förslag förordar jag medelsanvisning för inköp av xylofoner och ljudfilmsapparater till dövskolorna. Utredningens förslag om installation i föreläsningssalar av s. k. teleslinga anser jag i och för sig beaktansvärt. Det torde dock ej finnas anledning att närmare ta ställning till denna fråga i förevarande sammanhang.

Utskottet vill understryka departementschefens uttalande om betydelsen av ökad förståelse för de problem, som sammanhånga med dövhet och hörselskador hos barn, och betydelsen av ökade insikter om vilka åtgärder, som kunna vidtagas för att eliminera och motverka dessa allvarliga hinder i barnens utveckling.

Departementschefen har ansett att en intensifierad rådgivningsverksamhet lokalt och regionalt bör komma till stånd och att för ändamålet av statsmedel bekostas utgivningen av två folders, avsedda den ena att vara tillgänglig bland annat på varje barnavårds- och hörcentral, hos provinsialläkare, barnläkare och distriktssköterskor samt på barnhem och daghem, den andra att delas ut till samtliga mödrar genom barnavårdscentralernas försorg.

Enligt utredningens förslag skulle förskolundervisningen för döva barn göras obligatorisk från och med det år barnet fyller fem år. Departementschefen har för sin del på anförda skäl funnit att denna undervisning alljämt bör grundas på frivillighet och samförstånd mellan föräldrarna och dem, som omhänderha undervisningen. Samtidigt har departementschefen förordat, att staten i större utsträckning än för närvarande ekonomiskt stödjer förskoleorganisationen. Sålunda föreslår han att ett allmänt driftbidrag skall tillkomma förskolorna med i huvudsak samma ekonomiska effekt, som det för särskolorna nu utgående. Departementschefen har uttalat sig för en utbyggnad med små skolenheter, helst av externatkaraktär. Enligt departementschefen är det från investeringssynpunkt angeläget, att detta sker med så enkla medel som möjligt. Departementschefen anser det icke påkallat, att staten ekonomiskt direkt stimulerar till ökat särskilt byggande för ändamålet. Med hänsyn härtill anser han sig icke böra tillstyrka — såsom utredningen föreslagit — införande av ett anläggningsbidrag.

Utskottet ansluter sig till departementschefens förslag i nu angivna hänseenden och har icke något att erinra mot de av departementschefen föreslagna grunderna för driftbidragets utanordnande. Utskottet förutsätter

härvid, att genom de åtgärder, departementschefen angivit, de döva eller hörselskadade barn, som böra erhålla förskolundervisning, på frivillighetens väg också beredas tillfälle därtill samt att tillräckligt antal platser i förskolorna komma att stå till buds för ändamålet. Skulle antalet dylika platser komma att visa sig otillräckligt, torde Kungl. Maj:t böra taga de vid ett sådant läge uppkommande problemen under särskilt övervägande.

Vidkommande förskolebarnens möjligheter att övergå till specialskolan i Örebro eller till vid vanliga folkskolor inrättade hörselklasser vill utskottet i förevaraende sammanhang fästa särskild uppmärksamhet vid den stora platsbrist, som för närvarande synes råda vid nämnda specialskola. Detta förhållande torde enligt utskottets mening böra närmare beaktas och anordningar vidtagas i syfte att bereda barn, som ha behov av den vid specialskolan i Örebro meddelade formen av undervisning, möjlighet att därstädes eller på annat håll erhålla dylik utbildning.

Mot vad departementschefen i övrigt anfört och föreslagit har utskottet icke funnit anledning till erinran eller uttalande.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må

I. till *Skolor för döva: Engångsanskaffning av utrustning m. m.* för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 38 000 kronor;

II. a) godkänna av departementschefen förordade ändrade grunder för statsbidrag till förskolor och skolhem för döva barn, att tillämpas från och med redovisningsåret 1956/57;

b) till *Bidrag till förskolor och skolhem för döva barn* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 275 000 kronor.

85:o) **Bidrag till bildningsverksamhet bland döva.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 290, s. 635), vilket innebär anvisande av samma anslagsbelopp som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Bidrag till bildningsverksamhet bland döva* för budgetåret 1956/57 anvisa ett anslag av 8 000 kronor.

86:o) **Kyrkoherdar och konsulenter för döva: Avlöningar.** Kungl. Maj:t har (punkt 291, s. 635—638) föreslagit riksdagen dels att godkänna av departementschefen angiven avlöningsstat för kyrkoherdar och konsulenter för döva, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1956/57, dels ock till Kyrkoherdar och konsulenter för döva: Avlöningar för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 99 800 kronor.

Departementschefen har med anledning av ett i ämnet av skolöverstyrelsen framlagt förslag förordat att från och med budgetåret 1957/58 an-

slagsmedel till avlöningar och omkostnader för kyrkoherdarna anvisas under åttonde huvudtitelns avdelning C. Kyrkliga ändamål, dels ock att handläggningen av frågor rörande dövkonsulentverksamheten överflyttas från skolöverstyrelsen till arbetsmarknadsstyrelsen ävensom att medel för denna verksamhet från och med nämnda budgetår anvisas under femte huvudtiteln.

I samband härmed har utskottet till behandling förehått en inom andra kammaren av herrar *Håstad* och *Netzén* väckt motion (II: 393), vari hemställts, att riksdagen ville vidtaga sådan ändring i propositionens förslag rörande konsulenterna för döva, att ifrågavarande tjänster överflyttas till socialstyrelsen eller alternativt att ärendet återremitteras till skolöverstyrelsen för grundligare utredning.

Kungl. Maj:ts förslag i fråga om medelsanvisningen innebär en automatisk anslagshöjning med 8 900 kronor.

Departementschefen har beträffande frågan om överflyttning av medelsanvisningen m. m. för ifrågavarande verksamhet anfört följande.

Skolöverstyrelsens förslag till överflyttning av medelsanvisningen för den verksamhet, som bedrivs av kyrkoherdarna och konsulenterna för döva, finner jag mig böra tillstyrka. Av praktiska skäl torde emellertid överflyttningen böra genomföras först från och med budgetåret 1957/58. Jag förordar sålunda, att anslagsmedel till avlöning och omkostnader för kyrkoherdarna från och med budgetåret 1957/58 anvisas under åttonde huvudtitelns avdelning C. Kyrkliga ändamål. Det torde böra ankomma på vederbörande domkapitel att framdeles äska medel för ändamålet. Efter samråd med chefen för socialdepartementet förordar jag vidare — utan att därmed åsyfta någon ändring i huvudgrunderna för denna konsulentorganisations arbetsuppgifter — att handläggningen av frågor rörande dövkonsulentverksamheten från och med budgetåret 1957/58 överflyttas från skolöverstyrelsen till arbetsmarknadsstyrelsen samt att medel för verksamheten från och med nämnda budgetår anvisas under femte huvudtiteln.

I motionen II: 393 har anförts bland annat följande.

Skolöverstyrelsens förslag att konsulentverksamheten för döva skall överflyttas från överstyrelsen till arbetsmarknadsstyrelsen har framlagts utan att överstyrelsen eller Kungl. Maj:t på något sätt rådgjort med de fem konsulenter, som sedan sjutton år bedrivit ifrågavarande verksamhet och som sålunda måste anses besitta ingående sakkunskap i ärendet.

Konsulenterna har på grund av ingående personkännedom om sitt klientel kunnat utan tidsödande utredningar lämna arbetsgivare sakliga och tillförlitliga upplysningar om en arbetssökande döv. Genom sin självständiga ställning har de också effektivt och smidigt kunnat bevaka de dövas anställningsmöjligheter och härigenom under årens lopp avsevärt lyckats utvidga deras yrkesvalsmöjligheter. Det samarbete mellan konsulenterna och arbetsförmedlingsorganen, som ur de dövas synpunkter är önskvärd, har, såsom arbetsmarknadsstyrelsen framhållit i sitt remissyttrande över förslaget, redan etablerats.

Konsulenternas mest omfattande verksamhet gäller emellertid inte den primärt viktiga arbetsanskaffningen utan består i socialvårdande åtgärder över huvud taget. De beräknar själva, att omkring 80 procent av arbetet utgöres av socialvårdsärenden samt rådgivning och stöd i personliga angelägenheter av skilda slag. Tjänsterna inrättades i avsikt att skänka de dövstumma ett kontaktorgan för alla de situationer, där de på grund av sitt lyte ej utan stora svårigheter kan klargöra sina behov och önskningsar. När konsulentorganisationen infördes år 1938, blev skolöverstyrelsen tillsynsmyndighet. Om en överflyttning nu anses önskvärd, torde de mest vägande skälen tala för, att denna verksamhet kommer under socialstyrelsens överinseende, enär arbetsmarknadsstyrelsen ej handlägger socialvårdsärenden i egentlig mening.

Utskottet biträder Kungl. Maj:ts förevarande förslag.

Med anledning av det motionsvis framställda yrkandet vill utskottet understryka departementschefens uttalande, att med överflyttningen av frågor rörande dövkonsulentverksamheten från skolöverstyrelsen till arbetsmarknadsstyrelsen icke åsyftas någon ändring i huvudgrunderna för konsulentorganisationens arbetsuppgifter. Utskottet vill med skärpa betona vikten av att den socialvårdande delen av verksamheten genom överflyttningen icke får i någon mån eftersättas. Under sålunda angivna förutsättningar saknas enligt utskottets mening anledning att frångå departementschefens ifrågavarande förslag. Utskottet avstyrker förty bifall till motionen II: 393, och hemställer,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionen II: 393,

a) godkänna följande avlöningsstat för kyrkoherdar och konsulenter för döva, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1956/57:

A v l ö n i n g s s t a t

Utgifter

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	168 000
2. Avlöningar till icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	1 000
3. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	42 000
Summa kronor	211 000

Inkomster

Bidrag från kyrkofonden	111 200
Nettoutgift kronor	99 800

b) till *Kyrkoherdar och konsulenter för döva: Avlöningar* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 99 800 kronor.

87:o) **Kyrkoherdar och konsulenter för döva: Omkostnader.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 292, s. 638), vilket innebär anvisande av samma anslagsbelopp som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Kyrkoherdar och konsulenter för döva: Omkostnader* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 35 200 kronor.

88:o) **Bidrag till tidning för döva.** Kungl. Maj:t har (punkt 293, s. 639) föreslagit riksdagen att till detta ändamål för nästa budgetår anvisa ett anslag av 2 000 kronor.

Förevarande anslag utgör bidrag till Sveriges dövas riksförbund för utgivande av förbundets tidning för döva. *Skolöverstyrelsen* har med anledning av en av förbundet gjord framställning föreslagit, att anslaget för nästa budgetår måtte höjas med 3 000 kronor till 5 000 kronor. *Departementschefen* har förklarat sig icke vara beredd att tillstyrka en ökning av medelsanvisningen under anslaget utan har räknat med oförändrat anslagsbelopp.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft en inom andra kammaren av herr *Lindström* väckt motion (II: 97) vari, såvitt nu är i fråga, hemställts, att riksdagen måtte bevilja en ökning av anslaget till Dövas tidskrift med av skolöverstyrelsen föreslaget belopp till 5 000 kronor. Beträffande motiveringen för yrkandet hänvisas till motionen.

Utskottet, som icke är berett att tillstyrka bifall till det ifrågavarande i motionen II: 97 gjorda yrkandet, ansluter sig till Kungl. Maj:ts förslag och hemställer förty,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionen II: 97, såvitt här är i fråga, till *Bidrag till tidning för döva* för budgetåret 1956/57 anvisa ett anslag av 2 000 kronor.

89:o) **Bidrag till hörselfrämjandet.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 294, s. 639—641), vilket innebär en anslagshöjning med 17 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Bidrag till hörselfrämjandet* för budgetåret 1956/57 anvisa ett anslag av 57 000 kronor.

Folkbildningsåtgärder i övrigt m. m.

90:o) **Understöd åt folkbiblioteksväsendet.** Kungl. Maj:t har (punkt 320, s. 673—678) föreslagit riksdagen att till detta ändamål för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 9 263 000 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehått

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Osvald* (I: 105) och den andra inom andra kammaren av fröken *Vinge m. fl.* (II: 94), i vilka hemställts, att riksdagen måtte besluta, att statsbidragen till folkbiblioteksväsendet från den 1 januari 1957 fastställas till högst 14 000 kronor per kommun och år med den av skolöverstyrelsen föreslagna fördelningen mellan kommunala bibliotek och studiecirkelbibliotek;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av fru *Gärde Widemar m. fl.* (I: 169) och den andra inom andra kammaren av fröken *Elmén m. fl.* (II: 408), i vilka hemställts, att riksdagen måtte besluta att under förslagsanslaget Understöd åt folkbiblioteksväsendet uppföres en särskild post å 41 600 kronor avseende understöd åt bibliotek vid fångvårdsanstalter;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Holmqvist* och *Kristiansson* (I: 234) och den andra inom andra kammaren av herr *Netzén m. fl.* (II: 429), i vilka hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om förslag till nästa års riksdag om ett statsbidrag av 50 000 kronor till Malmö stadsbibliotek i och för uppgiften att fungera som lånecentral för de sydliga och västsvenska länen;

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Arrhén m. fl.* (I: 269) och den andra inom andra kammaren av herr *Svensson* i Göteborg *m. fl.* (II: 384), i vilka hemställts, att riksdagen måtte anslå ett belopp av 70 000 kronor till Svenska sjömansbiblioteket för budgetåret 1956/57, varav 30 000 kronor utan eljest gällande villkor om visst tillskott från annat håll.

Beträffande motiveringen för de motionsvis gjorda yrkandena får utskottet — i den mån redogörelse härför icke lämnas i det följande — hänvisa till motionerna II: 94, II: 384, II: 408 och II: 429.

Kungl. Maj:ts förslag innebär *dels* en automatisk höjning med 310 000 kronor av anslagsposten till folk- och studiecirkelbibliotek, *dels* en likaledes automatisk höjning med 360 000 kronor av anslagsposten till skolbibliotek, *dels* en höjning med 2 400 kronor av anslagsposten till resekostnadsersättning och traktamente vid biblioteksinspektion från lands- och centralbibliotek för att bereda skolbiblioteken samma möjligheter som folkbiblioteken att anlita lands- och centralbibliotekarierna för biblioteksteknisk vägled-

ning dels ock en höjning med 1 500 kronor av anslagsposten till bibliotekskurser med hänsyn till ökade resekostnader eller sammanlagt 673 900 kronor. I enlighet härmed föreslås, att anslaget — som nu är uppfört med 8 588 500 kronor — för nästa budgetår höjes med — för anslagssummans avrundning — 674 500 kronor till 9 263 000 kronor.

Med anledning av de motionsvis framställda yrkandena torde få erinras om följande.

Statsbidragen till folkbiblioteksväsendet är för närvarande maximerade till 10 000 kronor per kommun och år, varvid det kommunala biblioteket har förmånsrätt till 7 000 kronor och studiecirkelbiblioteken till 3 000 kronor. *Skolöverstyrelsen* har föreslagit höjning av nämnda belopp till 14 000 respektive 10 000 och 4 000 kronor, vilket förslag *departementschefen* emellertid förklarat sig icke vara beredd tillstyrka.

Ett av *skolöverstyrelsen* framlagt förslag om upptagande under anslaget av en ny anslagspost å 41 600 kronor till bibliotek vid fångvårdsanstalter samt om åläggande för de kommunala biblioteken att ombesörja biblioteksverksamheten vid fångvårdsanstalterna har *departementschefen* ansett sig ej böra biträda.

Skolöverstyrelsen har framlagt förslag om inrättande av tre lånecentraller — Stockholm, Malmö och Umeå — för tillgodoseende av den interurbana låneverksamheten folkbiblioteken emellan. *Departementschefen* har upplyst, att beredningen av detta ärende icke vore avslutad, varför medel för ändamålet enligt hans mening icke torde böra anvisas för nästa budgetår.

Till svenska sjömansbiblioteket utgår nu statsunderstöd med 45 000 kronor, varav 20 000 kronor utan villkor om tillskott från annat håll, och återstoden under villkor av minst hälften så stort tillskott från annat håll. *Skolöverstyrelsen* har biträtt en av styrelsen för biblioteket gjord framställning om statsbidrag med 70 000 kronor, varav 30 000 kronor utan villkor om bidrag från annat håll. *Departementschefen* har förklarat sig icke vara beredd tillstyrka förslaget för nästa budgetår.

Till stöd för det i *motionerna I: 105* och *II: 94* framställda yrkandet om höjning av statsbidraget till folkbiblioteksväsendet, vilket i sak överensstämmer med skolöverstyrelsens ovanberörda förslag, har anförts bland annat följande.

Folkbiblioteksväsendet har under det sista decenniet genomgått en ytterst markant utveckling, som för de kommunala bibliotekens del kan avläsas i en nära fördubblad utlåning (1945: 10,6 miljoner, 1954: 19,5 miljoner), i starkt ökade lokala bidrag (1945: 4,7 miljoner, 1954: 20,5 miljoner) och i ett kraftigt tillskott av nya bibliotekslokaler. Inte minst påtaglig har utvecklingen varit på landsbygden, gynnad av de ökade resurser som kommunsammanslagningen medfört. Under den senaste femårsperioden har utlåningen i städerna ökat med 55 procent men på landsbygden med

icke mindre än 90 procent. De kommunala anslagen till biblioteken har under samma period ökat i städerna med 100 procent och på landsbygden med inte mindre än 322 procent.

Utvecklingen på landsbygden har stimulerats av statsbidragsbestämmelserna, som är så utformade, att varje ökning av de lokala bidragen medför ökat statsbidrag. Detta senare sker dock endast intill en viss gräns. För statsbidragen finns ett fastställt maximum om 10 000 kronor. Då detta maximum bestämdes för 25 år sedan, var penningvärdet och utvecklingen på biblioteksväsendets område sådant att endast ytterst få bibliotek var berättigade till det maximala bidraget. I dag är förhållandet ett helt annat. Maximigränsens bibehållande betyder, att statsbidragens stimulerande inflytande går förlorat för allt flera bibliotek. Det är fara värt, att den glädjande utvecklingen på biblioteksväsendets område hejdas, framför allt på landsbygden, om inga åtgärder vidtages för maximigränsens höjning.

På lång sikt är det angeläget att gränsen helt borttages eller ersättes av en gräns, som tar hänsyn till kommunens storlek och behov. För dagen måste en höjning av maximigränsen betraktas som en nödvändig reform.

Statsbidraget för ett kalenderår utbetalas under senare delen av året. Ett ökat öppethållande av biblioteken är en angelägenhet av vikt, det är framför allt önskvärt med ett utsträckt öppethållande på kvällarna, inte minst med tanke på ungdomen. En utbyggnad av bibliotekens verksamhet bland ungdom över skolåldern framstår därvid som särskilt angelägen.

Det i *motionerna I: 169* och *II: 408* framställda yrkandet överensstämmer med skolöverstyrelsens äskande beträffande understöd åt bibliotek vid fångvårdsanstalter. I *motionerna* har bland annat framhållits, att frågan om en förbättrad biblioteksverksamhet vid fångvårdsanstalterna vore angelägen. Ökningen av antalet intagna vid fångvårdsanstalterna motiverade omedelbara åtgärder. Särskilt den kroniska överbeläggningen påkallade dessa; överbeläggningen innebure för internerna påfrestningar inte endast av fysisk utan också av psykisk art.

I *motionerna I: 234* och *II: 429* angående en lånecentral i Malmö har anförts i huvudsak följande.

Den låneverksamhet som Malmö stadsbibliotek bedriver inom Malmöhus län har utvecklats synnerligen kraftigt under den 25-årsperiod som biblioteket fungerat som centralbibliotek. Under senare år har biblioteket dessutom mer och mer anlitats även av bibliotek utom länet, och denna verksamhet har nu nått en sådan omfattning att den inte kan fortgå utan statsmakternas stöd. Sedan frågan om inrättande av lånecentraler åter aktualiserats bland annat genom skolöverstyrelsens *petita 1954*, ingick Malmö stads biblioteksnämnd under våren 1955 till stadsfullmäktige i Malmö med en skrivelse i ärendet, och vid sammanträde den 29 juni 1955 medgav fullmäktige biblioteket rätt att försöksvis under fem år åta sig uppgiften att fungera som lånecentral för de sydliga och västsvenska länen under förutsättning av ett årligt statsbidrag av lägst 50 000 kr.

Då alltså för Malmö vidkommande ett stadsfullmäktigebeslut i ärendet föreligger sedan mer än ett halvår tillbaka och en detaljerad kostnadsberäkning för lånecentralens verksamhet i samband härmed uppgjorts, anser vi att en tillräcklig utredning av ärendet åtminstone i vad det avser Malmö stadsbibliotek åstadkommits.

Det i *motionerna I: 269* och *II: 384* framställda yrkandet om ökat understöd till svenska sjömansbiblioteket sammanfaller med vederbörande biblioteksstyrelses och skolöverstyrelsens framställning om anslag för nästa budgetår. I *motionerna* har anförts bland annat följande.

Styrelsen för Svenska sjömansbiblioteket har i sina anslagsäskanden under senare år starkt understrukit de ekonomiska svårigheter, under vilka biblioteket arbetar. Bibliotekets uppgift är att förse de svenska handelsfartygen med vandringsbibliotek. Det är organiserat som en stiftelse med en styrelse, sammansatt av representanter för skolöverstyrelsen, handelsflottans olika organisationer, Arbetarnas bildningsförbund, Svenska kyrkans sjömansvårdstyrelse och Sveriges allmänna biblioteksforening. Ända sedan tillkomsten 1930 åtnjuter biblioteket statsunderstöd, som för närvarande utgår med 45 000 kronor. Återstoden av för driften behövliga medel erhålles genom anslag från olika organisationer, kommuner, rederier och enskilda. Bibliotekets senaste verksamhetsberättelse uppvisar 51 olika bidragsgivare med bidrag varierande mellan 10 och 7 000 kronor. Mest rör det sig om mindre belopp; endast 6 bidragsgivare har lämnat bidrag om 1 000 kronor och däröver. Bland bidragsgivarna befinner sig 20 kommuner.

Biblioteksstyrelsen har på nytt hemställt om ett statsbidrag av 70 000 kronor, varav 30 000 kronor utan eljest gällande villkor om visst tillskott från annat håll. I framställningen understryker styrelsen, att biblioteket sedan lång tid tillbaka ej varit i stånd att fylla alla de behov av böcker, som yppar sig icke minst på grund av det ökade fritidsproblem, som sjöarbets-tidslagen framkallat. Skolöverstyrelsen, som tillstyrkt styrelsens äskande, har gjort detta främst av principiella skäl, då det måste betecknas som orättvist, att en verksamhet av denna karaktär skall vara beroende av frivilliga bidrag i den utsträckning, som det här gäller. Man kan i detta sammanhang också peka på den av statsmakterna understödda bildningsverksamheten bland sjömän, vid vilket understöd motsvarande villkor om privata bidrag till finansiering av verksamheten icke förefinnes. Den av Svenska sjömansbiblioteket bedrivna biblioteksverksamheten kan i många fall sägas vara en viktig förutsättning för dessa studiers tillfredsställande bedrivande.

Härtill kommer att cirka 70 procent av den svenska handelsflottan är selsatt i fraktfart på utländska hamnar, vilket för tankflottans del innebär, att sjöfolket befinner sig till sjöss så gott som oavbrutet. Sjömansbibliotekets betydelse som förmedlare av kontakten med boken framstår mot denna bakgrund i än klarare dager. Fartygsbiblioteket blir därvid ett effektivt medel mot fritidens monoton till sjöss.

Den nuvarande finansieringsformen medför att bibliotekets styrelse för att erhålla de behövliga driftbidragen årligen måste göra hundratals framställningar till kommuner, organisationer, företag och enskilda. En sådan finansieringsform medför betydande svårigheter för planläggningen av bibliotekets arbete. Till detta kommer att biblioteket på grund av bristande ekonomiska resurser trots den ökning, som verksamheten under senare år undergått, icke har kunnat tillfredsställa den stora efterfrågan som förefunnits.

Utskottet får erinra om att förevarande anslag undergått kraftiga ökningsar de senaste budgetåren — sedan budgetåret 1951/52 med sammanlagt drygt 5,1 miljoner kronor. För innevarande budgetår har anslaget

till följd av den beslutade statsbidragsreformen för skolbiblioteken uppräknats med 1 828 000 kronor. För nästa budgetår kommer på anslaget automatiska höjningar med sammanlagt 670 000 kronor.

I motionerna I: 105 och II: 94 har yrkats på en höjning av statsbidragen till folkbiblioteksväsendet från den 1 januari 1957. Yrkandet överensstämmer i huvudsak med vad skolöverstyrelsen i sina anslagsäskanden för budgetåret 1956/57 föreslagit. De ökade kostnaderna för statsverket skulle med utgångspunkt från det senast tillgängliga siffermaterialet, avseende verksamhetsåret 1954, uppgå till 530 000 kronor. Utskottet vill framhålla att nu utgående statsbidrag fastställdes år 1930, då penningvärdet var väsentligt högre än för närvarande, vilket givetvis innebär en relativ sänkning för de kommuner, som äro berättigade till maximibidrag. Enligt utskottets mening är givetvis en fortsatt utveckling av folkbiblioteksväsendet önskvärd. Med hänsyn till de tämligen kostnadskrävande konsekvenserna är utskottet likväl icke berett att nu förorda en höjning av bidragsmaximum, varför utskottet avstyrker bifall till motionerna I: 105 och II: 94. Utskottet förutsätter emellertid att Kungl. Maj:t har sin uppmärksamhet riktad på föreliggande problem.

Med anledning av motionerna I: 169 och II: 408 får utskottet erinra om att utskottet i sitt utlåtande 1955: 72 framhöll att biblioteksverksamheten vid fångvårdsanstalterna icke syntes vara tillfredsställande anordnad. Chefen för justitiedepartementet har under punkten 36 i 1956 års andra huvudtitel uttalat sig rörande den organisatoriska sidan av problemet, nämligen ett frivilligt samarbete mellan lämpligt belägna kommunala bibliotek och fångvårdens myndigheter. Häremot har utskottet icke funnit något att erinra. För att stimulera åtgärder i denna riktning synes dock erfordras en ökad medelsanvisning av statsmedel i syfte att åvägabringa de nödvändiga ekonomiska förutsättningarna för anordningens genomförande. Utskottet förväntar att Kungl. Maj:t till nästa års riksdag kommer att framlägga förslag till en tillfredsställande lösning av fångvårdens biblioteksproblem.

Det i motionerna I: 234 och II: 429 gjorda yrkandet beträffande Malmö stadsbibliotek överensstämmer i denna del med ett förslag av skolöverstyrelsen, omfattande upprättande av lånecentraler i Stockholm, Malmö och Umeå. Departementschefen har upplyst att beredningen av förevarande ärende ännu ej är avslutad. Vid sådant förhållande avstyrker utskottet bifall till motionerna I: 234 och II: 429.

Statsbidraget till svenska sjömansbiblioteket utgår från och med budgetåret 1954/55 med 45 000 kronor. I motionerna I: 269 och II: 384 har hemställts om ett förhöjt anslag å 70 000 kronor. Den svenska handelsflottans ökning är stadd i ständig utveckling. Dess verksamhet är av största betydelse för landets ekonomiska liv. En tillfredsställande rekrytering av inhemsk arbetskraft är därvid en vital fråga. Under den många gånger

långa bortovaron från hemlandet är för besättningarna tillgången på litteratur en viktig angelägenhet för trivseln ombord. Det värde, som besättningarna själva sätta på ifrågavarande biblioteksverksamhet, visar sig enligt vad utskottet erfarit bland annat i storleken av besättningarnas egna bidrag till verksamheten. Sålunda har en månads insamling under januari och februari 1956 bland 84 fartygsbesättningar inbragt 16 760 kronor 90 öre. Utskottet finner svenska sjömansbibliotekets verksamhet förtjänt av ökat statligt stöd och tillstyrker förty bifall till motionerna I: 269 och II: 384, innebärande ett statsbidrag till svenska sjömansbiblioteket av 70 000 kronor, varav 30 000 kronor utan villkor om bidrag från annat håll.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

att riksdagen må

a) i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna I: 269 och II: 384 ävensom med avslag å motionerna I: 105 och II: 94, I: 234 och II: 429 samt I: 169 och II: 408 — de båda sistnämnda motionerna såvitt de avse medelsanvisning — till *Understöd åt folkbiblioteksväsendet* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 9 288 000 kronor;

b) i anledning av motionerna I: 169 och II: 408, såvitt de icke behandlats under a), i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet på grund av motionerna anført.

91:o) **Bidrag till föreläsningsverksamhet.** Kungl. Maj:t har (punkt 321, s. 678—686) föreslagit riksdagen att till detta ändamål för budgetåret 1956/57 anvisa ett anslag av 854 700 kronor.

Kungl. Maj:ts förslag avser sammanförande till ett obetecknat anslag med ovannämnda rubrik av vissa för innevarande budgetår å riksstaten uppförda poster under obetecknade anslag i fråga om föreläsningsverksamheten inom det fria och frivilliga folkbildningsarbetet. I jämförelse med den sammanlagda medelsanvisningen för motsvarande ändamål under innevarande budgetår innebär Kungl. Maj:ts förslag en anslagshöjning med 5 500 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft en inom andra kammaren av herr *Hallén m. fl.* väckt motion (II: 104), vari hemställts, att riksdagen ville besluta, att anslaget till den populärvetenskapliga föreläsningsverksamheten hädanefter skall upptagas som förslagsanslag.

Det i denna motion gjorda yrkandet överensstämmer med ett i petita för budgetåret 1956/57 framställt förslag av skolöverstyrelsen i samband

med att överstyrelsen förordat viss teknisk omläggning av nuvarande bidragsbestämmelser i syfte att statsbidrag i fortsättningen skall kunna utgå efter enhetliga principer till all föreläsningsverksamhet av här ifrågasatt karaktär. Departementschefen har på anförda skäl (s. 684—686) icke biträtt skolöverstyrelsens berörda förslag.

I motionen II: 104 har anförts huvudsakligen följande.

Det är av vital betydelse för den populärvetenskapliga föreläsningsverksamheten, att anslaget göres till förslagsanslag. Under nuvarande förhållanden nödgas en föreläsningsförening planera icke blott höstens utan även vårens föreläsningsprogram, innan skolöverstyrelsens meddelande om för budgetåret tilldelat statsbidrag erhållits. Föreningar, som på mindre orter fyller en betydande kulturell uppgift men som har små ekonomiska resurser, måste i ovisshet om statsbidragets storlek antingen helt avstå från en välmotiverad utökning av verksamheten och från att kalla högt kvalificerade föreläsare, som betingar sig högre arvode än normalarvodet 55 kronor, eller också ta risken att behöva annullera träffade avtal och göra besvärliga ändringar av programmen. För hela föreläsningsverksamheten skulle anslaget karaktär av förslagsanslag ge sådan förutsättning att planera arbetet på längre sikt, att föreläsningsverksamhetens kvalitet och sunda utveckling därigenom skulle befrämmas.

De olika verksamhetsgrenarna inom det fria folkbildningsarbetet har samma svårigheter att på förhand exakt beräkna omfattningen av sitt arbete, därigenom att anslutning och deltagande från medborgarnas sida är helt frivillig. Statsmakterna har med förståelse härför upptagit anslaget till studiecirkelverksamheten som förslagsanslag. Detsamma gäller för folkbiblioteken och för ungdomens fritidsverksamhet. Samma motivering som gäller för dessa förslagsanslag torde kunna åberopas även i fråga om anslaget till föreläsningsverksamheten, för vilken det dock rör sig om avsevärt lägre anslagsbelopp.

Utskottet. Vidkommande det i motionen II: 104 framställda yrkandet finner utskottet i likhet med motionärerna att anslaget karaktär av obetecknat anslag innebär ett visst osäkerhetsmoment för föreläsningsverksamheten inom det fria och frivilliga folkbildningsarbetet. Det är givet, att om anslaget förslagsbetecknades en smidigare tilldelning av medel kunde ske och anpassning under arbetsåret göras till ändringar i planer för föreläsningsverksamhet av olika slag. De ekonomiska konsekvenserna av en sådan förändring äro för närvarande emellertid icke möjliga att överblicka. En väsentlig förutsättning för en sådan ändrad anordning skulle enligt utskottets mening vara att statsbidragsbestämmelserna vore desamma för de olika slagen av verksamhet. Nu anknytas vissa bidragsbelopp — olika i olika fall — i relation till antalet föreläsningar när det gäller föreläsningsanstalter och -förbund liksom folkbildningsförbund, medan till studieförbunden statsbidragets belopp ej är fixerat i förhållande till antalet föreläsningar.

Såsom av den lämnade redogörelsen framgår har skolöverstyrelsen före-

slagit visst förenhetligande av de statliga bidragsbestämmelserna och samtidigt begärt, att det för ändamålet avsedda anslaget skulle förslagsbetecknas. Departementschefen har på anförda skäl funnit sig icke kunna förorda, att det här ifrågavarande nya anslaget betecknades såsom förslagsanslag. Departementschefen har vidare framhållit, att det förslag till ändrade bidragsgrunder, som framlagts av överstyrelsen knappast innebure någon förenkling i jämförelse med nuvarande system, varför gällande bidragsgrunder för föreläsningsverksamheten borde bibehållas oförändrade.

Vid sådant förhållande anser utskottet sig icke böra tillstyrka bifall till motionen II:104. Utskottet förutsätter emellertid, att frågan om förenkling och förenhetligande av nuvarande bidragsbestämmelser efter överarbetning och omprövning av föreliggande förslag i ämnet upptages till förnyat övervägande. I samband härmed torde jämväl frågan om anslagets karaktär böra bli föremål för ytterligare bedömande.

Under återopande av vad sålunda anförts och med biträdande av Kungl. Maj:ts under denna punkt framställda förslag hemställer utskottet,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag å motionen II:104, till *Bidrag till föreläsningsverksamhet* för budgetåret 1956/57 anvisa ett anslag av 854 700 kronor.

92:o) **Resekostnadsersättning åt föreläsare.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 322, s. 686), vilket innebär en anslagshöjning med 5 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Resekostnadsersättning åt föreläsare* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 250 000 kronor.

93:o) **Bidrag till föreläsningsförmedling och konsulentverksamhet.** Kungl. Maj:t har (punkt 323, s. 686—688) föreslagit riksdagen att till detta ändamål för budgetåret 1956/57 anvisa ett anslag av 172 000 kronor.

Kungl. Maj:ts förslag avser i anslagshänseende sammanförande under ett obetecknat anslag med ovannämnda rubrik av den nu under det obetecknade anslaget till Understöd åt anstalter och föreningar, som anordna populärvetenskapliga föreläsningar, redovisade anslagsposten å 112 000 kronor till bidrag åt centralbyråer för den populärvetenskapliga föreläsningsverksamheten och för den genom riksförbund för studiecirkelverksamhet bedrivna föreläsningsverksamheten (statsliggaren s. 755) samt det under det likaledes obetecknade anslaget till Understöd för anordnande av folkbildningskurser m. m. upptagna bidraget å 47 500 kronor till Folkbildningsförbundet för konsulentverksamhet (statsliggaren s. 756).

I detta sammanhang har utskottet till behandling förehått två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Wolgast* och *Rikard Svensson* (I: 279) och den andra inom andra kammaren av herr *Svensson* i Ljungskile m. fl. (II: 382), i vilka hemställts att riksdagen måtte till bidrag till föreläsningsförmedling och konsulentverksamhet för budgetåret 1956/57 anvisa ett anslag av 192 000 kronor.

Kungl. Maj:ts förslag avser bidrag till avlönande av ytterligare en halvtidsanställd konsulent och viss höjning av bidraget per konsulent samt innebär i fråga om medelsanvisningen i förhållande till innevarande budgetår oförändrad medelsanvisning till centralbyråernas föreläsningsförmedling och en anslagshöjning med 12 500 kronor till Folkbildningsförbundets konsulentverksamhet.

Av statsrådsprotokollet inhämtas bland annat följande.

De nu till Folkbildningsförbundets konsulentverksamhet utgående medlen är avsedda till bestridande av högst hälften av kostnaderna för avlönande av minst nio konsulenter. Maximibidraget per heltidstjänstgörande konsulent utgör 5 000 kronor och för halvtidstjänstgörande 2 500 kronor. Dessa belopp fastställdes år 1947. Nuvarande anslagsmedel räcker till bidrag för nio heltidstjänster och en halvtidstjänst.

För att betona vikten av centralbyråernas rådgivande verksamhet föreslår överstyrelsen, att bidraget till centralbyråerna sammanslås med det till Folkbildningsförbundet utgående bidraget för konsulentverksamhet. Det nya bidraget bör i fortsättningen helt disponeras av överstyrelsen, som därigenom får möjlighet att på ett direktare sätt än hittills följa och stimulera konsulentverksamheten inom föreläsningsområdet. Rörande konsulentverksamheten föreslår överstyrelsen, att bidraget per konsulent — i likhet med vad som nu gäller för ungdomsinstruktörer och nykterhetsinstruktörer — skall utgöra tre fjärdedelar av konsulentens årslön, dock högst 9 000 kronor för helt budgetår. Den därav föranledda ökningen skulle uppgå till $(9 \times 4\,000 + 2\,000 =)$ 38 000 kronor. Vidare föreslår överstyrelsen, liksom föregående år, att bidrag skall beviljas till avlönande av en halvtidstjänstgörande konsulent i Värmlands län, för vilken statsbidrag för närvarande ej utgår. Härför beräknas en kostnad av 4 500 kronor. Den sammanlagda ökningen beräknar överstyrelsen sålunda till $(38\,000 + 4\,500 =)$ 42 500 kronor.

Departementschefen har anfört i huvudsak följande.

Det av skolöverstyrelsen föreslagna sammanförandet av bidraget till centralbyråer och bidraget till Folkbildningsförbundets konsulentverksamhet till ett särskilt obetecknat anslag finner jag vara en lämplig åtgärd. Anslaget torde böra disponeras av skolöverstyrelsen. Liksom överstyrelsen räknar jag med att bidraget till centralbyråerna skall utgå med oförändrat belopp, 112 000 kronor. I fråga om konsulentverksamheten tillstyrker jag, att bidrag utgår till avlönande av ytterligare en halvtidsanställd konsulent. Bidraget per konsulent bör enligt min mening liksom hittills utgöra högst hälften av avlöningskostnaderna. Härvid torde man dock — såsom nu är fallet beträffande ungdoms- och nykterhetsin-

struktörerna — med hänsyn till inträffade lönestegringar böra utgå från ett bidragsunderlag av 12 000 kronor. Maximibidraget per heltidskonsulent kommer då att uppgå till 6 000 kronor. Jag vill sålunda föreslå, att medelsanvisningen till konsulentverksamheten uppräknas med $(9\frac{1}{2} \times 1\,000 =)$ 9 500 kronor för höjning av bidraget per konsulent och vidare med 3 000 kronor, avseende bidrag till ytterligare en halvtidsanställd konsulent, d. v. s. sammanlagt med 12 500 kronor till 60 000 kronor.

I motionerna I: 279 och II: 382 har anförts bland annat följande.

Kungl. Maj:ts förslag till 1947 års riksdag, som utan ändring antogs av riksdagen, innebar för det första verksamhetsåret ett anslag av 30 000 kronor, som beräknades svara mot halva kostnaden för sex konsulenter. Kostnaden beräknades sålunda till 10 000 kronor per konsulent och statsunderstödet till 5 000 kronor per konsulent.

Det statliga stödet, som sedan 1947 års beslut stått oförändrat, har i flera framställningar ansetts böra höjas för att svara mot förändringar i penningvärdet och härav betingade ökningar av kostnaderna för konsulentorganisationen.

Skolöverstyrelsen föreslår i petita för budgetåret 1956/57 ändrade grunder för statsbidragets beräkning, nämligen tre fjärdedelar av konsulentens årslön, dock högst 9 000 kronor för helt budgetår.

Skolöverstyrelsen har här enligt vår mening haft en helt oriktig utgångspunkt, när den jämställt dessa folkbildningskonsulenter med ungdoms- och nykterhetsinstruktörerna. För dessa senare är statsbidraget beräknat till tre fjärdedelar av ett årslöneunderlag på 12 000 kronor, vilket ungefärligen torde motsvara det faktiska löneläget. Folkbildningskonsulenter ha emellertid helt andra och långt mer krävande uppgifter än dessa instruktörer, de ha i flertalet fall en mer kvalificerad utbildning, och deras löner ansluta sig i regel till lönenivån för folkhögskollärare. Ett fasthållande från statens sida av 12 000 kronor som underlag för beräkningen av statsbidraget till folkbildningskonsulenternas avlönning skulle därför kunna befaras få en synnerligen ogynnsam återverkan såväl på lönesättningen för dem som på rekryteringsmöjligheterna. Skolöverstyrelsens enligt vår mening oriktiga avvägning på denna punkt har tyvärr blivit avgörande för departementschefens ställningstagande, varvid dock skolöverstyrelsens förslag om tre fjärdedelar av grundbeloppet i statsbidrag avvisats.

Förändringarna i penningvärdet och de konsekvenser dessa haft på löneutvecklingen ha betytt, att lönenivån på det offentliga området höjts med över 50 procent över den grundnivå, som i statlig tjänst fastställdes vid 1947 års lönereglering. Bildningskonsulenter ha i denna utveckling blivit en eftersläpande grupp, för vilka eftersläpningen modifieras endast av att huvudmännen lämnat ett bidrag, som varit större än det statliga bidraget, som sjunkit från hälften av kostnaderna till icke stort mer än en tredjedel.

Den förbättring av statsunderstödet, som nu erfordras för att lönenivån skall kunna förbättras, stannar icke vid en justering till 50 procent av nuvarande faktiska lönekostnader. Vid uppräkning måste även beaktas den föreliggande löneeftersläpningen samt därutöver behovet av att förena tjänsterna med pensionsförmåner. En höjning av statsunderstödet synes, vid bibehållen andel av 50 procent av kostnaden, erforderlig till lägst 8 000 kronor för heltidsanställd och lägst 4 000 kronor för halvtidsanställd konsulent.

Utskottet biträder Kungl. Maj:ts förevarande förslag och har icke funnit sig böra tillstyrka bifall till det i motionerna I: 279 och II: 382 framställda yrkandet. Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 279 och II: 382, till *Bidrag till föreläsningsförmedling och konsulentverksamhet* för budgetåret 1956/57 anvisa ett anslag av 172 000 kronor.

94:o) **Bidrag till studieförbund.** Kungl. Maj:t har (punkt 324, s. 688—691) föreslagit riksdagen att till detta ändamål för budgetåret 1956/57 anvisa ett anslag av 1 945 000 kronor.

Kungl. Maj:ts förslag avser i anslagshänseende sammanförande under ett obetecknat anslag med ovannämnda rubrik av dels det nu under reservationsanslaget till Utbildning av studieledare inom folkbildningsarbetet m. m. upptagna bidraget å 20 000 kronor till bildningspropaganda på landsbygden (statsliggaren s. 757) och dels den under det obetecknade anslaget till Bidrag till studieförbund för organisations- och administrationskostnader redovisade anslagsposten å 1 925 000 kronor, som utgör bidrag enligt 27 § kungörelsen 1947: 508 till studieförbunden för organisations- och administrationskostnader (statsliggaren s. 758), samt innebär i förhållande till medelsanvisningen till motsvarande ändamål för innevarande budgetår oförändrad medelsanvisning.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Strandler m. fl.* (I: 275) och den andra inom andra kammaren av herr *Bark m. fl.* (II: 377), i vilka hemställts, att riksdagen måtte besluta

a) att godkänna av skolöverstyrelsen föreslagna ändrade grunder för bidraget till studieförbund, så att bidrag utgår med tre fjärdedelar av kostnaden för pedagogisk verksamhet och högst hälften till övriga kostnader;

b) att till bidrag till studieförbund anvisa ett anslag av 2 045 000 kronor;

dels ock en inom andra kammaren av herr *Dahlén* väckt motion (II: 526), vari hemställts, att riksdagen vid behandlingen av anslaget Bidrag till studieförbund under 8:e huvudtiteln måtte i anslutning till vad i motionen anförts uttala att riksdagen anser att viss uppmjukning bör ske i de föreslagna bestämmelserna för godkännande som riksförbund för studiecirkelverksamhet.

Av statsrådsprotokollet inhämtas bland annat följande.

Enligt 27 § kungörelsen 1947: 508 må bidrag av statsmedel för organisations- och administrationskostnader utgå till av skolöverstyrelsen jämlikt 23 § samma kungörelse godkänt riksförbund för studiecirkelverksamhet med högst hälften av förbundets utgifter för studieverksamheten, däri

inräknade kostnader för av förbundet anordnade studieledare- och instruktionskurser samt för av förbundet anställda instruktörer och konsulenter.

Studieförbunden har för budgetåret 1954/55 erhållit bidrag för här ifrågavarande ändamål med sammanlagt 1 525 000 kronor. Förbundens preliminära verkliga utgifter för 1954/55 har upptagits med 4 054 196 kronor. För nästa budgetår begär förbunden bidrag med tillhoppa 2 583 265 kronor.

För godkännande som riksförbund för studiecirkelverksamhet gäller nu, att förbundet skall ha minst 10 000 medlemmar och som huvuduppgift bedriva studie- och bildningsverksamhet av riksomspännande karaktär. Vidare skall förbundet under föregående budgetår haft utgifter för folkbildningsarbete å minst 2 000 kronor. Det har visat sig, att många smärre organisationer uppfyller de formella villkoren och att man kan riskera en uppsplittring på ett stort antal studieförbund. Överstyrelsen föreslår därför, att bestämmelserna ändras så, att man kräver, att antalet medlemmar i förbundet skall vara minst 25 000, att studieverksamheten, som skall vara av riksomspännande karaktär, skall vara huvuduppgiften och att antalet aktiva deltagare i studiecirkel- och kursverksamhet under föregående år skall ha uppgått till minst 5 000. Förbundet bör vidare ha en från moderorganisationen skild ekonomisk förvaltning. Liksom hittills bör överstyrelsen kunna godkänna förbund, som icke uppfyller kravet ifråga om medlemsantal.

Liksom hittills bör statsbidrag utgå med högst hälften av den verkliga kostnaden för löner, administration och särskilda åtgärder av vikt för verksamhetens fortsatta utveckling. Studieförbundens verksamhet och särskilt studiecirkelverksamheten har under de senaste åren ökat kraftigt i omfattning. Detta har medfört stora krav på en utvidgning av den pedagogiska verksamheten inom förbunden. Överstyrelsen föreslår, att förbunden i fortsättningen skall kunna erhålla bidrag med tre fjärdedelar av kostnaden för anställande av personal för rent pedagogiska uppgifter samt för studieledarutbildning. Därest studieförbunden skall kunna utvidga sin kursverksamhet för studieledarutbildning är det likaså nödvändigt, att bidrag i fortsättningen jämväl beviljas för inkvarteringskostnader i likhet med vad som nu är fallet beträffande ungdomsledarutbildningen. För närvarande fördelar överstyrelsen ur här ifrågavarande anslag bidrag även till anställande av distrikts- och lokalinstruktörer. Överstyrelsen finner det dock ur principiella synpunkter lämpligast, att bidrag till lokalinstruktörer icke i fortsättningen utgår ur detta anslag utan att kostnaderna härför bestrides med andra medel t. ex. kommunala bidrag.

Departementschefen har anfört bland annat följande.

De av skolöverstyrelsen föreslagna ändringarna av villkoren för godkännande såsom studieförbund äsyftar endast en anpassning till föreliggande faktiska förhållanden. På denna punkt biträder jag överstyrelsens förslag. Liksom hittills bör överstyrelsen i undantagsfall kunna godkänna även sådan organisation, som ej uppfyller kravet i fråga om medlemsantal.

I fråga om posten till pedagogisk verksamhet vill överstyrelsen få möjlighet att ge bidrag motsvarande tre fjärdedelar av kostnaderna. Det är angeläget, att överstyrelsen vid bidragsfördelningen så långt möjligt söker främja studiecirkelverksamhetens kvalitativa inriktning. Jag anser emellertid, att detta bör kunna i skäligen mån åstadkommas med tillämpning

av nuvarande bidragsgrunder, exempelvis genom att inom ramen för det till 50 procent maximerade bidraget kostnaderna för pedagogisk verksamhet ges en mera framträdande ställning vid bedömande av bidragsunderlaget. Med hänsyn härtill och då jag icke är övertygad om riktigheten av att man utan vidare skulle bortse från kostnaderna för lokalinstruktörernas verksamhet vid beräkning av bidragsunderlaget, anser jag mig icke böra förorda någon ändring av den av Kungl. Maj:t och riksdagen föreskrivna statsbidragsregeln. Jag förutsätter emellertid, att en ändring från överstyrelsens sida av normerna för beräkning av bidragsunderlaget och bidragsfördelningen kommer att föregås av överläggningar med samtliga berörda organisationer.

Till stöd för det i *motionerna I: 275* och *II: 377* gjorda yrkandena har anförts följande.

I sina anslagsäskanden gällande folkbildningsarbetet har skolöverstyrelsen i år föreslagit vissa ändringar bland annat i fråga om bidraget till studieförbunden (p. 324). Dessa förslag berör en så väsentlig del av folkbildningsarbetet, att det vore beklagligt om de inte kunde genomföras, helst som kostnadsökningen begränsar sig till 100 000 kronor.

Den betydelsefullaste delen i skolöverstyrelsens förslag gäller studieledarutbildningen. Med nuvarande bestämmelser uppgår det statliga bidraget till endast en fjärdedel av kostnaderna, utom för storstäderna, som kan erhålla hälften i bidrag genom att de kan lägga upp kurserna utan att dessa belastas med inackorderingskostnader. En sådan uppläggning av studieledarutbildningen är inte möjlig för landsbygdens vidkommande. Följden blir att statens bidrag blir minst där behovet av studieledare blir störst.

Även om denna enkla gärd av rättvisa mot landsbygdens folk skulle vara tillräcklig motivering för skolöverstyrelsens förslag kan ytterligare anföras att erfarenheterna starkt understrukt behovet av pedagogiska insatser i kvalitetsfrämjande syfte från studieförbundens sida.

I *motionen II: 526* har anförts huvudsakligen följande.

Skolöverstyrelsen har föreslagit vissa förändringar i bestämmelserna för de anslag som utgår till det frivilliga folkbildningsarbetet.

För närvarande gäller att för godkännande som riksförbund för studie-cirkelverksamhet skall förbundet ha minst 10 000 medlemmar och som huvuduppgift bedriva studie- och bildningsverksamhet av riksomspännande karaktär. Vidare skall förbundet för föregående budgetåret haft utgifter för folkbildningsarbetet på minst 2 000 kronor.

Skolöverstyrelsen anför att många smärre organisationer uppfyller dessa villkor och att man därför kan »riskera en uppsplittring på ett stort antal studieförbund». Överstyrelsen föreslår därför att bestämmelserna skärpes så att bland annat krav på medlemsantal på 25 000 införes och att deltagarantalet i studiearbetet skall ha uppgått till minst 5 000. Dispens-möjligheter skall liksom hittills föreligga.

Det kan inte i och för sig ligga något intresse i en uppsplittring i ett stort antal studieförbund. Snarare torde ett mindre antal förbund med större resurser äga bättre slagkraft.

Arbete i det fria folkbildningsarbetet — i redan godkända studieförbund — har gett den erfarenheten att ett utvidgat samarbete mellan olika studieförbund befinner sig i rask utveckling. Det vore olyckligt om statsmakternas åtgörande komme att uppfattas som otillbörlig press. Jag kan

därför inte inse nödvändigheten av en drastisk skärpning av bidragsbestämmelserna.

Utöver de nuvarande bestämmelserna finns det dock enligt min mening anledning till viss ökning i kraven. Denna bör i första hand gå ut på att få klarlagt att studiearbete i icke alltför ringa omfattning förekommit. Överstyrelsens krav att det skall finnas 25 000 formellt registrerade medlemmar är mindre väsentligt.

Enligt min mening bör därför en klarare redovisning av antalet personer som aktivt deltagit i studiearbetet kunna krävas. Jag anser att det är tillfredsställande om 2 000 personer deltagit och går alltså emot överstyrelsens förslag att det skulle erfordras att 5 000 personer deltagit.

Vidare bör kravet för studieförbunden i enlighet med överstyrelsens förslag ändras så till vida att en från moderorganisationen skild ekonomisk förvaltning skall finnas.

Med dessa två förändringar i förhållande till nuvarande bestämmelser uppnås det väsentliga, nämligen en bättre redovisning av studiearbetets reella omfattning.

Utskottet. Beträffande de i motionerna I: 275 och II: 377 framställda yrkandena får utskottet framhålla, att enligt utskottets mening en väsentlig förutsättning för folkbildningsarbetets stabilitet och effektivitet är tillgång till väl kvalificerade studieledare. Utskottet vill emellertid erinra om att förevarande anslagspost för budgetåret 1955/56 uppräknats med 400 000 kronor i syfte bland annat att ge studieförbunden ökade resurser i synnerhet för pedagogisk verksamhet och för framställande av lämpligt studiematerial. Departementschefen synes — såsom av den i det föregående lämnade redogörelsen torde framgå — vid sitt ställningstagande till skolöverstyrelsens begäran att höja posten till pedagogisk verksamhet för nästkommande budgetår ha ansett, att syftet med skolöverstyrelsens framställning och därmed kravet på studiecirkelverksamhetens kvalitativa inriktning borde kunna tillgodoses inom nuvarande anslagsram. Utskottet ansluter sig till den av departementschefen sålunda uttalade uppfattningen och avstyrker bifall till motionerna I: 275 och II: 377.

I motionen II: 526 har yrkats på viss uppmjukning i de av departementschefen förordade ändrade bestämmelserna för godkännande som riksförbund för studiecirkelverksamhet. I anledning härav vill utskottet framhålla följande. Till folkbildningsarbetets förutsättningar hör förefintligheten av organisationer, som antingen tillkommit i syfte att tjäna bildningsarbetet eller tagit detta i sin tjänst. Bildningsarbetet uppbäres till stor del av de stora folkrörelserna. Även ungdoms- och intressesammanslutningar samt andra organisationer av liknande slag ha på sitt program upptagit en ökad folkbildning. Just den omständigheten att bildningsarbetet i hög grad uppbäres av folkrörelser och organisationer gör det möjligt att lämna arbetet ett statligt stöd utan att därför behöva skapa former, som kunna leda till en statlig byråkratisering av verksamheten. Bildningsarbetets uppdelande på alltför många snävrare organisationer synes utskottet i och för sig icke önskvärd. Den administrativa apparaten måste som regel för de små

enheterna bli oproportionerligt stor, om de kvalitativa kraven ej skola eftersättas. Å andra sidan synes det utskottet icke ligga i statens intresse att tvinga in de mindre organisationerna i större med vilka de sakna organiskt sammanhang. Mot bakgrunden av sålunda angivna synpunkter finner utskottet de nya bestämmelserna i stort sett väl avvägda och alltså kunna godtagas. I enlighet med dessa bestämmelser skall krävas, bland annat att antalet medlemmar i vederbörande förbund uppgår till minst 25 000 och att antalet aktiva deltagare i studiecirkel- och kursverksamhet under föregående år skall ha uppgått till minst 5 000. Liksom hittills bör skolöverstyrelsen i undantagsfall kunna godkänna även sådan organisation, som ej uppfyller kravet i fråga om medlemsantal. I motionen II: 526 har framlagts förslag om att antalet aktiva deltagare skulle bestämmas till 2 000. Enligt utskottets mening synes möjligheter till dispens böra förefinnas även när det gäller deltagarantal och utskottet anser därför, att åt skolöverstyrelsen bör inrymmas befogenhet att med hänsyn till föreliggande särskilda omständigheter kunna godkänna jämväl förbund, som icke uppfyller nyss angivna krav å 5 000 aktiva deltagare. Utskottet förordar, att motionen II: 526 icke må till annan riksdagens åtgärd föranleda än att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet i anledning av motionen i ovan angivna avseende anfört.

Kungl. Maj:ts förslag i övrigt under denna punkt har icke givit utskottet anledning till erinran.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,
att riksdagen må,

a) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 275 och II: 377, till *Bidrag till studieförbund* för budgetåret 1956/57 anvisa ett anslag av 1 945 000 kronor;

b) i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet med anledning av motionen II: 526 anfört.

95:o) **Bidrag till studiecirkelverksamhet.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 325, s. 691—695), vilket innefattar viss teknisk omläggning av grunderna för statsbidraget till studiecirkelverksamhet samt i anslagshänseende innebär en automatisk anslagshöjning med 500 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må

a) godkänna av departementschefen förordade ändrade grunder för statsbidrag till studiecirkelverksamheten att gälla från och med budgetåret 1956/57;

b) till *Bidrag till studiecirkelverksamhet* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 5 350 000 kronor.

96:o) **Bidrag till speciella folkbildningsåtgärder.** Kungl. Maj:t har (punkt 326, s. 695—698) föreslagit riksdagen att till detta ändamål för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 158 800 kronor.

Kungl. Maj:ts förslag avser sammanförande till ett reservationsanslag av *dels* det nu utgående obetecknade anslaget till Bidrag till bildningsverksamhet bland sjömän, vilket anslag disponeras av skolöverstyrelsen för utbetalning till Svenska kyrkans sjömansvårdsstyrelse, *dels* det under det obetecknade anslaget till Bidrag till studieförbund för organisations- och administrationskostnader upptagna bidraget å 30 000 kronor till Arbetsbarnas bildningsförbund för anordnande av instruktionskurser för sjömän samt anställande av folkbildningsinstruktörer för sjömän, *dels* det obetecknade anslaget till Bidrag till bildningsverksamhet bland fiskare, *dels* det obetecknade anslaget till Bidrag till kursverksamhet bland samerna, *dels* reservationsanslaget till Understöd för anordnande av s. k. universitetscirklar, *dels* de nu under reservationsanslaget till Utbildning av studieledare för folkbildningsarbetet m. m. redovisade anslagsposterna å respektive 10 000 kronor till stöd åt nya bildningsformer inom det folkliga bildningsarbetet, 21 000 kronor till bidrag till utgivande av tidskrifter och 12 000 kronor till bidrag till av Musikfrämjandet anordnad kursverksamhet för kommunala musikledare, vilka anslagsposter ha karaktären av särskilda reservationsanslag, *dels* den nu under det obetecknade anslaget till Understöd åt anstalter och föreningar, som anordna populärvetenskapliga föreläsningar, upptagna anslagsposten å 3 000 kronor till resestipendier åt deltagare i av skolöverstyrelsen anordnade konferenser för föreläsare, *dels* den under samma anslag upptagna anslagsposten å 1 300 kronor till bestridande av omkostnader i samband med konferenser av nyss nämnda slag, *dels* det under reservationsanslaget till Utbildning av studieledare för folkbildningsarbetet m. m. redovisade bidraget å 18 000 kronor till anordnande av utbildningskurser för studieledare utanför studieorganisationerna, vilket bidrag har karaktär av särskilt reservationsanslag, *dels* ock det under sistnämnda reservationsanslag upptagna bidraget å 7 000 kronor till enskilda studier per korrespondens. Det nya reservationsanslaget innebär i anslagshänseende en minskning med 1 000 kronor i förhållande till innevarande budgetårs medelsanvisning för motsvarande ändamål.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft en inom andra kammaren av herr *Gustafsson* i Borås väckt motion (II: 98), vari hemställts, att riksdagen måtte under åttonde huvudtiteln anslå 20 000 kronor för budgetåret 1956/57 till den s. k. Seriekommitténs verksamhet för upplysningsarbete om goda och underhållande böcker och tidskrifter för barn och ungdom.

Till stöd för det i *motionen II: 98* gjorda yrkandet har anförts bland annat följande.

Problemen i samband med vad barn läser har i vår tid fått en särskild aktualitet. Tryckpressarna kastar ut ständigt växande massor av brokigt kolorerade alster, som faller i ögonen vid otaliga försäljningsställen och som är så billiga, att barn kan köpa sitt lystmäte för egna veckopengar. Under senare år har framför allt läsningen av s. k. seriemagasin tilltagit med explosionsartad hastighet. År 1953 utkom över 20 stycken sådana magasin, som trycktes i en sammanlagd upplaga av 37,5 miljoner exemplar. Enligt en undersökning som nyligen gjorts (Larson, Barn och serier, Sthlm 1954) läses dessa seriehäften i mycket stor utsträckning av barn och ungdomar på olika åldersstadier. De allra mest lästa häftena handlar om brott och förbrytare, har inslag av sadism och ger uttryck för en våldsmentalitet som kan förvirra fantasi- och föreställningslivet hos de barn som slukar dem i massor.

Lärare klagar över att de barn som överger böckerna för att titta på serier få för liten övning att läsa och deras formella färdigheter blir lidande. Seriebildernas sparsamma och ofta miserabla texter hindrar utvecklingen av barnens språksinne.

De dåliga seriehäftena har gått som en farsot över världen och överallt har uppstått en häftig reaktion mot dem. På många håll har man tillgripit lagstiftningsåtgärder mot seriemagasinen. I våra grannländer Danmark och Norge har tillsatts officiella kommittéer för seriefrågan. I somras hän-sköts den till ministermötet i Reykjavik, vilket vi hoppas kommer att leda till nordiskt samarbete i saken. I Sverige finns även en kommitté som bildats på enskilt initiativ. Den kallas Seriekommittén och i den finns representerade följande organisationer: Arbetarnas bildningsförbund, Målsmännens riksförbund, Sveriges allmänna folkskolläraryörening, Sveriges folkskollärrarinneförbund, Sveriges småskollärrarinneförbund, LO:s kvinnoråd, Folkpartiets kvinnoförbund, Kooperativa kvinnogillesförbundet, Sveriges husmodersföreningars riksförbund, Svenska landsbygdens kvinnoförbund, Svenska kvinnors medborgarförbund, Internationella kvinnoförbundet för fred och frihet, Sveriges mödrars fredsförbund, Frikyrkliga samarbetskommittén, Vita bandet, Nykterhetsorganisationen Verdandi och Tidningen Ungdomsnytt.

Kommitténs breda förankring bör utgöra en borgen för goda resultat.

Kommittén har redan utfört ett omfattande och förtjänstfullt arbete. Den har bedrivit en riksomfattande upplysningsverksamhet, gjort en undersökning om i vilken utsträckning barn och ungdom läser serier, varit med om att arrangera ungdomens bokdagar, redigera förteckningen över god ungdomslitteratur m. m. Detta arbete har utförts av rent personligt intresse utan stöd av det allmänna. Kommittén arbetar för närvarande bland annat med att utforma en broschyr om barns läsning, som den har för avsikt att tillställa skolor och hem. Detta och övrigt arbete som kommittén utfört har varit föremål för ganska stora kostnader.

Utskottet. Vidkommande motionen II: 98 får utskottet erinra om att innevarande års riksdag tidigare haft att ta ställning till ett av samme motionär i liknande syfte väckt förslag (motion II: 182, första lagutskottets utl. 1956: 8). Utskottet vill i anledning av förevarande motion II: 98 för sin del framhålla den angelägna uppgiften att ge de ungas läsval en lämpligare inriktning och det värdefulla initiativ, som tagits genom den s. k. seriekommittén. Utskottet finner med tillfredsställelse, att — såsom

framgår av första lagutskottets nyssnämnda utlåtande — problemen med den undermåliga ungdomslitteraturen bedömts så angelägna, att de upptagits till övervägande inom den nordiska kulturkommissionen. Utskottet anser sig ha anledning förutsätta att frågan om understöd till seriekommitténs verksamhet kan komma att ingå som ett led vid övervägande av åtgärder till förmån för bättre ungdomslitteratur och sålunda beredas i vederbörlig ordning i samband med det ordinarie budgetarbetet. Med anledning härav finner sig utskottet, som ansett det i motionen gjorda yrkandet i och för sig behjärtansvärt, icke berett att tillstyrka bifall till motionen.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionen II: 98, till *Bidrag till speciella folkbildningsåtgärder* för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 158 800 kronor.

97:o) **Bidrag till verksamheten vid hemgårdar.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 327, s. 698), vilket innebär anvisande av samma anslagsbelopp som för innevarande budgetår, hemställer utskottet, att riksdagen må till *Bidrag till verksamheten vid hemgårdar* för budgetåret 1956/57 anvisa ett anslag av 150 000 kronor.

98:o) **Bidrag till verksamheten vid studiehem.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 328, s. 699), vilket innebär anvisande av samma anslagsbelopp som för innevarande budgetår, hemställer utskottet, att riksdagen må till *Bidrag till verksamheten vid studiehem* för budgetåret 1956/57 anvisa ett anslag av 75 000 kronor.

99:o) **Utbildning av ungdomsledare.** Kungl. Maj:t har (punkt 329, s. 699—701) föreslagit riksdagen att till detta ändamål för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 381 500 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Pettersson* (I: 50) och den andra inom andra kammaren av herr *Bengtsson* i Varberg (II: 67), i vilka hemställts, såvitt här är i fråga, att riksdagen måtte besluta att höja anslaget under budgetåret 1955/56 till Utbildning av ungdomsledare från 381 500 till 554 000 kronor;

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Bror Nilsson* (I: 278) och den andra inom andra kammaren av herr *Bark m. fl.* (II: 389), i vilka hemställts, såvitt här är i fråga, att riksdagen vid behandlingen av anslaget Utbildning av ungdomsledare (åttonde huvudtiteln, punkt 329) måtte anvisa ett belopp av 419 000 kronor.

Skolöverstyrelsen har för nästa budgetår föreslagit en höjning av förevarande anslag från 381 500 kronor till 554 000 kronor. Departementschefen har emellertid icke förordat någon ändring av anslagsbeloppet, varför Kungl. Maj:ts förslag upptager oförändrad medelsanvisning.

Departementschefen har anfört bland annat följande.

I samband med statsmakternas beslut vid 1954 års riksdag om riktlinjer för den framtida nykterhetspolitiken upptogs på riksstaten för budgetåret 1954/55 tre särskilda anslag till främjande av ungdomens föreningsliv och fritidsverksamhet, nämligen dels ett reservationsanslag av 381 500 kronor till Utbildning av ungdomsledare, dels ett förslagsanslag av 1 000 000 kronor till Bidrag till ungdomens fritidsverksamhet, dels ett obetecknat anslag av 302 400 kronor till Bidrag till instruktörsverksamhet inom ungdomsorganisationer. För innevarande budgetår är anslagen uppförda med samma belopp.

Det är således betydande anslagssummor, som hittills anvisats för ifrågavarande ändamål. En omfattande verksamhet i syfte att förbättra ungdomsledarutbildningen och stimulera fritidssysselsättningen i lämpliga former har också kunnat igångsättas till följd av detta statliga stöd. Emellertid anmäler skolöverstyrelsen ett väsentligt ökat medelsbehov för nästa budgetår. Under de båda anslagen för bidrag till ungdomsledarutbildning respektive instruktörsverksamhet föreslås sålunda anslagshöjningar med sammanlagt drygt 320 000 kronor. De framställningar från ungdomsorganisationerna, som ligger till grund för överstyrelsens förslag, visar att statsunderstödet just i sin egenskap av stimulansbidrag fått en god verkan i form av en intensifierad och ökande ungdomsledarutbildning och instruktörsverksamhet. Skulle man gå utöver denna allmänna stimulanskaraktär hos dessa två bidragsformer och även ställa dem i relation till ökningen av ungdomskullarna, råder det ingen tvekan om att anslagshöjningar i enlighet med överstyrelsens förslag vore motiverade. Jag anser mig emellertid icke böra förorda en dylik direkt anknytning mellan medelsanvisningens storlek och det ökade rekryteringsunderlaget för ifrågavarande verksamhet. Vid budgetavvägningen för nästa budgetår har jag icke funnit utrymme för någon ytterligare höjning av statens ekonomiska insats för främjande av ungdomsledarutbildning och instruktörsverksamhet i de former det här gäller. De båda anslag, som jag nu avhandlat, torde alltså för nästa budgetår böra uppföras med oförändrade belopp.

I *motionerna I:50* och *II:67* — i vilka jämväl framställets yrkanden beträffande de under nästpåföljande två punkter behandlade anslagen — har anförts bland annat följande.

I anslutning till förslag härom i Kungl. Maj:ts proposition 156 beslöt 1954 års riksdag anvisa medel för främjande av ungdomens föreningsliv och fritidsverksamhet genom anslag till instruktörsverksamhet, ungdomsledarutbildning och organiserad fritidsgruppsverksamhet.

De statliga bidrag, som kan lämnas till de ideella ungdomsorganisationerna för ungdomsledarutbildning och instruktörsverksamhet, förutsätter betydande ekonomiska insatser från ungdomssammanslutningarnas sida. En ökning av statsbidragsgivningen för denna verksamhet skulle medföra att även ungdomsorganisationerna från sin sida mobiliserade ännu större belopp. Genom den statsunderstödda ungdomsinstruktörsverksamheten har de bland ungdom verksamma organisationerna förmått intensifiera sin ut-

åtriktade verksamhet och har härigenom kunnat nå större ungdomsgrupper än tidigare.

Riksdagen har under senare år vid upprepade tillfällen behandlat de problem, som missanpassningsfenomenen bland ungdomen aktualiserar. En intensivt förebyggande ungdomsverksamhet måste ur såväl individuella som samhälleliga synpunkter vara att föredraga framför den kostsamma och ofta långvariga behandling, som från samhällets sida måste insättas för att tillrättaföra de missanpassade. Ett utbyggande av fritidsverksamheten bland ungdomen är enligt undertecknads mening den kanske effektivaste förebyggande åtgärd, som samhället kan stödja. Det statliga bidraget till denna verksamhet har, vilket bör framhållas, stimulerat inte bara föreningslivet utan även kommunerna till ökade insatser inom det öppna ungdomsarbetet.

I *motionerna I: 278 och II: 389* — vilka även de innefattar yrkanden jämväl beträffande de under nästföljande två punkter behandlade anslagen — har anförts i huvudsak följande.

Den starka ansvällningen av årskullarna i ungdomsåldrarna kommer inom de närmaste åren att ställa ungdomsvården inför stora och svåra uppgifter. Inte minst bostadsfrågans läge och den oroväckande ökningen av ungdomsfylleriet gör det angeläget att den samhälleliga ungdomsvården därvid får stöd av och kompletteras med energiska insatser inom den frivilliga fritidsverksamheten bland ungdomen. Samhällets stöd till denna verksamhet bör därvid avvägas med hänsyn till ökningen av antalet ungdomar i de berörda åldrarna.

Detta ökade stöd bör inrikta sig dels på ungdomsorganisationerna, dels på den föreningslösa ungdomen. Ungdomens egna organisationer se ett av sina största problem just nu i ledarutbildningen. Detta accentueras av de större krav som i det nya läget och i konkurrensen med nöjesindustrien måste ställas på ungdomsledarna.

Om man vill nå resultat, som snabbt kunna påverka läget, torde den lämpligaste formen för ett ökat stöd åt ungdomsverksamheten vara ett större statligt bidrag till utbildnings- och instruktörsverksamheten inom ungdomsorganisationerna.

Den verksamhet som bedrivits genom fritidsgrupper har redan efter mindre än två års verksamhet visat sig synnerligen framgångsrik, och man tycks därmed ha funnit ett förträffligt medel att nå kontakt med den föreningslösa ungdom som i olika avseenden löper större risker än den ungdom som redan engagerats i föreningsliv. Att denna verksamhet i stor utsträckning organiserats av ungdomsorganisationer framstår som en klar fördel, då därigenom förutsättningar skapas för en vidgad kontakt mellan föreningslivet och den ungdom vars fritidsproblem är mest brännande och mest kritiskt ur samhällets synpunkt.

Utskottet. De under denna och de båda nästföljande punkterna upptagna anslagen har uppförts på riksstaten i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag i propositionen 1954: 156, varöver 1954 års riksdag avgivit utlåtande (särskilda utskottets utlåtande nr 6; riksdagens skrivelse nr 315).

Kungl. Maj:ts förslag under förevarande punkt innebär för nästa budgetår oförändrad medelsanvisning. Utskottet är väl medvetet om den stora betydelsen av varje åtgärd, som främjar ungdomens sunda verksamhets-

lust, och konstaterar med tillfredsställelse, att statsunderstöden under de båda anslagen för bidrag till ungdomsledarutbildning, respektive instruktörsverksamhet främjat dessa båda arbetsgrenar inom ungdomsvården. Beträffande medelsanvisningen under anslagen ansluter sig emellertid utskottet till departementschefens ståndpunkt, innebärande att vid avvägningen av anslagen låta dem behålla sin karaktär av allmänna stimulansbidrag och icke ställa dem i direkt relation till ökningen av ungdomskulorna, och avstyrker således bifall till motionerna I: 50 och II: 67 samt I: 278 och II: 389.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 50 och II: 67 ävensom I: 278 och II: 389, samtliga motioner såvitt här är i fråga, till *Utbildning av ungdomsledare* för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 381 500 kronor.

100:o) **Bidrag till ungdomens fritidsverksamhet.** Kungl. Maj:t har (punkt 330, s. 701 och 702) föreslagit riksdagen att till detta ändamål för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 1 300 000 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehått

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Ragnar Bergh* (I: 276) samt den andra inom andra kammaren av herr *von Seth* (II: 533), i vilka hemställts, såvitt här är i fråga, att riksdagen måtte avslå vad Kungl. Maj:t hemställt under punkt 330 i åttonde huvudtiteln till *Bidrag till ungdomens fritidsverksamhet*;

dels de under nästföregående punkt angivna, av herrar *Pettersson* samt *Bengtsson* i Varberg väckta, likalydande motionerna I: 50 och II: 67, i vilka hemställts, såvitt här är i fråga, att riksdagen måtte avvisa det i statsverkspropositionen framlagda förslaget rörande direktiv angående begränsning av anslagsgivningen till *Bidrag till ungdomens fritidsverksamhet*;

dels ock de under nästföregående punkt angivna, av herrar *Bror Nilsson* samt *Bark m. fl.* väckta, likalydande motionerna I: 278 och II: 389, i vilka hemställts, såvitt här är i fråga, att riksdagen vid behandlingen av anslaget till *Bidrag till ungdomens fritidsverksamhet* måtte för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 1 400 000 kronor.

Kungl. Maj:ts förslag innebär en anslagshöjning med 300 000 kronor. *Departementschefen* har anfört bland annat följande.

Förevarande bidragsform synes redan från början ha väl fyllt sin uppgift att stimulera till ökad aktiv fritidsverksamhet bland ungdomen. För gruppverksamheten under hösten 1954, alltså i själva starten, utbetalades drygt 150 000 kronor i statsbidrag till 2 109 fritidsgrupper. En

betydande ökning skedde under våren 1955, då verksamheten omfattade 7 499 grupper med ett statsbidrag av drygt 520 000 kronor. För verksamhetsåret 1954/55 har skolöverstyrelsen från förslagsanslaget utanordnat statsbidrag med sammanlagt 676 264 kronor. På grund av vissa förskjutningar i utbetalningen uppgår budgetredovisningens utgiftsbelopp endast till 561 291 kronor.

Vid anmälan av denna anslagsfråga i propositionen 1954:156 framhöll jag, att anslaget borde erhålla karaktär av förslagsanslag och att, om erfarenheterna av verksamhetens utveckling skulle göra en åtstramning av bidragsgivningen nödvändig, denna borde vinnas i första hand genom en skärpning av bidragsvillkoren. Skolöverstyrelsen har nu beräknat den automatiska ökningen för budgetåret 1956/57 till en halv miljon kronor. Om antalet fritidsgrupper ökar i relation till ungdomskullarnas kraftiga tillväxt kan med anslagets och bidragsgrundernas nuvarande konstruktion medelsåtgången förväntas komma att under en följd av år visa en betydligt starkare ökning än vad som med hänsyn till bidragets stimulanskaraktär kan anses vara motiverad. Jag får i detta avseende också hänvisa till vad särskilda utskottet vid 1954 års riksdag i sitt utlåtande nr 6, s. 32 och 33, anförde beträffande anslagsavvägningen. Det synes därför lämpligt, att skolöverstyrelsen i samband med anslagsäskandena för budgetåret 1957/58 redovisar en beräkning av den sannolika utvecklingen av verksamheten och medelsåtgången för ett antal år framåt i tiden och därvid överväger vilka åtgärder, som kan finnas påkallade för att hålla statens ekonomiska engagemang för ändamålet inom rimliga gränser utan att bidragsformens stimulanskaraktär äventyras.

I *motionerna I: 276 och II: 533* — i vilka jämväl framställts yrkanden beträffande bland annat det under nästpåföljande punkt behandlade anslaget — har anförts bland annat följande.

Statens utgifter för nästa budgetår kommer avsevärt att stiga och det är därför av stor vikt att försöka pressa ned dessa för att möjliggöra en skattesänkning av någon betydelse. Vi förordar därför även i år vissa nedprutningar och besparingar av förevarande anslag.

Visst statligt stöd till ungdomens fritidsverksamhet är emellertid nödvändigt att ha. Samhällets stöd och ekonomiska hjälp bör dock koncentreras till de områden och till de organisationer, där ungdomsverksamheten sedan gammalt bedrivits på sådant sätt att garantier finns för att medlen på ett effektivt sätt kommer ungdomen till godo. Det synes oss därför lämpligt, att Sveriges riksidsrottsförbund erhåller det anslag, som vi vill tillstyrka. Av de medel, som enligt statsverkspropositionen skall utgå till instruktörsverksamhet och till ungdomens fritidsverksamhet kan beräknas att cirka 400 000 kronor skulle komma Riksidsrottsförbundet till godo. Vi vill därför förordna, att det av Kungl. Maj:t i annat sammanhang framlagda förslaget om en avsättning till fonden för idrottens främjande med 9 850 000 kronor skall omfatta ett med 400 000 kronor förhöjt belopp. Detta förslag innebär en nettobesparing av 1 241 900 kronor.

Beträffande motiveringen för de i *motionerna I: 50 och II: 67* samt *I: 278 och II: 389* får utskottet i den mån redogörelse härför icke lämnats under nästföregående punkt hänvisa till *motionerna II: 67 och II: 389*.

Utskottet. Detta anslag har, såsom redan under nästföregående punkt angivits, upptagits på riksstaten första gången för budgetåret 1954/55.

Kungl. Maj:ts förslag innebär för nästkommande budgetår en höjning av anslaget med 300 000 kronor.

Beträffande det i motionerna I: 276 och II: 533 framställda yrkandet om avslag å Kungl. Maj:ts förslag under förevarande punkt, vill utskottet erinra om att såväl 1954 som 1955 års riksdagar haft att ta ställning till motioner av samma innebörd som de nu föreliggande. Vid båda dessa tillfällen har riksdagens beslut inneburit avslag på omförmälda yrkanden (särskilda utskottets utlåtande 1954: 6, s. 18—20, 33; statsutskottets utlåtande 1955: 72, s. 27—28). Utskottet, som icke funnit sig böra frångå sin tidigare ståndpunkt i ämnet, avstyrker bifall till motionerna I: 276 och II: 533, såvitt här är i fråga.

Med anledning av motionerna I: 50 och II: 67 samt I: 278 och II: 389, samtliga fyra motioner, såvitt de avse förevarande anslag, vill utskottet framhålla, att utskottet är ense med departementschefen om lämpligheten av att vinna en överblick över den beräknade framtida medelsåtgången under detta anslag. Utskottet finner departementschefens avsikt, att anmoda skolöverstyrelsen att i samband med petita för budgetåret 1957/58 företaga utredning i denna fråga, välbetänt. Utskottet avstyrker därför bifall till motionerna I: 50 och II: 67, såvitt här är i fråga, och anser sig icke heller böra biträda det i motionerna I: 278 och II: 389, såvitt gäller förevarande anslag, framställda yrkandet. Anmärkas må, att departementschefen beträffande utredning om det framtida medelsbehovet under anslaget åberopat bland annat särskilda utskottets utlåtande 1954: 6, s. 32 och 33 av innebörd att anslaget ej skall ökas mer än vad som med hänsyn till bidragets stimulanskaraktär anses vara motiverat. Utskottet har ansett sig böra framhålla detta, då i motionerna I: 50 och II: 67 samma avsnitt av sagda utlåtande åberopats såsom skäl mot en begränsning av anslaget.

Utskottet, som tillstyrker, att förevarande anslag i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag uppföres med ett belopp av 1 300 000 kronor, hemställer,

att riksdagen må — med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 276 och II: 533, I: 50 och II: 67 samt I: 278 och II: 389, samtliga motioner såvitt här är i fråga — till *Bidrag till ungdomens fritidsverksamhet* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 1 300 000 kronor.

101:o) **Bidrag till instruktörsverksamhet inom ungdomsorganisationer.** Kungl. Maj:t har (punkt 331, s. 702 och 703) föreslagit riksdagen att till detta ändamål för budgetåret 1956/57 anvisa ett anslag av 302 400 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehått dels de under punkten 100:o) angivna, av herrar *Ragnar Bergh* samt

von Seth väckta, likalydande motionerna I: 276 och II: 533, i vilka hemstälts, såvitt är i fråga, att riksdagen måtte avslå vad Kungl. Maj:t hemställt under punkt 331 i åttonde huvudtiteln till Bidrag till instruktörsverksamhet inom ungdomsorganisationer;

dels de under punkten 99:o) angivna, av herrar *Pettersson* samt *Bengtsson* i Varberg väckta, likalydande motionerna I: 50 och II: 67, i vilka hemstälts, såvitt här är i fråga, att riksdagen måtte höja anslaget till Bidrag till instruktörsverksamhet inom ungdomsorganisationer från 302 400 kronor till 453 600 kronor;

dels ock de under punkt 99:o) angivna, av herrar *Bror Nilsson* samt *Bark m. fl.* väckta, likalydande motionerna I: 278 och II: 389, i vilka hemstälts, såvitt här är i fråga, att riksdagen vid behandlingen av anslaget till Bidrag till instruktörsverksamhet inom ungdomsorganisationerna för budgetåret 1956/57 måtte anvisa ett belopp av 378 000 kronor.

Beträffande de till stöd för nämnda yrkanden framlagda motiveringarna får utskottet — i den mån redogörelse härför icke lämnats i det föregående under punkterna 99:o) och 100:o) — hänvisa till motionerna I: 276, II: 67 och II: 389.

Kungl. Maj:ts förslag innebär oförändrad medelsanvisning.

Utskottet. Även detta anslag har såsom redan under punkten 95:o) angivits — upptagits på riksstaten första gången för budgetåret 1954/55. Med hänvisning till utskottets ställningstagande till de under nästföregående två punkter behandlade anslagsfrågorna biträder utskottet Kungl. Maj:ts förevarande förslag och avstyrker bifall till motionerna I: 276 och II: 533, I: 50 och II: 67 ävensom I: 278 och II: 389, samtliga motioner i vad de avse ifrågavarande anslag.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må — med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 50 och II: 67, I: 276 och II: 533 ävensom I: 278 och II: 389, samtliga motioner, såvitt här är i fråga — till *Bidrag till instruktörsverksamhet inom ungdomsorganisationer* för budgetåret 1956/57 anvisa ett anslag av 302 400 kronor.

102:o) Bidrag till Centralförbundet för nykterhetsundervisning. Kungl. Maj:t har (punkt 332, s. 703—705) föreslagit riksdagen att till detta ändamål för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 750 000 kronor, innebärande en anslagshöjning med 15 000 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Englund m. fl.* (I: 282) och den andra inom andra kammaren av herr *Lindberg m. fl.* (II: 443), i vilka hemstälts, att riksdagen måtte till Bidrag till Centralförbundet för nykterhetsundervisning för budgetåret 1956/57 anvisa ett

reservationsanslag av 775 000 kronor, varav 225 000 kronor avses för täckande av förbundets avlöningskostnader under posten för administrationskostnader.

Av statsrådsprotokollet inhämtas bland annat följande.

Det för innevarande budgetår anvisade reservationsanslaget till Centralförbundet är uppdelat på två anslagsposter; av dessa avser den ena å 470 000 kronor bidrag till förbundets verksamhet och den andra å 265 000 kronor bidrag till förbundets organisationskostnader. Den förra anslagsposten har karaktär av särskilt reservationsanslag. Av de under den senare anslagsposten anvisade medlen må användas högst 200 000 kronor till förbundets avlöningskostnader och högst 65 000 kronor för övriga administrationskostnader.

Centralförbundet hemställer, att anslaget för nästa budgetår höjes med 45 000 kronor, varav 25 000 kronor avser avlöningskostnader och 20 000 kronor övriga administrationskostnader. Till bidrag till förbundets verksamhet beräknas oförändrat 470 000 kronor.

Skolöverstyrelsen finner Centralförbundets framställning väl motiverad och tillstyrker en höjning av bidraget till förbundets organisationskostnader med 45 000 kronor.

Departementschefen har anfört i huvudsak följande.

Vid anslagsberäkningen för budgetåret 1954/55 räknades för Centralförbundets lokaler med en årshyra av 12 000 kronor. Vid beräkningen av medelsbehovet för innevarande budgetår tillstyrkte jag, att man i fråga om förbundets organisationsbidrag framdeles skulle utgå från den årshyra för förbundets nya lokaler, som hyresnämnden komme att fastställa. Ehuru vid denna tidpunkt årshyran preliminärt beräknades till 25 500 kronor, förordade jag då icke någon höjning av organisationsbidraget med anledning av att reserverade medel från budgetåret 1954/55 förutsågs komma att finnas i sådan omfattning, att de ökade hyreskostnaderna härigenom skulle kunna täckas. För nästa budgetår torde böra räknas med en årshyra av $(25\,500 + 1\,500 =) 27\,000$ kronor, om förbundet skall kunna erhålla lokaler av erforderlig omfattning. Jag anser mig med hänsyn härtill böra tillstyrka en höjning av det skönsmässigt avvägda bidraget till organisationskostnader med 15 000 kronor. Förslagen om ytterligare höjningar av anslaget finner jag mig däremot ej böra biträda.

I *motionerna I: 282* och *II: 443* har anförts bland annat följande.

I samband med att statsbidragen till Centralförbundet för nykterhetsundervisning (CFN) höjdes, ökades det statliga inflytandet över förbundets verksamhet väsentligt. Kungl. Maj:t utser sex av de tolv ledamöterna av CFN:s styrelse, däribland ordföranden. Förbundet har numera karaktären av halvstatlig institution och fungerar som ett samarbetsorgan mellan staten och folkrörelserna i frågor rörande upplysning och undervisning i alkoholfrågan. En ökning av statsbidraget till löneomkostnaderna på det sätt förbundet hemställt om och skolöverstyrelsen tillstyrkt synes därför vara en förutsättning för att CFN:s personalorganisation med nuvarande löneläge skall kunna bibehållas vid den omfattning som anvisats genom riksdagens beslut. Det torde vara uppenbart att det bör förhindras att CFN kommer i ett sådant läge, att förbundet måste minska den planerade verksamheten.

Utskottet biträder Kungl. Maj:ts förevarande förslag och har icke funnit sig böra tillstyrka bifall till det i motionerna I: 282 och II: 443 framställda yrkandet. Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 282 och II: 443 till *Bidrag till Centralförbundet för nykterhetsundervisning* för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 750 000 kronor.

103:o) **Bidrag till nykterhetsorganisationer m. m.** Kungl. Maj:t har (punkt 333, s. 705—707) föreslagit riksdagen att till detta ändamål för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 1 149 200 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehått

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Lindblom m. fl.* (I: 280) och den andra inom andra kammaren av herr *Rimmerfors m. fl.* (II: 535), i vilka hemställts, att medel måtte anslås till avlöningsbidrag till ytterligare två instruktörer för nykterhetsorganisationerna utöver vad Kungl. Maj:t föreslagit under åttonde huvudtiteln;

dels ock en inom första kammaren av herr *Englund m. fl.* väckt motion (I: 281), vari hemställts, att riksdagen vid behandlingen av förslag till Bidrag till nykterhetsorganisationer m. m. Statsverkspropositionen år 1956: Åttonde huvudtiteln (333) måtte besluta, att avlöningsbidraget per instruktör för upplysning i alkoholfrågan höjes till 9 900 kronor — för Sveriges lärares nykterhetsförbunds och Sveriges studerande ungdoms helynkterhetsförbunds instruktörer till 13 200 kronor — samt att bidraget till resekostnadsersättning och traktamente beräknas efter högst 20 kronor för arbetsdag, dock till högst 4 000 kronor, allt beräknat per helt budgetår, vilket innebär att riksdagen under ovannämnda anslag för budgetåret 1956/57 anvisar ett reservationsanslag av 1 178 400 kronor.

I den mån redogörelse i det följande icke lämnas för motiveringen till de motionsvis gjorda yrkandena får utskottet hänvisa till motionerna I: 281 och II: 535.

Kungl. Maj:ts förslag innebär en höjning av medelsanvisningen till grundbidrag med 15 000 kronor. Av skolöverstyrelsen framställda förslag om bland annat höjning av avlöningsbidraget per instruktör m. m. samt om medelsanvisning till bidrag till ytterligare två instruktörer har departementschefen icke biträtt.

Det i *motionerna I: 280* och *II: 535* gjorda yrkandet överensstämmer med skolöverstyrelsens ovanberörda förslag om bidrag till ytterligare två instruktörer. I motionerna har anförts bland annat följande.

Ungdomsfylleriet, vilket starkt och kontinuerligt ökat alltsedan år 1928, har visat sig fortsätta att stiga efter att den nya lagstiftningen om alkoholförsäljning börjat tillämpas. Orsaken härtill torde dock icke enbart ligga i denna lagstiftning och dess tillämpning. Man bör exempelvis icke bortse

från sådana orsaksfaktorer, som ligga bakom ungdomsproblemen i allmänhet (de växande ungdomskullarna, urbaniseringen, bostadsbristen, familjens förändrade ställning, brister i uppfostran etc.).

Inför detta allvarliga läge i ungdomsvärlden finner en allt starkare opinion angeläget, att ökade ansträngningar göras från samhällets sida för att förbättra folknykterheten och i varje fall såvitt möjligt förebygga en fortsatt alkoholisering av ungdomen och folket i stort. Ett av de viktigaste och erfarenhetsmässigt mest framgångsrika medlen härvidlag är det samhälleliga stödet åt nykterhetsorganisationerna, särskilt i form av statsbidrag till avlöning av deras instruktörer.

Till stöd för de i *motionen I: 281* framställda yrkandena har anförts bland annat följande.

De bidrag till instruktörer för upplysning i alkoholfrågan som utgå till nykterhetsorganisationerna ha beräknats med sikte på en sådan fördelning av kostnaderna mellan staten och organisationerna att för uppgifterna väl skickade befattningshavare skola kunna tillsättas utan att organisationernas ekonomi blir alltför hårt betungad. För att erhålla fullgod arbetskraft, som kan godkännas av kungl. skolöverstyrelsen på dessa poster ha organisationerna redan tvungits att i vissa fall betala högre löner än det belopp våra statsbidrag beräknats. De löneökningar som inträtt å den allmänna lönemarknaden ha dessutom nödvändiggjort justeringar av utgående löner, varjämte de allmänna omkostnaderna ökat. Härigenom har proportionen mellan det statliga bidraget och organisationernas ekonomiska insats förskjutits på ett för organisationerna synnerligen oförmånligt sätt. Då denna form av upplysningsverksamhet visat sig vara effektiv och av stort värde för en saklig inriktning av informationen i alkoholfrågan är det synnerligen önskvärt, att organisationernas — framför allt de mindre organisationernas — möjligheter att utnyttja detta statsanslag icke äventyras.

Utskottet. I motionerna I: 280 och II: 535 har yrkats höjning av anslaget för att statsbidrag skall kunna utgå till ytterligare två instruktörer. Yrkandena i motionen I: 281 innebär en ökning av dels avlöningsbidrag, dels ock resekostnadsersättning och traktamente per instruktör.

Utskottet, som biträder Kungl. Maj:ts förslag och icke är berett att tillstyrka bifall till motionerna I: 280 och II: 535 samt I: 281, hemställer förty,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 280 och II: 535 ävensom motionen I: 281, till *Bidrag till nykterhetsorganisationer m. m.* för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 1 149 200 kronor.

104:o) **Bidrag till svenska nykterhetsfrämjandet.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 334, s. 707), vilket innebär anvisande av samma anslagsbelopp som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Bidrag till svenska nykterhetsfrämjandet* för budgetåret 1956/57 anvisa ett anslag av 15 000 kronor.

105:o) **Studiehjälpnsämnden: Avlöningar.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 335, s. 708 och 709), vilket innebär en anslagsminskning med 19 200 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må

a) godkänna följande avlöningsstat för studiehjälpnsämnden, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1956/57:

A v l ö n i n g s s t a t

1. Avlöningar till ordinarie personal, <i>förslagsvis</i> ..	100
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	28 500
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal ..	58 800
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	13 300
5. Ersättningar till granskningsmän, <i>förslagsvis</i> ..	17 000
Summa kronor	117 700

b) till *Studiehjälpnsämnden: Avlöningar* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 117 700 kronor.

106:o) **Studiehjälpnsämnden: Omkostnader.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 336, s. 709), vilket innebär en anslagshöjning med 1 500 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Studiehjälpnsämnden: Omkostnader* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 20 000 kronor.

107:o) **Ersättning till postverket för dess bestyr med statens studielån.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 337, s. 709 och 710), vilket innebär en anslagshöjning med 15 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Ersättning till postverket för dess bestyr med statens studielån* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 80 000 kronor.

108:o) **Statens biografbyrå: Avlöningar.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 338, s. 710—712), vilket innebär en anslagshöjning med 10 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må

a) godkänna följande avlöningsstat för statens biografbyrå, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1956/57:

A v l ö n i n g s s t a t

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	78 700
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	45 200
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal ..	2 000
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	19 800
	<hr/> Summa kronor 145 700

b) till *Statens biografbyrå*: *Avlöningar* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 145 700 kronor.

109:o) **Statens biografbyrå: Omkostnader.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 339, s. 712 och 713), vilket innebär en anslagsminskning med 5 200 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Statens biografbyrå: Omkostnader* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 14 300 kronor.

110:o) **Bidrag till barnfilmkommittén.** Kungl. Maj:t har (punkt 340, s. 713) föreslagit riksdagen att till detta ändamål för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 11 000 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehått

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Arrhén* och fröken *Andersson* (I: 283) och den andra inom andra kammaren av fröken *Karlsson* (II: 532), i vilka hemställts, att riksdagen må till Bidrag till barnfilmkommittén för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 14 000 kronor;

dels en inom andra kammaren av fru *Andrén m. fl.* väckt motion (II: 102), vari hemställts, att riksdagen vid behandlingen av det under VIII:e huvudtiteln (340) 21 uppförda reservationsanslaget till bidrag till barnfilmkommittén måtte för ändamålet anvisa 14 000 kronor, vilket i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag innebär en höjning med 3 000 kronor;

dels ock en inom andra kammaren av herr *Johansson* i Stockholm väckt motion (II: 537), vari hemställts, att riksdagen beslutar att till Bidrag till barnfilmkommittén för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 14 000 kronor.

Beträffande motiveringen för de motionsvis gjorda yrkandena får utskottet hänvisa till motionerna I: 283, II: 102 och II: 537.

Kungl. Maj:ts förslag innebär anvisande av samma anslagsbelopp som för innevarande budgetår, 11 000 kronor.

Utskottet. De under denna punkt motionsvis gjorda yrkandena syfta samtliga till en höjning av förevarande anslag med 3 000 kronor.

Till följd av motioner vid 1955 års riksdag höjdes anslaget till detta ändamål från 8 000 kronor till 11 000 kronor eller med 3 000 kronor. Ehuru utskottet funnit de i motionerna I: 283 och II: 532, II: 102 samt II: 537 gjorda yrkandena i och för sig behjärtansvärda, är utskottet likväl icke berett att tillstyrka bifall till desamma utan biträder Kungl. Maj:ts förevarande förslag.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 283 och II: 532, II: 102 samt II: 537, till *Bidrag till barnfilmkommittén* för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 11 000 kronor.

111:o) Bidrag till Samfundet för hembygdsvård. Kungl. Maj:t har (punkt 341, s. 713—714) föreslagit riksdagen att till detta ändamål för budgetåret 1956/57 anvisa ett anslag av 45 000 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft en inom andra kammaren av herr *von Seth m. fl.* väckt motion (II: 398), vari hemställts, att Samfundet för hembygdsvård för sin verksamhet beviljas ett anslag för budgetåret 1956/57 av 60 000 kronor.

Kungl. Maj:ts förslag innebär anvisande av samma anslagsbelopp som för innevarande budgetår.

Av statsrådsprotokollet inhämtas bland annat följande.

Samfundet, som bildades år 1916, har enligt sina stadgar till uppgift att främja den svenska hembygdsvården och vill i detta syfte verka för att nyanläggningar och omdaningar utföres med hänsyn till såväl landskapet och bygden som närmast omgivande natur och förutvarande anläggningar, för att natur- och kulturminnen av värde bevaras och för att kunskapen om och kärleken till hembygden ökas.

Förutom bidrag ur förevarande anslag har samfundet innevarande budgetår erhållit understöd av statsmedel, *dels* ur anslaget till folkundervisningens främjande i rikets nordligaste gränssorter m. m. med 3 000 kronor till främjande av hembygdsstudier i nämnda gränssorter, *dels* ur anslaget till understöd för utgivande av tidskrifter, lärda verk och läroböcker med 4 000 kronor till utgivande av publikationen »Bygd och Natur, tidskrift för hembygdsvård», *dels* ock ur det under sjätte huvudtiteln uppförda reservationsanslaget Bidrag till vissa forsknings- och undersökningsarbeten med 15 000 kronor till bestridande av kostnaderna för av samfundet bedriven verksamhet i vägvårdande syfte (se statsliggaren s. 381).

Samfundet för hembygdsvård anhåller för nästa budgetår om en höjning av anslaget till 150 000 kronor. Av detta belopp avses 50 000 kronor för samfundets allmänna hembygdsvårdande verksamhet och 100 000 kronor till dess landskapsvårdande verksamhet. Av det begärda anslaget till den landskapsvårdande verksamheten beräknas 51 000 kronor för handläggningen av vattenfrågor och 49 000 kronor för rådgivning och planering.

Skolöverstyrelsen anser sig för närvarande icke kunna tillstyrka en höjning av anslaget till samfundet med mer än 20 000 kronor.

Departementschefen har anfört följande.

De ekonomiska betingelserna för den av samfundet bedrivna verksamheten är för närvarande föremål för utredning genom statens sakrevision. I en inom sakrevisionen upprättad promemoria har framlagts förslag till vissa åtgärder för förbättrande av samfundets ekonomi och likviditet. Promemorian är nu under remissbehandling genom sakrevisionens försorg. I avvaktan på sakrevisionens slutliga redovisning av ärendet finner jag mig böra förorda, att detta anslag för nästa budgetår uppföres med oförändrat belopp, 45 000 kronor.

Till stöd för det i *motionen II: 398* framställda yrkandet har anförts bland annat följande.

Samfundet har fått karaktären av sakkunnigt naturskyddsorgan och utövar en omfattande verksamhet när det gäller rådgivning, framför allt i fråga om landskapsvård och praktiska åtgärder, till länsstyrelser, naturskyddsråd, kommuner och andra myndigheter. Dessutom har Samfundet en särskild avdelning som uteslutande handlägger frågor rörande vattenärenden. Här ha Samfundets arbetsuppgifter växt på ett lavinartat sätt i samband med den hastiga utbyggnaden av våra vattendrag för kraftändamål och i samband därmed företagna regleringar av vissa sjöar. Under de senaste åren har Samfundet blivit ett remissorgan för kammarkollegium, när det gäller dessa omfattande vattenmål och utövar alltså här en verksamhet i det allmännas tjänst.

När det gäller den allmänna rådgivningen och behandling av från olika myndigheter mottagna remisser har Samfundet att utöva sin verksamhet i samband med naturskyddslagen, framför allt dess bestämmelser till skydd för landskapsbilden. För dessa uppdrag, som ofta äro mycket tidsödande och ofta kräva resor och förarbete, har Samfundet i allmänhet icke någon möjlighet att tillgodogöra sig ersättning; det gäller rådgivning och förslag rörande täkter av sten och grus, det kan vara fråga om nerskräpning i naturen eller förslag angående vanprydande skyltar, det kan åter gälla bevarandet av ur landskapsbildens synpunkt särskilt värdefulla landskapspartier, liksom också vattenföreningar osv.

När det gäller landskapsvården i samband med kraftverksbyggen och sjöregleringar har Samfundet i allmänhet möjlighet att få ersättning av respektive företag. Det har emellertid visat sig att de omfattande byråarbeten Samfundet haft att utföra när det gäller att begränsa skadeverningarna och bidra till utformningen av det nya landskapet varit så kostnadskrävande att det nätt och jämnt gått ihop ekonomiskt. Därtill kommer att Samfundet måst ligga ute med stora summor innan vattendomstolarna godkänt räkningarna.

Kungl. Maj:ts motivering för ett avslag på Samfundets anhållan finna vi icke hållbar. Sakrevisionen har utan anmärkning granskat Samfundets verksamhet.

Utskottet. I *motionen II: 398* har hemställts om anvisande av ett anslag för ändamålet av 60 000 kronor.

Utskottet, som ansluter sig till departementschefens i det föregående redovisade ståndpunkt och biträder Kungl. Maj:ts förslag, har därför funnit sig böra avstyrka bifall till ifrågavarande motion.

Utskottet har i samband med behandlingen av förevarande anslagsfråga uppmärksammat, att Samfundets för hembygdsvård anslagsframställning upptager ett belopp av 100 000 kronor till dess landskapsvårdande verksamhet och 50 000 kronor till dess allmänna hembygdsvårdande verksamhet. Härav, liksom av innehållet i motionen II: 398 synes framgå att huvuduppgifterna för förbundet numera torde ha övergått till den landskapsvårdande delen av verksamheten och alltså stå i visst samband med de uppgifter, som handhavas av Svenska naturskyddsföreningen m. fl. och för vilket ändamål anslag anvisas under nionde huvudtiteln.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionen II: 398, till *Bidrag till Samfundet för hembygdsvård* för budgetåret 1956/57 anvisa ett anslag av 45 000 kronor.

Gymnastiska centralinstitutet m. m.

112:o) **Gymnastiska centralinstitutet: Avlöningar.** Kungl. Maj:t har (punkt 342, s. 715—718) föreslagit riksdagen att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1956/57, vidtaga av departementschefen angiven ändring i personalförteckningen för gymnastiska centralinstitutet, dels godkänna av departementschefen angiven avlöningsstat för gymnastiska centralinstitutet, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1956/57, dels ock till Gymnastiska centralinstitutet: Avlöningar för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 457 000 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Carl Albert Anderson* och *Huss* (I: 107) och den andra inom andra kammaren av fru *Eriksson* i Stockholm m. fl. (II: 90), i vilka hemställts, såvitt här är i fråga, att riksdagen måtte besluta vidtaga sådan ändring i personalförteckningen för gymnastiska centralinstitutet, som föranledes av vad motionärerna anført, samt vid godkännande av avlöningsstat för gymnastiska centralinstitutet företaga den uppräknings av ifrågakommande anslagposter och slutsumma, som påkallas av inrättandet av en kansliskrivartjänst och yrkandet om ytterligare 48 000 kronor för sjukgymnastutbildningen.

Kungl. Maj:ts förslag, som innebär en anslagshöjning med 41 800 kronor, avser — förutom vissa automatiska utgiftsändringar — i huvudsak förändring av en tjänst som institutionsvaktmästare i Ca 14 till tjänst som instrumentmakare i Ca 16, ökning med 3 000 kronor av medelsanvisningen till arvoden åt handledare vid friskgymnastelevernas undervisningsövningar

samt ökning med 7 000 kronor av medelsanvisningen till sjukgymnastutbildningen. Departementschefen har icke biträtt av direktionen över institutet framlagda förslag om bland annat inrättande av en tjänst som kansliskrivare vid fysiologiska institutionen samt till ändringar av sjukgymnastutbildningen.

Såsom stöd för hemställan om ökat anslag till sjukgymnastutbildningen har *direktionen över institutet* anfört bland annat följande.

Sjukgymnastiken har under senare år fått en vidgad användning inom sjukvården och den nuvarande omfattningen och uppläggningsen av sjukgymnasternas utbildning vid institutet motsvarar icke de krav, som bör ställas. Direktionens förslag till en ny plan för sjukgymnastundervisningen, åsyftar att — i stort sett inom nuvarande tidsram — ge en förbättrad utbildning. Den nya planen innebär såväl införande av nya ämnen som utvidgning av undervisningens omfattning i redan befintliga ämnen. Ökningen av undervisningens omfattning kommer att medföra vissa kostnadsökningar. Därutöver beräknas dylika ökningar uppkomma genom reglering av vissa nu utgående arvoden. Sålunda synes direktionen räkna med att arvode för föreläsning, som hålles av läkare, skall utgå med 50 kronor per föreläsningstimme och att arvode för annan undervisning skall utgå med 20 kronor per timme. Vidare föreslås, att instruktionsgymnasterna, vilka för närvarande uppbär arvoden med vissa i arvodesstaten angivna belopp, i stället skall erhålla arvode med 5 kronor per timme. Den sammanlagda kostnadsökningen vid ett genomförande av direktionens förslag angående sjukgymnastutbildningen beräknas till i runt tal 48 700 kronor.

Departementschefen har beträffande sistnämnda förslag anfört följande.

Med anledning av vad direktionen föreslagit angående sjukgymnastutbildningen torde jag få erinra om att gymnastiklärarutbildningssakkunniga föreslagit, att denna utbildning icke längre skall vara förlagd till institutet. Samma uppfattning har hävdats av sjukgymnastikutredningen i dess inom inrikesdepartementet avgivna betänkande angående sjukgymnastikens ställning i sjukvårdsarbetet m. m. Denna utredning har även förutsatt, att en omläggning och förbättring av utbildningen borde genomföras. Jag räknar med att en ytterligare beredning av nu angivna frågor — eventuellt genom en särskild expert — erfordras, innan slutlig ståndpunkt kan tagas till dem. I detta läge anser jag mig icke böra tillstyrka, att medel beräknas för den av direktionen föreslagna, ganska genomgripande reformen av sjukgymnastutbildningen. Liksom förra året vill jag emellertid föreslå en viss ökning av medelsanvisningen för att möjliggöra en förbättring av den nuvarande utbildningen. Jag föreslår, att för ändamålet anvisas 7 000 kronor.

I *motionerna I: 107* och *II: 90* har, såvitt här är i fråga, anförts följande.

För kontorsarbetet vid fysiologiska institutionen finnes icke inrättad någon särskild tjänst. Ett för hjälp med föreståndargöromålen halvtidsanställt biträde har måst anlitas för institutionens räkning. Det arbete som skulle utföras av den föreslagna kansliskrivaren är i huvudsak institutionens korrespondens, utskrivningsarbete, stencilering och fotokopiering, skötseln av institutionens handbibliotek och tidskriftsamling.

Vi anse denna tjänst erforderlig för att därigenom befria institutionens föreståndare och annan mera kvalificerad personal från fullgörandet av nämnda arbetsuppgifter.

Departementschefen har icke ansett sig böra tillstyrka, att medel beräknas för den av direktionen föreslagna reformen av sjukgymnastutbildningen, men föreslagit en ökning av medelsanvisningen med 7 000 kronor för att möjliggöra en förbättring av den nuvarande utbildningen.

Då de av direktionen föreslagna ändringarna i sjukgymnastutbildningen måste anses erforderliga snarast möjligt, föreslå vi genomförande av direktionens förslag och att erforderliga medel, 48 000 kronor utöver ovan nämnda 7 000 kronor, anvisas.

Utskottet. Av den lämnade redogörelsen framgår att direktionen över gymnastiska centralinstitutet framlagt förslag bland annat om inrättande av en tjänst som kansliskrivare vid fysiologiska institutionen samt om viss reformering av sjukgymnastutbildningen, sistnämnda förslag medförande en kostnadsökning av omkring 48 700 kronor. Departementschefen har endast på så sätt biträtt direktionens framställningar, att han föreslagit en ökning av medelsanvisningen för sjukgymnastutbildningen med 7 000 kronor. Det i motionerna I: 107 och II: 90 gjorda yrkandet är av samma innebörd som direktionens nyssnämnda förslag.

Utskottet har vid sin prövning av ifrågavarande spörsmål funnit att starka skäl blivit anförda för att medel ställas till förfogande för tillgodo-seende av behovet av biträdeshjälp, närmast vid fysiologiska institutionen. Utskottet tillstyrker därför, i anledning av vad i motionerna I: 107 och II: 90 påyrkats, inrättande vid institutet av en ny befattning som kansli-biträde i lönegraden Ce 11. Förevarande anslag torde för detta ändamål böra höjas med i runt tal 10 000 kronor, därav 7 800 kronor avseende anslagsposten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal och 2 200 kronor avseende anslagsposten till rörligt tillägg.

Vidkommande yrkandet om ökade medel för reformering av sjukgymnastutbildningen får utskottet framhålla, att den av direktionen beräknade kostnadsökningen härför synes delvis föranledd av en ändrad utbildningsplan med dels nya ämnen, dels ock utvidgning av undervisningens omfattning i redan befintliga ämnen. Det ökade medelsbehovet hänför sig härjämte till en föreslagen reglering av arvodena till instruktionsgymnasterna. Frågan om vissa arvodesregleringar, avseende bland andra nämnda instruktionsgymnaster, har emellertid genom proposition nr 124 under-ställts innevarande års riksdag. Vad gäller den kostnadsökning, som skulle uppkomma vid en ändring i undervisningsplanen, vill utskottet erinra om att de av departementschefen omnämnda särskilda utredningarna om utbildning av sjukgymnaster och därmed sammanhängande frågor avlämnats år 1948, respektive år 1954. Departementschefen har ansett, att en ytterligare beredning av dessa spörsmål erfordrades, innan slutlig ståndpunkt kunde tagas till desamma. Utskottet, som finner det angeläget att

den nu sedan länge aktuella frågan om en reformering av sjukgymnastutbildningen snarast bringas till en lösning, förutsätter, att den av departementschefen angivna beredningen av ärendet skall kunna slutföras inom sådan tid att förslag i ämnet kan underställas 1957 års riksdag. På grund av vad sålunda anförts är utskottet icke berett att tillstyrka bifall till motionerna I: 107 och II: 90, i vad de avse anslagshöjning till sjukgymnastutbildningen.

Då utskottet i övrigt icke funnit något att erinra mot Kungl. Maj:ts under förevarande punkt avhandlade förslag, hemställer utskottet,

att riksdagen må,

I. i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna I: 107 och II: 90, såvitt här är i fråga,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1956/57, vidtaga den ändring i personalförteckningen för gymnastiska centralinstitutet, som föranledes av vad departementschefen anförte;

b) godkänna följande avlöningsstat för gymnastiska centralinstitutet, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1956/57:

A v l ö n i n g s s t a t

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	137 400
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	58 200
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal ..	199 400
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	72 000
Summa kronor	467 000

c) till *Gymnastiska centralinstitutet*: *Avlöningar* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 467 000 kronor;

II. i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anförte angående reformering av sjukgymnastutbildningen.

113:o) **Gymnastiska centralinstitutet: Omkostnader.** Kungl. Maj:t har (punkt 343, s. 718 och 719) föreslagit riksdagen att till detta ändamål för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 117 700 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft de under näst-föregående punkt angivna, av herrar *Carl Albert Anderson* och *Huss* samt fru *Eriksson* i Stockholm m. fl. väckta, likalydande motionerna I: 107 och

II: 90, i vilka hemställts, såvitt här är i fråga, att riksdagen måtte besluta att till Gymnastiska centralinstitutet: Omkostnader anvisa ett förslagsanslag av 171 200 kronor.

Kungl. Maj:ts förslag innebär en anslagshöjning med 2 800 kronor. Ett av direktionen över institutet framställt förslag om anvisande av 53 500 kronor till resebidrag m. m. till eleverna vid institutet har departementschefen ansett sig icke kunna tillstyrka.

Det i *motionerna I: 107* och *II: 90* framställda yrkandet, såvitt här är i fråga, överensstämmer med direktionens nyssberörda förslag. Beträffande motiveringen för det motionsvis gjorda yrkandet torde få hänvisas till motionen *II: 90*.

Utskottet. Ehuru utskottet finner vissa skäl tala för att medel anvisas till elevernas vid gymnastiska centralinstitutet resekostnader för utbildningsändamål, finner utskottet sig likväl icke böra frångå Kungl. Maj:ts förslag och avstyrker förty bifall till motionerna *I: 107* och *II: 90*, i vad de avse förevarande anslag.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag å motionerna *I: 107* och *II: 90*, såvitt här är i fråga, till *Gymnastiska centralinstitutet: Omkostnader* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 117 700 kronor.

114:o) Gymnastiska centralinstitutet: Materiel, böcker m. m. Kungl. Maj:t har (punkt 344, s. 720 och 721) föreslagit riksdagen att till detta ändamål för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 34 100 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft de under punkten 112:o) angivna, av herrar *Carl Albert Anderson* och *Huss* samt fru *Eriksson* i Stockholm m. fl. väckta, likalydande motionerna *I: 107* och *II: 90*, i vilka hemställts, såvitt här är i fråga, att riksdagen måtte besluta att till Gymnastiska centralinstitutet: Materiel, böcker m. m. anvisa ett reservationsanslag av 91 000 kronor.

Av statsrådsprotokollet inhämtas bland annat följande.

Direktionen över gymnastiska centralinstitutet föreslår, att detta reservationsanslag för nästa budgetår höjes med 64 900 kronor.

Av direktionens framställning inhämtas bland annat följande.

Nu utgående medel till materiel för fysiologiska institutionen är enligt direktionens mening icke tillräckliga för att forskning och undervisning skall kunna bedrivas tillfredsställande. Institutionen bör vad beträffar anslagen vara jämnställd med motsvarande institu-

tioner vid universitet och högskolor, vilket den nu icke är. Direktionen upprepar tidigare framförda krav på en höjning med 6 000 kronor.

Som exempel på bristen på gymnastik- och idrottsmateriel nämnes, att vissa redskap, om undervisning över huvud taget skulle kunna äga rum, måste lånas från olika idrottsförbund. Sådana redskap saknas, som efter skolöverstyrelsens bestämmande skall ingå i standardutrustningen för gymnastiksalar vid olika skolformer. Ur utbildningsynpunkt är det nödvändigt, att de redskap, som skall användas i skolorna, också finnes vid institutet. Sammanlagt äskas 38 500 kronor för anskaffning av gymnastik- och idrottsmateriel.

Kungl. Maj:ts förslag innebär en ökning med 2 000 kronor av anslagsmedlen till fysiologiska institutionen och med 6 000 kronor av anslagsmedlen till gymnastik och idrottsmateriel eller en sammanlagd anslagshöjning med 8 000 kronor.

I motionerna I: 107 och II: 90 har framställts yrkande av samma innebörd som direktionens förslag.

Utskottet. Enligt utskottets mening synas bärande skäl tala för en viss uppräknings av förevarande anslag utöver vad Kungl. Maj:t föreslagit. Utskottet anser sig dock icke böra tillstyrka en höjning av den i motionerna I: 107 och II: 90 föreslagna storleksordningen utan förordar för sin del att förevarande anslag — för att minska bristen på gymnastik- och idrottsmateriel m. m. — lämpligen uppräknas med 3 900 kronor.

Då utskottet i övrigt icke funnit något att erinra mot Kungl. Maj:ts förslag under förevarande punkt, torde ifrågavarande anslag för nästa budgetår böra uppföras med $(34\,100 + 3\,900 =)$ 38 000 kronor.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna I: 107 och II: 90, såvitt här är i fråga, till *Gymnastiska centralinstitutet: Materiel, böcker m. m.* för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 38 000 kronor.

115:o) Gymnastiska centralinstitutet: Särskild undervisning i idrott och gymnastik m. m. Kungl. Maj:t har (punkt 345, s. 721) föreslagit riksdagen att till detta ändamål för budgetåret 1956/57 anvisa ett anslag av 12 200 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft de under punkt 108:o) angivna, av herrar *Carl Albert Andersson* och *Huss* samt fru *Eriksson* i Stockholm m. fl. väckta, likalydande motionerna I: 107 och II: 90 i vilka hemställts, såvitt här är i fråga, att riksdagen måtte besluta att till Gymnastiska centralinstitutet: Särskild undervisning i idrott och gymnastik m. m. anvisa ett anslag av 28 610 kronor.

Kungl. Maj:ts förslag innebär en anslagshöjning med 2 500 kronor, avseende medelsanvisning till anskaffande av en ljudfilmsprojektor. Av direktionen över institutet framställda förslag om anvisande av 10 000 kronor till inspelning av instruktionsfilm, 1 500 kronor till föredag och film, 3 600 kronor till undervisning i rytmik, musikteori och musikbeledsagning, 1 350 kronor till inköp av bandinspelare samt 500 kronor till specialundervisning i hållningsgymnastik och brottning har departementschefen ansett sig icke kunna tillstyrka.

Det i *motionerna I: 107* och *II: 90* framställda yrkandet överensstämmer i anslagshänseende med direktionens ovanberörda förslag.

Beträffande motiveringen för det motionsvis gjorda yrkandet torde få hänvisas till motionen *II: 90*.

Utskottet finner sig så tillvida böra biträda det i *motionerna I: 107* och *II: 90* framställda yrkandet, såvitt här är i fråga, att utskottet, närmast för tillgodoseende av undervisningen i rytmik, musikteori och musikbeledsagning, förordar en anslagsförstärkning utöver Kungl. Maj:ts förslag med 3 800 kronor.

Utskottet hemställer förty,

att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och *motionerna I: 107* och *II: 90*, såvitt här är i fråga, till *Gymnastiska centralinstitutet: Särskild undervisning i idrott och gymnastik m. m.* för budgetåret 1956/57 anvisa ett anslag av 16 000 kronor.

116:o) Bidrag till Stockholms students idrottsförening till lokalhyra m. m. I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 346, s. 722), vilket innebär anvisande av samma anslagsbelopp som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må såsom *Bidrag till Stockholms students idrottsförening till lokalhyra m. m.* för budgetåret 1956/57 anvisa ett anslag av 6 500 kronor.

117:o) Undervisning i idrott för högskolestudenter i Stockholm och Göteborg. I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 347, s. 722 och 723), vilket innebär en anslagshöjning med 1 700 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Undervisning i idrott för högskolestudenter i Stockholm och Göteborg* för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 30 900 kronor.

118:o) Understöd åt svenska Dalcroze-institutet. I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 348, s. 723), vilket innebär anvisande av samma anslagsbelopp som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Understöd åt svenska Dalcroze-institutet* för budgetåret 1956/57 anvisa ett anslag av 10 000 kronor.

Understöd åt vetenskap, vitterhet och konst m. m.

119:o) **Understöd för utgivande av tidskrifter, lärda verk och läroböcker.** Kungl. Maj:t har (punkt 349, s. 724—726) föreslagit riksdagen att till detta ändamål för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 418 500 kronor.

Kungl. Maj:ts förslag innebär en minskning av anslagsposten till Bidrag till utgivande av Svenskt biografiskt lexikon med 23 900 kronor till 100 000 kronor samt en ökning av anslagsposten till Understöd för utgivande av tidskrifter, lärda verk och läroböcker i övrigt med 30 000 kronor till 318 500 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft en inom andra kammaren av herr *Rimås* väckt motion (II: 391), vari hemställts, att riksdagen måtte besluta dels att anslaget till Samfundet för svenskt biografiskt lexikons utgivande för budgetåret 1956/57 utgår med oförändrat belopp eller 123 900 kronor, dels att ordföranden i samfundets styrelse från och med nästa budgetår utses av Kungl. Maj:t, dels ock att samfundet åläggas att snarast vidtaga åtgärder för tillsättande av tjänsten som biträdande redaktör.

Beträffande motiveringen för de motionsvis gjorda yrkandena får utskottet hänvisa till motionen.

Av statsrådsprotokollet inhämtas i huvudsak följande beträffande bidraget till Svenskt biografiskt lexikon.

Genom beslut den 2 juni 1950 har Kungl. Maj:t såsom villkor för åtnjutande av ifrågavarande bidrag föreskrivit bland annat, att Samfundet för svenskt biografiskt lexikons utgivande skall vara skyldigt att låta dess ekonomiska förhållanden underkastas granskning av statens sakrevision.

Sakrevisionen har nu verkställt viss översyn av samfundets verksamhet, varvid gjorda iakttagelser sammanställts i en i augusti 1955 upprättad promemoria. Sedan samfundets styrelse den 12 oktober 1955 avgivit yttrande över promemorian, har sakrevisionen med skrivelse av den 9 november 1955 underställt ärendet Kungl. Maj:ts prövning. I skrivelsen anför sakrevisionen avslutningsvis följande.

Sakrevisionen ser sig föranlåten understryka uttalandena i promemorian, att samfundets ekonomiska förvaltning ger anledning till allvarliga

erinringar och att huvudredaktören åtnjutit ekonomiska förmåner, som i vart fall icke varit av statsmakterna avsedda. Dessa spörsmål synes påkalla Kungl. Maj:ts särskilda uppmärksamhet. Det kan emellertid enligt sakrevisionens mening ifrågasättas, om icke spörsmålet om statens stöd av denna verksamhet och om målsättningen för denna, liksom den beräkneliga tiden för verkets fullföljande bör upptagas till övervägande. I avvakten på resultatet av en dylik allmän omprövning torde på grundval av den föreliggande utredningen en minskning av statsunderstödet böra övervägas. Statsbidraget är för närvarande fastställt till 123 900 kronor. Ifrågasättas må, om det icke bör begränsas till 100 000 kronor och sålunda nedsättas med ett belopp, ungefärligen motsvarande den beräknade avlöningen å den aldrig tillsatta tjänsten som biträdande redaktör. Sakrevisionen vill vidare sätta i fråga, om icke förbrukningen av statsmedel bör regleras av en av Kungl. Maj:t fastställd stat. Slutligen synes den fortlöpande statliga revisionen av verksamheten böra ägnas närmare uppmärksamhet.

Departementschefen har anfört följande.

Statens sakrevisions förutnämnda skrivelse till Kungl. Maj:t rörande de ekonomiska förhållandena hos Samfundet för Svenskt biografiskt lexikons utgivande har remitterats till samfundet för yttrande. Avsikten är att därefter inhämta yttrande från riksräkenskapsverket. Vilka åtgärder, som i sinom tid bör vidtagas, blir givetvis i hög grad beroende av vad som anföres i de avgivna yttrandena. I avbidan på utredningens slutförande anser jag mig dock i anledning av sakrevisionens skrivelse böra föreslå, att bidraget till utgivande av Svenskt biografiskt lexikon för nästa budgetår nedsättes till 100 000 kronor samt att Kungl. Maj:t hädanefter fastställer särskild stat för bidragets disposition.

Utskottet. Såsom av den lämnade redogörelsen framgår pågår för närvarande utredning rörande Samfundets för utgivande av svenskt biografiskt lexikon ekonomiska förhållanden. Departementschefen har i avbidan på utredningens slutförande ansett sig i anledning av vad sakrevisionen anfört böra föreslå, att bidraget till utgivande av Svenskt biografiskt lexikon för nästa budgetår nedsättes till 100 000 kronor samt att Kungl. Maj:t hädanefter fastställer särskild stat för bidragets disposition. Utskottet ansluter sig till vad departementschefen sålunda förordat och avstyrker bifall till det i motionen II: 391 framställda yrkandet om anvisande av oförändrat belopp till ifrågavarande ändamål. Utskottet är med hänsyn till den pågående utredningen icke heller berett att i övrigt tillstyrka bifall till nämnda motion.

I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag torde anslagsposten till Understöd för utgivande av tidskrifter, lärda verk och läroböcker för budgetåret 1956/57 böra höjas med 30 000 kronor till 318 500 kronor.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen II: 391, till *Understöd för utgi-*

vande av tidskrifter, lärda verk och läroböcker för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 418 500 kronor.

120:o) Bidrag till nämnden för svensk språkvård. I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 350, s. 726), vilket innebär anvisande av samma anslagsbelopp som för innevarande budgetår, hemställer utskottet, att riksdagen må till *Bidrag till nämnden för svensk språkvård* för budgetåret 1956/57 anvisa ett anslag av 20 000 kronor.

121:o) Bidrag till främjande av humanistisk forskning. I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 351, s. 726 och 727), vilket innebär en anslagshöjning med 75 000 kronor, hemställer utskottet, att riksdagen må till *Bidrag till främjande av humanistisk forskning* för budgetåret 1956/57 anvisa ett anslag av 850 000 kronor.

122:o) Statens medicinska forskningsråd: Förvaltningskostnader. I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 352, s. 727 och 728), vilket innebär en anslagshöjning med 4 500 kronor, hemställer utskottet, att riksdagen må till *Statens medicinska forskningsråd: Förvaltningskostnader* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 113 600 kronor.

123:o) Statens medicinska forskningsråd: Främjande av medicinsk forskning. I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 353, s. 728—732), vilket innebär en anslagshöjning med 500 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Statens medicinska forskningsråd: Främjande av medicinsk forskning* för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 2 500 000 kronor.

124:o) Statens naturvetenskapliga forskningsråd: Förvaltningskostnader. I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 354, s. 732—734), vilket innebär en anslagshöjning med 17 500 kronor, hemställer utskottet, att riksdagen må till *Statens naturvetenskapliga forskningsråd: Förvaltningskostnader* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 86 500 kronor.

125:o) Statens naturvetenskapliga forskningsråd: Främjande av naturvetenskaplig forskning. I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 355, s. 734—736), vilket innebär en anslagshöjning med 450 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Statens naturvetenskapliga forskningsråd: Främjande av naturvetenskaplig forskning* för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 2 250 000 kronor.

126:o) **Statens naturvetenskapliga forskningsråd: Naturvetenskaplig publiceringsverksamhet.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 356, s. 737), vilket innebär en anslagshöjning med 40 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Statens naturvetenskapliga forskningsråd: Naturvetenskaplig publiceringsverksamhet* för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 405 000 kronor.

127:o) **Bidrag till publicering av den svenska djuphavsexpeditionens resultat.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 357, s. 737 och 738), vilket med hänsyn till beräknad anslagsreservation avser anvisande allenast av ett formellt belopp, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Bidrag till publicering av den svenska djuphavsexpeditionens resultat* för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 1 000 kronor.

128:o) **Statens samhälls- och rättsvetenskapliga forskningsråd: Förvaltningskostnader m. m.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 358, s. 738), vilket innebär anvisande av samma anslagsbelopp som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Statens samhälls- och rättsvetenskapliga forskningsråd: Förvaltningskostnader m. m.* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 23 000 kronor.

129:o) **Statens samhälls- och rättsvetenskapliga forskningsråd: Främjande av samhälls- och rättsvetenskaplig forskning.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 359, s. 738 och 739), vilket innebär en anslagshöjning med 30 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Statens samhälls- och rättsvetenskapliga forskningsråd: Främjande av samhälls- och rättsvetenskaplig forskning* för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 480 000 kronor.

130:o) **Flyg- och navalmedicinska nämnden: Avlöningar.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 360, s. 739—741), vilket innebär en anslagshöjning med 40 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må

a) godkänna följande avlöningsstat för flyg- och navalmedicinska nämnden, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1956/57:

A v l ö n i n g s s t a t

1. Arvode, bestämt av Kungl. Maj:t	2 400
2. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal..	226 400
3. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	51 200
Summa kronor	280 000

b) till *Flyg- och navalmedicinska nämnden: Avlöningar* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 280 000 kronor.

131:o) **Flyg- och navalmedicinska nämnden: Omkostnader.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 361, s. 741), vilket innebär anvisande av samma anslagsbelopp som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Flyg- och navalmedicinska nämnden: Omkostnader* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 22 000 kronor.

132:o) **Flyg- och navalmedicinska nämnden: Flyg- och navalmedicinsk forskning.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 362, s. 742), vilket innebär en anslagshöjning med 30 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Flyg- och navalmedicinska nämnden: Flyg- och navalmedicinsk forskning* för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 230 000 kronor.

133:o) **Europeiskt samarbete inom kärnforskningen.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 364, s. 743 och 744), vilket innebär en anslagshöjning med 1 000 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Europeiskt samarbete inom kärnforskningen* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 2 000 000 kronor.

134:o) **Matematikmaskinnämnden: Avlöningar. Matematikmaskinnämnden: Omkostnader. Matematikmaskinnämnden: Materiel m. m.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 365, s. 744—750), hemställer utskottet,

att riksdagen må

A. godkänna följande avlöningsstat för matematikmaskinnämnden, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1956/57:

A v l ö n i n g s s t a t

U t g i f t e r

1. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	16 000
2. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	537 000
3. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	125 000
Summa kronor	678 000

Särskilda uppbördsmedel

Inkomster från drift av matematikmaskinerna

m. m.	677 000
------------	---------

Nettoutgift kronor	1 000
--------------------	-------

B. för budgetåret 1956/57 anvisa

a) till *Matematikmaskinnämnden*: *Avlöningar* ett förslagsanslag av 1 000 kronor;

b) till *Matematikmaskinnämnden*: *Omkostnader* ett förslagsanslag av 1 000 kronor;

c) till *Matematikmaskinnämnden*: *Materiel m. m.* ett reservationsanslag av 1 000 kronor.

135:o) **Bidrag till Konung Gustaf V:s forskningsinstitut.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 366, s. 751), vilket innebär en anslagshöjning med 15 400 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Bidrag till Konung Gustaf V:s forskningsinstitut* för budgetåret 1956/57 anvisa ett anslag av 175 400 kronor.

136:o) **Bidrag till medicinska Nobelinstitutets avdelning för biokemi.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 367, s. 751 och 752), vilket innebär en anslagshöjning med 3 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Bidrag till medicinska Nobelinstitutets avdelning för biokemi* för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 100 000 kronor.

137:o) **Bidrag till oceanografiska institutet.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 368, s. 752 och 753), vilket innebär en anslagshöjning med 4 400 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Bidrag till oceanografiska institutet* för budgetåret 1956/57 anvisa ett anslag av 111 500 kronor.

138:o) **Bidrag till internationella meteorologiska institutet i Stockholm.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 369, s. 753), vilket innebär anvisande av samma anslagsbelopp som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Bidrag till internationella meteorologiska institutet i Stockholm* för budgetåret 1956/57 anvisa ett anslag av 130 000 kronor.

139:o) **Ersättning åt författare för utlåning av deras verk genom bibliotek.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 370, s. 753—756), vilket innebär en anslagshöjning med 150 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Ersättning åt författare för utlåning av deras verk genom bibliotek* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 750 000 kronor.

140:o) **Stipendier åt högt förtjänta skönlitterära författare.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 371, s. 756), vilket innebär anvisande av samma anslagsbelopp som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Stipendier åt högt förtjänta skönlitterära författare* för budgetåret 1956/57 anvisa ett anslag av 100 000 kronor.

141:o) **Understöd åt skriftställaren E. H. Thörnberg.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 372, s. 756 och 757), vilket innebär anvisande av samma anslagsbelopp som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Understöd åt skriftställaren E. H. Thörnberg* för budgetåret 1956/57 anvisa ett anslag av 6 000 kronor.

142:o) **Statens konstråd.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 373, s. 757), vilket innebär anvisande av samma anslagsbelopp som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Statens konstråd* för budgetåret 1956/57 anvisa ett anslag av 13 000 kronor.

143:o) **Konstnärlig utsmyckning av statliga byggnader.** Kungl. Maj:t har (punkt 374, s. 757) föreslagit riksdagen att till detta ändamål för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 200 000 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft en inom andra kammaren av herr *Johansson* i Stockholm *m. fl.* väckt motion (II: 409), vari hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer om återupplivande av den av år 1937 års riksdag godkända principen att vid beviljande av medel till statliga byggnader i anslaget inbegripes ett för konstnärlig utsmyckning avsett belopp, icke understigande en procent av byggnadskostnaderna.

Beträffande motiveringen för detta yrkande får utskottet hänvisa till motionerna.

Kungl. Maj:ts förslag innebär anvisande av samma anslagsbelopp som för innevarande budgetår. Ett av statens konstråd framlagt förslag om återupplivande av den av 1937 års riksdag godkända principen, att vid beviljande av medel till statliga byggnader i anslaget skulle inbegripas ett för konstnärlig utsmyckning avsett belopp, i allmänhet icke understigande en procent av byggnadskostnaderna, har departementschefen icke biträtt liksom ej heller ett av konstrådet framlagt alternativt förslag om en höjning av förevarande anslag för nästa budgetår med 50 000 kronor.

Utskottet, som icke ansett sig böra biträda det i motionen II: 409 framställda yrkandet, tillstyrker bifall till Kungl. Maj:ts förevarande förslag och hemställer alltså,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen II: 409, till *Konstnärlig utsmyckning av statliga byggnader* för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 200 000 kronor.

144:o) **Bidrag till samfundet De nio.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 375, s. 758), vilket innebär anvisande av samma anslagsbelopp som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Bidrag till samfundet De nio* för budgetåret 1956/57 anvisa ett anslag av 10 000 kronor.

145:o) **Sveriges deltagande i det s. k. tredje internationella geofysiska året.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 376, s. 758—760), vilket innebär en anslagsminskning med 60 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Sveriges deltagande i det s. k. tredje internationella geofysiska året* för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 240 000 kronor.

Diverse

146:o) **Ersättning till statens allmänna fastighetsfond: Slottsbyggnadernas delfond. Ersättning till statens allmänna fastighetsfond: Byggnadsstyrelsens delfond. Ersättning till statens allmänna fastighetsfond: Uppsala universitets delfond. Ersättning till statens allmänna fastighetsfond: Lunds universitets delfond.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 377, s. 761), vilket innebär beträffande det förstnämnda anslaget oförändrad medelsanvisning, beträffande det andra anslaget en höjning med 1 398 000 kronor, beträffande det tredje anslaget oförändrad medelsanvisning och beträffande det sista anslaget en höjning med 113 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må för budgetåret 1956/57 anvisa

a) till *Ersättning till statens allmänna fastighetsfond: Slottsbyggnadernas delfond* ett förslagsanslag av 29 000 kronor;

b) till *Ersättning till statens allmänna fastighetsfond: Byggnadsstyrelsens delfond* ett förslagsanslag av 11 502 000 kronor;

c) till *Ersättning till statens allmänna fastighetsfond: Uppsala universitets delfond* ett förslagsanslag av 1 289 000 kronor;

d) till *Ersättning till statens allmänna fastighetsfond: Lunds universitets delfond* ett förslagsanslag av 1 129 000 kronor.

147:o) **Ersättning till statens domäners fond för upplåten mark.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 378, s. 761), vilket innebär anvisande av samma anslagsbelopp som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Ersättning till statens domäners fond för upplåten mark* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 12 100 kronor.

148:o) **Sveriges anslutning till vissa internationella vetenskapliga sammanslutningar.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 379, s. 762 och 763), vilket innebär anvisande av samma anslagsbelopp som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Sveriges anslutning till vissa internationella vetenskapliga sammanslutningar* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 24 000 kronor.

149:o) **Bidrag till svenska institutet i Rom m. m.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 380, s. 763 och 764), vilket innebär anvisande av samma anslagsbelopp som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Bidrag till svenska institutet i Rom m. m.* för budgetåret 1956/57 anvisa ett anslag av 93 700 kronor.

150:o) **Skandinavisk bibliotekarie vid nordiska avdelningen av S:te Genevièvebiblioteket i Paris m. m.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 381, s. 764 och 765), vilket innebär en anslagsminskning med 10 700 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Skandinavisk bibliotekarie vid nordiska avdelningen av S:te Genevièvebiblioteket i Paris m. m.* för budgetåret 1956/57 anvisa ett anslag av 25 800 kronor.

151:o) **Bidrag till avlöning av föreståndare för svenska studenthemmet i Paris.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 382, s. 765), vilket innebär anvisande av samma anslagsbelopp som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Bidrag till avlöning av föreståndare för svenska studenthemmet i Paris* för budgetåret 1956/57 anvisa ett anslag av 10 500 kronor.

152:o) **Främjande av internationellt-kulturellt samarbete.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 383, s. 765 och 766), vilket innebär anvisande av samma anslagsbelopp som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Främjande av internationellt-kulturellt samarbete* för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 275 000 kronor.

153:o) **Främjande av nordiskt-kulturellt samarbete.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 384, s. 766 och 767), vilket innebär anvisande av samma anslagsbelopp som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Främjande av nordiskt-kulturellt samarbete* för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 250 000 kronor.

154:o) **Kostnader för Sveriges medlemskap i Unesco.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 385, s. 767—769), vilket innebär en anslagshöjning med 51 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Kostnader för Sveriges medlemskap i Unesco* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 801 000 kronor.

155:o) **Bidrag till bestridande av kostnader för vissa internationella kongresser i Sverige.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 386, s. 769—772), vilket innebär anvisande av samma anslagsbelopp som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Bidrag till bestridande av kostnader för vissa internationella kongresser i Sverige* för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 180 000 kronor.

156:o) **Studie-, utbildnings- och resestipendier för skådespelare m. fl.** I en inom andra kammaren väckt motion (II: 539) har herr *Johansson* i Stockholm hemställt, att riksdagen till studie-, utbildnings- och resestipendier för skådespelare, koreografer, konsertmusiker m. fl. anvisar ett reservationsanslag av 50 000 kronor.

Till stöd för det i motionen gjorda yrkandet har anförts följande.

I *motionen II: 539* har anförts följande.

Kulturarbetarna i vårt land har med relativt få undantag små och ore-gelbundna inkomster. Utan att påstå att någon grupp bland dem intar en gynnad ställning kan man fastslå att situationen för scenkonstens utövare i ekonomiskt hänseende i många fall försämrats alltefter som penningvär-det sjunkit. Lönerna för dem som har fast engagemang är i regel låga, och stipendiemöjligheter saknas i stort sett under studietiden och åren närmast efter. I praktiken har skådespelare, sångare, koreografer, konsert-musiker etc. mycket små möjligheter att företa studieresor eller på annat sätt skaffa sig en fortsatt utbildning. Yngre begåvade musiker bör även kunna få stipendier för debutkonserter och solistframträdanden. De är i detta avseende sämre lottade än andra grupper av kulturarbetare.

De stipendier ur enskilda fonder, som för närvarande finns att tillgå för dessa kategorier, är fåtaliga och beloppen är så små, att ett stipendium när-mast får karaktären av hedersomnämmande.

Ärliga statliga stipendier, förslagsvis på sammanlagt 50 000 kronor, för-delade på dessa kategorier skulle utan tvivel bli ett värdefullt stöd.

Beträffande de studerande vid teaterskolor, operaskolan, musikhögsko-lan etc. är en snabb utredning, som tar sikte på en demokratisering av undervisningen, d. v. s. ett undanröjande av ekonomiska hinder bland annat genom statliga stipendier, motiverad. Det är ett känt faktum att många begåvningar antingen hindras från inträde genom svårigheter att bekosta förutbildningen eller skaffar sig en utbildning genom mycket stora försakel-ser. De bör därför tillförsäkras liknande stipendiemöjligheter som stude-rande vid högskolorna.

Utskottet får beträffande nu föreliggande stipendiemöjligheter till musik-idkare, skådespelare m. fl. erinra om följande.

På riksstaten finnes under åttonde huvudtiteln uppfört ett anslag till Musikaliska akademien med musikhögskolan: Stipendier, vilket anslag för nästa budgetår uppförts med 40 000 kronor. Enligt gällande bestämmel-ser kan detta anslag användas bland annat till stipendier åt yngre svenska

musikidkare med anlag för tonsättningskonst. Akademien disponerar vidare över ett flertal donationer, ur vilka utdelas stipendier till bland annat elever vid musikhögskolan med icke obetydliga belopp för studier, däribland utrikes studieresor. Jämväl kungl. teatern förfogar över donationsmedel för utbildningsändamål och utrikesresor. Vid kungl. dramatiska teatern finnas vissa fonder, dock av mindre omfattning, ur vilka stipendier utgå till lärjungar vid elevskolan. Svenska teaterförbundet förfogar även över vissa stipendie- och understödsfonder. Några egentliga stipendier av statsmedel finnas emellertid icke för scen- och operakonstens utövare. Därest dylika stipendier anses böra komma till stånd torde närmare utredning erfordras angående behovet av dylikt understöd och formerna för detsamma.

Utskottet är på grund av vad sålunda anförts icke berett att tillstyrka bifall till den förevarande motionen II: 539 utan hemställer, att motionen II: 539 må av riksdagen avslås.

157:o) **Kommittéer och utredningar genom sakkunniga.** Kungl. Maj:t har (punkt 387, s. 772) föreslagit riksdagen att till Kommittéer och utredningar genom sakkunniga för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 600 000 kronor.

I detta sammanhang har utskottet till behandling förehått en inom andra kammaren av herr *Dahlén m. fl.* väckt motion (II: 114), i vilken hemställts, såvitt här är i fråga, att riksdagen uttalar att kostnaderna för verksamheten för en samarbetsnämnd för planläggningen av den högre undervisningen, särskilt yrkesundervisningen och den vetenskapliga fackutbildningen, måtte bestridas av medel från anslaget under åttonde huvudtiteln: Kommittéer och utredningar genom sakkunniga.

Kungl. Maj:ts förslag innebär oförändrad medelsanvisning för nästa budgetår.

Beträffande motiveringen för det motionsvis gjorda yrkandet får utskottet hänvisa till motionen.

Utskottet. I sitt av riksdagen godkända, utlåtande 1956: 5 punkten 64, har utskottet avstyrkt bifall till ett i motionen II: 114 framställt yrkande, avseende inrättande av en central samarbetsnämnd för planläggningen av den högre undervisningen. Vid sådant förhållande torde nyssnämnda motion, såvitt här är i fråga, icke böra till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Utskottet biträder Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag och hemställer alltså,

a) att riksdagen må till *Kommittéer och utredningar genom sakkunniga* för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 600 000 kronor;

b) att motionen II: 114, såvitt här är i fråga, icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

158:o) **Extra utgifter.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 388, s. 772 och 773), vilket innebär en anslagshöjning med 40 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Extra utgifter* för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 280 000 kronor.

Uppskjutna frågor m. m.

159:o) **Tidigare behandlade frågor.** De avsnitt och punkter, om vilka utskottet tidigare avgivit utlåtanden, finnas förtecknade i vid detta utlåtande fogad bilaga (*Bilaga 1*), vilket utskottet härmed får för riksdagen anmäla.

160:o) **Uppskjutna frågor.** Beträffande vad Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen under de punkter som angivas i detta utlåtande fogad bilaga (*Bilaga 2*), avgiver utskottet senare under riksdagen utlåtande, vilket utskottet härmed får för riksdagen

anmäla.

Stockholm den 27 april 1956

På statsutskottets vägnar:

MARTIN SKOGLUND

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet ha närvarit

från första kammaren: herrar Karl Andersson, Ohlon, Leander, Näström, Hesselbom, Pålsson, Sundelin, Einar Persson, Birger Andersson, Ragnar Persson, Thun, Nils Theodor Larsson, fröken Ranmark, herrar Arrhén och Jacobsson; samt

från andra kammaren: herrar Skoglund i Doverstorp, Ward, Malmberg i Skövde, Hoppe, Widén, Johansson i Mysinge, Jansson i Kalix, Hansson i Skegrie, fröken Vinge, herrar Blidfors, Almgren, Andreasson, fröken Karlsson, fröken Olsson och herr Helén;

dock att herr Elfving deltagit i stället för herr Thun vid behandlingen av punkterna 73—160 och herr Cassel i stället för herr Skoglund i Dovers-
torp vid behandlingen av punkterna 101—160.

Reservationer

1) vid *punkten 5* (Allmänna läroverken: Avlöningar)

a) av herr *Arrhén*,

b) av fröken *Vinge*;

2) vid *punkten 17* (Privatläroverk: Bidrag till vissa privatläroverk) av herrar *Jacobsson*, *Widén*, fröken *Vinge* och herr *Helén*, vilka ansett, att

utskottet bort tillstyrka bifall till motionerna I: 254 och II: 417 samt på grund härav hemställa,

att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag ävensom med bifall till motionerna I: 254 och II: 417 samt med avslag å motionen II: 549, till *Privatläroverk: Bidrag till vissa privatläroverk* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 9 015 000 kronor.

3) vid *punkten 19* (Privatläroverk: Bidrag till vissa internatläroverk) av herrar *Jacobsson, Widén* fröken *Vinge* och herr *Helén*, vilka under förutsättning av bifall till den avvikande meningen vid *punkten 17* ansett att utskottet bort hemställa,

att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag, till *Privatläroverk; Bidrag till vissa internatläroverk* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag 360 000 kronor.

4:o) vid *punkten 28* (Studiebidrag och stipendier åt lärjungar vid allmänna läroverk m. fl. läroanstalter) av herrar *Ohlon, Sundelin, Jacobsson, Malmborg* i Skövde, *Widén*, fröken *Vinge* och herr *Helén*, vilka ansett, att utskottet bort tillstyrka bifall till motionerna I: 421 och II: 513, såvitt här är i fråga, och att till följd härav utskottets yttrande och hemställan bort ha följande lydelse:

»Departementschefen har med hänsyn till de ekonomiska konsekvenserna av ett bifall till studiehjälsnämndens förslag om studiehjälp till icke-svenska elever ansett sig icke böra i år taga ställning till detta förslag. Departementschefen har emellertid samtidigt uttalat, att goda skäl kunna anföras för en utvidgning av kretsen av studiehjälsberättigade. Utskottet, som för sin del vill kraftigt understryka detta uttalande, anser sig böra tillstyrka bifall till de i motionerna I: 421 och II: 513 gjorda yrkandena om införande redan från och med nästa budgetår av rätt för icke-svenska elever att erhålla studiehjälp samt om en härmed sammanhängande anslagshöjning.

Vad angår maximigränsen för resebidrag till dagligen resande elev, vilken av Kungl. Maj:t föreslagits höjd från 25 till 40 kronor per månad, har i motionerna I: 256 och II: 418 i stället föreslagits en höjning till 50 kronor, medan det i motionerna I: 421 och II: 513 framställda förslaget om en anslagshöjning innebär ett yrkande om bifall till studiehjälsnämndens förslag om en höjning till 46 kronor (resp. 40 kronor för elev, som förutom frukostbidrag åtnjuter bidrag till annan måltid). Utskottet, som vill framhålla det stora behovet av en förbättring av resebidragen, ansluter sig till det i motionerna I: 421 och II: 513 framställda yrkandet samt avstyrker alltså såväl Kungl. Maj:ts förslag i denna del som motionerna I: 256 och II: 418 såvitt de gälla maximigränsen för resebidragen. I vad gäller studiebidragen i övrigt ansluter sig utskottet till Kungl. Maj:ts förslag.

Därutöver får utskottet uttala, att det synes utskottet önskvärt, att man över huvud taget beaktar i vad mån förhållandet mellan elevernas studiekostnader å ena sidan och storleken av studiebidrag och stipendier å den andra påverkats av successivt ändrade ekonomiska förhållanden. Det torde enligt utskottets mening kunna förutsättas, att Kungl. Maj:t har sin uppmärksamhet riktad på den nu angivna frågan ävensom att Kungl. Maj:t vid den tidpunkt, som kan befinnas lämplig, framlägger erforderliga förslag för riksdagen. Med hänsyn härtill anser sig utskottet icke böra biträda det i motionerna I: 256 och II: 418 gjorda yrkandet avseende särskild framställning till Kungl. Maj:t om utredning i fråga om storleken av stipendier och studiebidrag samt om förslag i ämnet till 1957 års riksdag.

Mot Kungl. Maj:ts förslag till den del det icke närmare berörts här ovan har utskottet icke funnit anledning till erinran.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 421 och II: 513, såvitt här är i fråga, ävensom med avslag å motionerna I: 256 och II: 418,

a) dels godkänna av utskottet angivna ändrade grunder för studiebidrag åt elever vid vissa läroanstalter, dels ock besluta att i enlighet med förslag av studiehjälsnämnden studiehjälp från och med budgetåret 1956/57 må utgå jämväl till icke-svenska medborgare,

b) till *Studiebidrag och stipendier åt lärjungar vid allmänna läroverk m. fl. läroanstalter* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 21 000 000 kronor.»

5) vid *punkten 29* (Stipendier för studier genom korrespondens och vid enskilda realskolor med kombinerad undervisning) av herrar *Ohlson, Sundelin, Jacobsson, Malmberg* i Skövde, *Widén*, fröken *Vinge* och herr *Helén*, vilka ansett, att utskottet bort tillstyrka bifall till motionerna I: 421 och II: 513, såvitt här är i fråga, varmed även de i motionerna I: 253 och II: 432 gjorda yrkandena blivit tillgodosedda, och att på grund härav utskottets yttrande och hemställan bort ha följande lydelse:

»De i motionerna I: 253 och II: 432 samt I: 421 och II: 513 framställda yrkandena innebära, såvitt gäller stipendiebestämmelserna, bifall till de av studiehjälsnämnden framställda ändringsförslagen, av vilka departementschefen ansett sig endast böra förordda det, som avser fastställande av antalet stipendier för student- och realexamina. Enligt utskottets mening tala mycket starka skäl för en förbättring av studiehjälpen åt det elevklientel, som här är i fråga, och utskottet anser sig därför böra tillstyrka de i nyssnämnda motioner gjorda yrkandena om ändringar i stipendiebestämmelserna. Vad angår storleken av det belopp, som enligt Kungl. Maj:ts förslag skall få utdelas som stipendier under nästa budgetår, ansluter

sig utskottet till de i motionerna I: 421 och II: 513 samt I: 253 och II: 432 framställda förslagen. I fråga om anslagsbeloppet tillstyrker utskottet bifall till vad i motionerna I: 421 och II: 513 därom påyrkats. Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag ävensom med bifall till motionerna I: 421 och II: 513, såvitt här är i fråga, samt till motionerna I: 253 och II: 432,

a) dels godkänna av utskottet angivna ändrade grunder för stipendier för studier genom korrespondens och vid enskilda realskolor med kombinerad undervisning, dels ock medgiva att för budgetåret 1956/57 må till stipendier, som under denna punkt avses, utdelas högst 125 000 kronor,

b) till *Stipendier för studier genom korrespondens och vid enskilda realskolor med kombinerad undervisning* för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 80 000 kronor.»

6) vid *punkten 30* (Bidrag tidl inrättande av skolhem för lärjungar vid högre läroanstalter) av herrar *Ohlön, Sundelin, Jacobsson, Malmberg* i Skövde, *Widén*, fröken *Vinge* och herr *Helén*, vilka ansett, att utskottet bort tillstyrka bifall till motionerna I: 421 och II: 513, såvitt här är i fråga, varmed även det i motionen II: 380 gjorda yrkandet blivit tillgodosett, och att på grund härav utskottets yttrande och hemställan bort ha följande lydelse:

»Utskottet tillstyrker bifall till de motionsvis gjorda yrkandena om en höjning av förevarande anslag till 3 000 000 kronor. Likaså biträder utskottet de i motionerna I: 421 och II: 513 framställda förslagen om bemyndigande för Kungl. Maj:t att medgiva bidrag inom en medelsram av 5 000 000 kronor samt om utredning av behovet av elevhem på längre sikt. Vad angår den i sistnämnda båda motioner ifrågasatta ändringen av anslagets rubrik förutsätter utskottet, att frågan härom överväges av Kungl. Maj:t vid det kommande budgetarbetet avseende anslagen för 1957/58. Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag ävensom med bifall till motionerna II: 380, såvitt gäller anslagsbeloppet, samt I: 421 och II: 513 — sistnämnda båda motioner såvitt här är i fråga —

a) medgiva att bidrag, som avses under denna punkt, må under budgetåret 1956/57 beviljas inom en bidragsram av 5 000 000 kronor,

b) till *Bidrag till inrättande av skolhem för lärjungar vid högre läroanstalter* för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 3 000 000 kronor.»

7) vid *punkten 56* (Kurser för lärare m. fl. vid läroanstalter tillhörande folkundervisningen) av fröken *Karlsson*;

8) vid *punkten 90* (Understöd åt folkbiblioteksväsendet) av herrar *Näsström, Pålsson, Einar Persson, Nils Theodor Larsson* och *Johansson* i Mysinge, vilka ansett att

dels det stycke i utskottets yttrande, som å s. 74 börjar med »Statsbidraget till» och å s. 75 slutar med »annat håll», bort ersättas med text av följande lydelse:

»Statsbidraget till svenska sjömansbiblioteket utgår från och med budgetåret 1954/55 med 45 000 kronor. I motionerna I: 269 och II: 384 har hemställts om ett förhöjt anslag å 70 000 kronor. Utskottet får erinra om att utskottet i sitt utlåtande 1954: 8 (s. 184) yttrade sig rörande förevarande spörsmål. Utskottet framhöll härvid att för sjöfolkets möjligheter till fortbildning och fritidssysselsättning samt för den allmänna trivseln ombord å fartygen syntes det utskottet betydelsefullt att hithörande biblioteksfrågor vore tillfredsställande ordnade. Utskottet utgick från att tillgodoseendet av fartygens behov av bibliotek skulle vara av sådant intresse för rederinärningen att ökade bidrag borde kunna påräknas från detta håll för understödande av verksamheten.

Under hänvisning till vad utskottet sålunda uttalat och med understrykande av att ökade anslag till ändamålet borde kunna erhållas på frivillighetens väg avstyrker utskottet bifall till de ifrågavarande motionerna.

I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag, torde förevarande anslag för budgetåret 1956/57 böra uppföras med 9 263 000 kronor, innebärande en höjning med 674 500 kronor.»

dels ock utskottets hemställan under a) bort ha följande lydelse:

»a) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag å motionerna I: 105 och II: 94, I: 234 och II: 429, I: 269 och II: 384 samt I: 169 och II: 408 — de båda sistnämnda såvitt de avse medelsanvisning — till *Understöd åt folkbiblioteksväsendet* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 9 263 000 kronor;»

9) vid *punkten 94* (Bidrag till studieförbund) av fröken *Olsson*;

10) vid *punkten 99* (Utbildning av ungdomsledare) av herrar *Birger Andersson* och *Elfving*;

11) vid *punkten 100* (Bidrag till ungdomens fritidsverksamhet)

a) av herrar *Arrhén* och *Skoglund* i Doverstorp samt fröken *Karlsson*, vilka ansett, att utskottet bort i enlighet med motionerna I: 276 och II: 533 avstyrka bifall till Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag samt att till följd därav utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»att riksdagen må — med avslag å Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I: 50 och II: 67, I: 278 och II: 389 ävensom med bifall till motionerna I: 276 och II: 533, samtliga

motioner såvitt här är i fråga — besluta, att förslagsanslaget till *Bidrag till ungdomens fritidsverksamhet* icke skall uppföras å riksstaten för budgetåret 1956/57.»

b) av herrar *Birger Andersson* och *Elfving*;

12) vid *punkten 101* (Bidrag till instruktörsverksamhet inom ungdomsorganisationer)

a) av herrar *Arrhén* och *Cassel* samt fröken *Karlsson*, vilka ansett, att utskottet bort i enlighet med motionerna I: 276 och II: 533 avstyrka bifall till Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag samt att till följd därav utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»att riksdagen må — med avslag å Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I: 50 och II: 67, I: 278 och II: 389 även-
som med bifall till motionerna I: 276 och II: 533, samtliga
motioner såvitt här är i fråga — besluta, att anslaget till
*Bidrag till instruktörsverksamhet inom ungdomsorganisa-
tioner* icke skall uppföras å riksstaten för budgetåret
1956/57.»

b) av herrar *Birger Andersson* och *Elfving*;

13) vid *punkten 102* (Bidrag till Centralförbundet för nykterhetsunder-
visning) av herrar *Sundelin*, *Jacobsson*, *Malmberg* i Skövde, *Widén*, fröken
Vinge och herr *Helén*, vilka ansett, att utskottet bort tillstyrka bifall till
motionerna I: 282 och II: 443 samt att till följd därav utskottets hemstäl-
lan bort ha följande lydelse:

»att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag
samt med bifall till motionerna I: 282 och II: 443 till *Bi-
drag till Centralförbundet för nykterhetsundervisning* för
budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 775 000
kronor, varav 225 000 kronor avses för täckande av för-
bundets avlöningskostnader under posten för administra-
tionskostnader.»

14) vid *punkten 103* (Bidrag till nykterhetsorganisationer m. m.) av
herrar *Sundelin*, *Jacobsson*, *Malmberg* i Skövde, *Widén*, fröken *Vinge* och
herr *Helén*, vilka ansett, att utskottet bort tillstyrka bifall till såväl motio-
nerna I: 280 och II: 535 som motionen I: 281 samt till följd därav utskot-
tets hemställan bort ha följande lydelse:

»att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag
samt med bifall till motionerna I: 280 och II: 535 ävensom
motionen I: 281, till *Bidrag till nykterhetsorganisationer
m. m.* för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag
av 1 196 400 kronor.»

15) vid *punkten 110* (Bidrag till barnfilmkommittén)

a) av herr *Arrhén* och fröken *Karlsson*, vilka ansett, att utskottet bort

tillstyrka en medelsanvisning i enlighet med vad i motionerna I: 283 och II: 532, II: 102 samt II: 537 påyrkats och att till följd därav utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag ävensom med bifall till motionerna I: 283 och II: 532, II: 102 samt II: 537, till *Bidrag till Barnfilmkommittén* för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 14 000 kronor.»

b) av fröken *Vinge*.

Tidigare behandlade frågor

Punkt i 8:e huvudtiteln	Avsnitt respektive anslagsrubrik	Utskotts- utlåtande nr
5—36	Arkiv, bibliotek och museer	50
37—53	Kyrkliga ändamål	50
54—74	Akademier m. m.	50
77—103	Universiteten, den medicinska undervisningen m. m.	55 o. 78
105 o. 106		
108—133		
134—160		
259—319	Yrkesundervisningen	53

Uppskjutna frågor

Punkt i 8:e huvudtiteln	Avsnitt respektive anslagsrubrik
75	Musikaliska akademien med musikhögskolan: Inredning och utrustning av nya lokaler
76	Universitetskanslersämbetet: Avlöningar Omkostnader
104	Bidrag till Stockholms högskola
107	Tillfälliga förstärkningsanordningar vid universiteten m. m.
161—179	Tekniska högskolor
180—182	Skolöverstyrelsen
183—186	Lärarhögskolan i Stockholm
187—190	Folkskoleseminarierna
191—194	Småskoleseminarierna
195	Befordringskurser för folkskollärare
196 o. 197	Statens skolköksseminarium
198	Bidrag till fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala
199	Bidrag till seminariet för huslig utbildning i Umeå
200	Bidrag till Göteborgs skolköksseminarium
201	Bidrag till vissa handarbetsseminarier
202	Bidrag till August Abrahamsons stiftelse för slöjdläro-utbildning
203	Särskoleseminariet i Stockholm
204	Bidrag till Ericastiftelsen
227—230	Psykologisk-pedagogiska institutet Folkskolor m. m.:
252	Bidrag till vissa byggnadsarbeten
363	Atomenergiforskning